Ex libris J.B. Melaert 02. 7bri 1744

Wm. G. Greenwell
London 1841

[redacted]

(D772)

26

dgep

1.2.3.4
MVNDI
LAPIS LYDIVS
siue
VANITAS per VERITATĒ
FALSI
accusata & conuicta
OPERA
D. ANTONII A BVRGVNDIA
Archi-diaconi Brugensis.
TYPIS
Viduæ Ioan. Cnobbari
Antuerp: 1639.
Abr. à Diepenbeke delineauit.
Theodor. Ioe. van Merlen fecit.

VANITAS
A
VERITATE
FALSI ACCVSATVR.

ILII hominum, usquequò gravi corde? ut quid diligitis VANITATEM, & quæritis mendacium? exclamabat olim fraudum VANITATIS doctior quàm cautior Propheta. Nec injuriâ. quid enim nisi mendacium VANITAS, quæ jam pridem mortalibus

Tanta subærato mendacia vendit in auro,
Quanta boni specie, non bona, mundus habet? n Accusationis captiue.

Non creditis? ad lydium rationis lapidem provoco. Agè VANITAS, quidquid pro utili futile, pro solido stolidum mortalibus venditas, judicio siste.

VANITAS.

Ingenii acies ſubtilis.

VERITAS.

Quia ſubtilis, inutilis.

VE-

VERITAS.

QVAM aptæ ſint humanis uſibus Cameracenæ, Hollandicæ ac Cortracenſes telæ, manifeſtiùs docet quotidiana neceſsitas, quàm ut quempiam lateat. Eam verò, quam ſibi ipſa & colus, & fuſus, & ſtamen, & lanipendia, & textrix aranea conficit, non minùs apertè conſtat tam inutilem eſſe, quàm ſubtilem; imò verò ideò maximè inutilem, quia maximè ſubtilem. o *Acies ingenii ſubtilis, ut aranea tela, inutilis eſt.*

Sic nihil veræ ſapientiæ magis inutile, quàm Sophiſtæ ſubtilitas. Ideò inviſam Palladi finxêre veteres araneam. Vt mucronis ergo, ſic ingenii acies ſit, non ut ſetæ; ſubſiſtat, ut penetret. Quorumdam acumen tenui cuſpide frangitur, primoq́ue molimine deficit. Validiſsima etiam, ſi ad ultimum extenuentur, infirma ſunt: ſic robur omne tenuitas atterit. p *Hinc inviſa Palladi aranea.*

Ingenium, ut eæ, quas diximus, telæ, ſi bonis artibus applicabile, pretioſa ſupellex, & utilis; ſin minùs, ut araneæ textum, laborioſa, & futilis.

Quis Sophiſtarum bella dinumeret? quis inenodabiles nodos? quis veri profeſsionem? quis patrocinium falſi? quis ignorantem ſcientiam? dum hoc unum certò ſcire ſe fatentur quòd nihil ſciant, ac ne viam quidem ſcientiæ adhuc invenerint? q *Nihil rectè ſciunt Sophiſtæ.*

 rint?

rint? Et verissimè quidem. Si enim, juxta unanimem ipsorum consensum, nihil rectè scitur, quod non per causas, easque proximas, & efficientes quidem aut finales, ritè demonstratur; tales verò attributorum nulli hactenus assignari potuerunt, nisi solis immutabilibus & propriis accidentibus, tamque exiguo numero, ut ferè an numerus dici possit ambigam; quis non videt, eos inter ignaros potiùs quàm sapientes esse censendos?

Eorum porrò, quæ scire perhibentur, nihil non rationibus inter se pugnantibus problematicè varium, nihil tam solidum, ut non mox æquè stolidum esse comprobetur. Exemplis, quod loquor, evincerem, nisi propositum brevitatis studium, vel ex nunc, aliò me vocaret.

r *similes horologiis,* s *sibi semper adversi.*

Quapropter, ut paucis expediam, genus hoc hominum horologiis conferes, quæ dum veri regulam profitentur, ipsamet à vero deviant; & hoc uno semper conveniunt, quòd inter se numquam conveniant. De horâ certè nemo crebriùs ambigit, aut interrogat, quàm qui ejusmodi loquaces rotas circumferunt: sic nulli minùs sapiunt, quàm qui maximè. Et è diverso ignorans non dubitat.

t *Maximè docti, maximè ignari,* u *erroribus,* y *amentiæ,* z *nequitiæ obnoxii.*

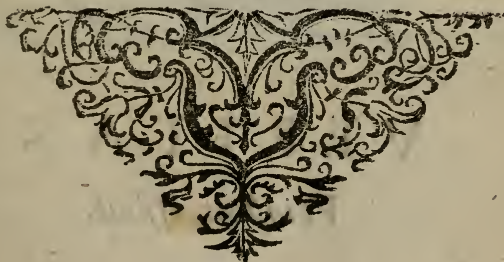
Pejus est, quod subjungo. Raro magni errores, nisi ex magnis ingeniis prodiêre. Nullum magnum ingenium sine mixturâ dementiæ: quidni & nequitiæ? Da sanè, inquit vulgus, ingenii maxi-

mè

mè ſubtilis artificem, dabo plerumque moribus quàm maximè perditis nebulonem.

Quare perniciosſus Reipublicæ Catilina fuerit, ſæpiùs Cicero prodidit, quàm Conſularis modeſtia poſtulabat: at Criſpus illum magnâ vi animi fuiſſe ait, ſed ingenio malo. Tu an bono ſis, neſcio: quòd ob ſenſuum fallaciam, cæco; ob rerum omnium incertitudinem, erroneo; ob humanæ fragilitatis conditionem, periculoſo; hoc certò ſcio. a *Teſtis Catilina,*

Habe & hoc coronidis loco. Ingenium quò velocius, eò propius ruinæ, utinam non æternæ! Quàm id vellent tot illuſtres animæ, quarum nimia ſubtilitas, cæli clauſtris infracta, ſibi aliiſque barathrum reſervavit! b *& alii.*

VANITAS

Memoria facilis.

VERITAS.

Vt influit, effluit.

VE-

VERITAS.

Quod enim ampli gutturis poculo accidit, ut, quidquid infuderis, effluat eâ facilitate quâ influit; id perinde memoriæ usu venit. Exempla desideras? habe. Obmutuit repentè in medio orationis suæ decursu coram Philippo Demosthenes, coram Antonino Herodes Atticus, coram Severo Heraclitus Lycius, omnes priùs æquè memoriæ laude celebres, quàm posteà fraude.

c Memoria, ut lati gutturis poculum, d facilè quod admisit, amittit facilè.

Perfidus nempe quæstor memoria, concreditum reposcenti aut reddere negat, aut prodigit. Et ejusmodi gloriaris? An fortè, quia non fefellit hactenus, fallere te deinceps non poterit? quis fidejussit? ego certè hoc ipso te fallere censeo, quo fallere te non posse existimas.

e Perfidus quæstor,

Memoria absentis objecti speculum est, crystallus præsentis; & quot mendacis crystalli genera, tot sunt & memoriæ. Nec illud modò: sed, ut afflatus speculo vel modicus vapor, quidquid crystallus imaginum possidet, momento eripit; ita, siquis cerebrum, aut calore nimio forsan, aut frigore obnubilet humor, tollit evestigiò, quas in se pinxerat ideas, memoria.

f speculo similis: g minimo vapore turbatur,

Vt nihil de Francisco Barbaro, nihil de Orbilio, nihil

nihil de Gregorio Trapezuntio dicam; teſtis Meſſala Corvinus raræ vir eloquentiæ, raræ memoriæ, cui ſimilis aliquando ſuffuſa nubecula, etiam proprii nominis reminiſcentiam ſuſtulit. Quid multa? non ſemel evenit, ut ſingularis prudentiæ viris univerſa ſapientiæ ſymbola, in amentię ſimulachra repentè converterit.

h *Dei, & ſui immemor.* At capax mihi, inquis, non fallax memoria eſt. Itáne verò? Vnde hæc igitur oblivio cæleſtium præceptorum, quæ tam pauca ſunt numero? unde oblivio Dei unius? unde oblivio tuimet?

i *Infelix puerpera,* Sed eſto, capax ſit; quid deinde? Infelix nempe puerpera eſt, quæ confuſam Babylonicæ turris molem aſsiduò parturit, numquam parit. Capax ſtomachus eſt, ſed frigidus, atque adeò ex eo, quòd malè digerat, malè ſanus.

l *ſtomachus frigidus,*

m *animi carnificina.* At memoria mea, quidquid conceperit, rectè digerit. Benè habet; hactenus de quæſtore perfido tantùm gloriata eſt VANITAS; jam etiam de carnificinâ ſuperbit. Meliùs cum Themiſtocle oblivionem optaſſes. Diſcenda ſiquidem dediſcimus, & diſcimus dediſcenda. Erras; in recordatione multiplici multiplex moleſtia eſt. Quædam conſcientiam vellicant, quædam pungunt, quædam vulnerant: unde fit, ut memorantium ora rubor, pallorque viciſsim in ſilētio occupent, inceſſuſque ſit varius, vox incerta. Imò ſæpè delectabilium

moleſta

molesta recordatio est: &,quæ mortalium insania est, catastam hanc arte producimus.

Quid plura? Vis optimum genus memoriæ? Memento peccati tui,ut doleas; memento mortis, ut offendere desinas; memento divinæ justitiæ, ut timeas; memento misericordiæ, ne desperes. Breviùs. Vis optimum genus memoriæ? Obliviscitur omnium, memor Dei. n *Omnium optima.*

VANITAS.

Verborum copia.

VERITAS.

Nihil copia, sed usus.

VERITAS.

QVAM dubia Typographo ſupellex ſit characterum copia, neminem fugit. Efficit quidem frequentia, ut dives elementorum Typographus, plures uno diviſoque tempore commentarios prælo committere poſſit, quàm alius quiſpiam minùs ab ejuſmodi notis inſtructus: ſed, ſi temerè, ſi transversùm, ſi hiulcè, ſi minùs decēter collocati ſunt apices, plus illi profectò ſortis ac nominis abuſus hic deteret, quàm adferet copia. Si verò quidpiam etiam privatorum famæ, ſi paci publicæ, ſi decretis Principum, ſi Eccleſiæ ſanctionibus adverſum vulgaverint; actum eſt illicò de famâ fortuniſque Typographi. Negas? ad fiſcum appello. Nihil itaque copia, ſed uſus.

o Characterum copia utilis, ſi rectè uteris:

p ſin ſecùs, noxia.

q Sic & verborum copia

r anceps eſt.

Idem eſto judicium de ubere verborum in homine diſerto copiâ. Magnum profectò inſtrumentum eſt gloriæ, verborum affluentia, ſed anceps cuſpide geminâ; & hac quoque qualiter uti ſcias, refert plurimùm.

Sapientis dictum eſt, non ignobilis: Mors & vita in manu linguæ; nihil hâc mollius, nihil durius. Linguæ volubilitas, atque verborum copia, & ars etiam quædam; ſceleratis piiſque communia ſunt, non item eloquentia; quæ, ut benè Cato,

nihil aliud est, quàm copiosè loquens sapientia. Verus enim Orator, si Tullio credimus, nisi vir bonus, esse non potest.

s Qualis qualis sit,

At eloquentia mihi dulcis & ornata est. Dulcedo, & ornatus iste, nescio quid blandum, & dolosum præfert. Sed non pluris est apud rectos judices suavis & compta viri fallacis oratio, quàm vel meretricis fucus, vel mellitum virus, vel phrenetici robur. Quid si floridam dixero? Florent, dicam, lilia, floret & aconitum. Quid si clarum? Clarus sol, clarum incendium. Denique versa, ut lubet, & reversa, & gloriæ habes viam arduam, & invidiæ pronam.

Eloquentiâ si innocenter, absque jactantiâ, utare (quod, quàm homini in elationem proclivi difficile, facilè conjicis) vix ullâ recitiùs tibi multitudinis amorem concilies, & gloriam quæras: sin arroganter atque improbè, mox certum tibi discrimen, & multorum odia conflâris. Vt murex, sic homo linguâ capit, & capitur; & quæ illi adnascitur sanguinea purpura, non minùs mortem præsagit, quàm gloriam.

t quò major, eò periculosior;

Plus dicam: eloquentia quò major, eò damnosior funestiorque, si sola est: singulares proinde viros, & Græcorum & nostros, in perniciem traxit. quod ita esse, Demosthenes, & Cicero, & Antonius non negabunt.

At

At eloquentiæ mihi magna fiducia eſt. Magna ſæpè fiducia magnis periculis viam fecit. Hæc bellaciſsimos viros oſtendit imbelles, hæc cautiſsimos probavit incautos; hæc eos, qui diſertiſsimi videbantur, infantiſsimos patefecit. 11 *maximè, ſi illi quàm maximè fidis.*

Tu ergo, ſi veram eloquentiæ laudem quæris, Virtuti & Sapientiæ primùm ſtude, non inutili verborum copiæ, Infelicem ſiquidem nón minùs verborum, quàm characterem facere abuſus poteſt, uſus felicem, neutrum copia.

VANITAS

Corpus valens ac vegetum.

VERITAS.

Rebelle ſubſidium.

VERITAS.

INCONSULTA planè, ne dicam inſana jucunditas. Multorum quidem aliquando de rebelli conjuge querelas audivi, at nec unius gaudium. Quis enim, niſi inſanus, gaudeat ab eâ ſe deſpici, à qua ſuſpici debuerat? ab eâ ſe proteri, à quâ coli eum oportuerat? ab eâ denique ſe malè haberi, quam, ut commodè haberetur, commodè ſemper aluerat? Nemo profectò. Aut igitur inſanire ſe fateatur VANITAS oportet, aut temerè ſibi de ejuſmodi fortunâ plaudere, quam plangere decuerat. y *Inſanum de rebelli conjuge gaudium.*

Quid enim in animæ contubernio caro eſt, niſi rebellis uxor, quæ, etſi in ſubſidium à Deo data ſit, & à conſorte accepta; adeò tamen pertinaci in comparem odio fertur, ut millies in horas propemodùm ſingulas perire geſtiat, dum hanc perdat? Nec teſtibus opus eſt: quiſquis ſe novit, teſtem novit. z *Quaſi conjux, anima caro:* a *rebellat aſſiduè,*

Tot porrò labores ſuſcipere, tot ferre ſupplicia, quot multis imperat Medicorum præſumpta neceſſitas; quid aliud eſt, quàm teipſum enecare, ut ne deſint vires & arma, queîs cadas? Multos ſanitas per lubrica voluptatum in infame exitium præcipites egit, qui infirmi ſine dedecore periculoque vixiſſent: innumerabiles in diſcrimen, ferè omnes in crimen traxit, b *fovetur tamen, ut valeat.* c *Multis ſanitas noxia,*

Non

Non ſolet inter equos infirmior eſſe calcitro, ſed valens ac vegetus: non meditatur luctam, mollior cuniculi capillo Ganymedes, ſed lacertoſis metuendus artubus Biton: non inſultat Antæo, non Gerioni, non Caco, à Neſſæâ peſte jam viribus orbus Hercules, ſed florens; terram ſanus, æger cælum ambit & occupat.

d *utilis infirmitas.*

Nuſquam pejùs æger animus habitat, quàm in ſano corpore. Difficile eſt conjugi imperare, difficilius parêre: grave eſt ab hoſpite prodi, gravius à conjuge: inſanum eſt ultrò dedecore confici, inſaniſsimum ſuperbire.

VANITAS.

Robur insigne.

VERITAS.

Infirmis fortia cedunt.

VERITAS.

Deus immortalis! quæ demum insania est, si hæc non est? Quis, nisi dignus Anticyris, forti adversario, quis firmo carcere gavisus est umquam? quis se belluis proximum, quis parem, quis inferiorem gloriatus est?

e *Agile & robustum corpus est fortis adversarius, firmus carcer, belluina gloria.*

Si enim per robur, insignem corporis agilitatem intelligis; finge te Athalantæ, finge Ladoni, finge Mercurio parem; quantulum hoc est leporis, quantulum avis, quantulum venti? Et hoc adde. Cæli velocitas te præcurrens, ad senium te & ad mortem applicat; illud tibi cursum eripiet, motum ista. Prima ætas stimulos habet, frænos ultima: eò curritur, ubi non curritur.

f *Imò superant hominem agilitate bellua, venti, cælum;*

Sin verò firmissimam membrorum compagem accipis, quantulum hoc equi est, quantulum leonis, quantulum elephanti, quantulum navis, quantulum trabis? At equum tamen debilitat, perperàm infixus ungulæ clavus; leonem galli cantus perturbat, & elephantem irrepens proboscidi musculus. Navem ventis, undis, remis, velis actam echenæis, semi-pedalis pisciculus (ne quid de altero limacis non absimili dicam) immobilem retinet, solus elementorum atque hominum vim retundens; & nullo quidem actu alio, quàm navigii

g *robore verò bellica*

h *navis,*

navigii postibus adhærendo. Trabem denique, etsi i
pontis sublicii, aut illius domus (cujus insaniâ mo- *& trabs!*
le non modò prodigos omnes, sed seipsum quoq;
superavit Nero) onere sustentato nobilis sit, sensim
sine sensu, edentula teredinis promuscis in
pulverem ac in nihilum redigit.

Vsque adeò verum est quod dixi,

——— ——— *Infirmis fortia cedunt.*

Et meliora tuo spondes de robore? falleris. l

In magnam virium fiduciam magnis viribus *quæ tamen*
accingitur fortuna; & interdum ex æquo congre- *omnia superantur*
di indignans, ut ostendat quàm fragile animal est *ab infirmis,*
homo, dum sibi etiam robustissimus videtur, gigantæos
viros levi prælio conficit. Milonē ipsum m
cunctis celebratum palæstris, arbor una detinuit, *homo verò*
lacerandumque feris objecit. Anacreonti acinus, *etiam ab*
Fabio Maximo pilus, Philistioni risus ipse, parvus *acino,*
ingentis luctæ victor, animam extorsit. *à pilo, à risu,*

Vis candidè tecum loquar? Quidquid mortali- n *& robur*
bus est roboris, id omne vel unius febriculæ spo- *ipsum ab*
lium est, atque adeò infirmum, ut infirmitas ipsa *infirmitate.*
sit longè robustior.

VANITAS.

Elegans forma.

VERITAS

Pulchra domus cineris.

VERITAS.

EN habes pomum, quod, ab infami originis suæ busto, Gomorrhæum vocant; pomum, inquam, si speciem attendas, penicillo, non arbore; cælo, non terrâ genitum; at si medullam quam habet, non è carne, sed cinere. Habes alterum è busto bustum; habes domum pulchram, sed cineris: plus dico; habes aptissimum elegantis formæ typum. Mendacii me reum age, si, vel teste te fallo.

o *Pomum Gomorrhæum*
p *placet specie,*
q *scatet cinere.*

Vides illum nostri temporis Paridem, vides hanc Helenam? quid comptius? quid venustius? quid miraculo propius? Apollinem illum putes, nisi fides prohibeat; & collatæ cum hac Gratiæ, gratiâ careant: adeò serena frons est, adeò illustres oculi, adeò rubescentes ad gratiam genæ, adeò cilia in iridem decenter inflexa, adeò collucens & auro vibrata cæsaries, adeò suis omnia numeris absoluta.

r *Placet humanâ specie.*

Video, inquis, & insolentis gloriæ luce præstrictus, atque adeò jam non meus, exclamo: O prodigium! prodigium, inquam, in quod omnes omnium elegantiarum dotes natura prodegit! verè jam non tuus, quia tui-ipsius nescius.

Sed agè, detrahe formæ pulcherrimam cuticulæ

s *formosa cuticula;*

læ larvam, & evestigio detectus, oculisque vel solis haustibus Gomorrhæi hujusce pomi cinis, illos sibi, te tibi reddet. Tam facilè mors vitæ medicinam facit.

t *sed cadaver* Non credis? consule tumulum: teste siquidem Græciâ, τὸ σῶμα τὸ σῆμα, corpus sepulchrum est. Consule mortuos, & cum Damasceno mox è discipulo magistrum te referes. Muti quidem hi Doctores sunt; sed disertissimè loquuntur, & docent. Audi: defluit hîc, ajunt, flava cæsaries, frons squallet, livent genæ, stupent oculi, cervix languet, rigent u *& pulvis omnia,* manus, pedes subsidunt, omnia in sordes & cinerem abeunt; juxta fatale supremi Iudicis decretum: *Pulvis es, & in pulverem reverteris.*

An non igitur rectè tibi de formâ corporis eximiâ superbienti respondi, *Pulchra domus cineris?* Et hæc quidem non tuis usibus apta, sed hostium, y *domus cineris,* qui in te non te, sed se diligunt. Verè *domus cineris*, quæ per se sola stando durandoque consumitur, & in nihilum redit; neque tantum gaudii florens tulit, quantum deflorescens honoris. Verè *domus cineris*, quæ, ne sola ruat, improviso funere simul hospites suos obruit, & vix detecta, Europam & Asiam ruinis implet & cinere.

z *pomum Gomorrhæ.* Verè igitur pomum Gomorrhæum, hoc est alterum è busto bustum.

VA-

VANITAS.

Illuſtris patria.

VERITAS.

Parit umbras.

VERITAS.

a *Illustris in illustri patriâ*

SI illustris tibi patria est, perque te fulges; est, quæ suas sibi laudes arroget, tuisque participet, ne dicam deroget.

b *nihil ab eâ lucis accipit,*

Quòd enim eam salubris aër, clari fontes, mare proximum, tuti portus, opportuni amnes, auri scatebræ, argenti venæ, incolarum numerus, substructionum moles, divitiarum copia, ac demum situs ipse nobilitet; nihil hoc tibi laudis accumulat, sed illi: quidquid verò bene gesseris, primùm quodammodò patriæ laus erit.

Testis Themistocles, testis commuuis encomiastis omnibus præconii stylus. quin imò, plus hîc negotii habebis, ut in lucem venias: fulgent enim minutiora etiam astra per noctem, ad solis autem radios hebet & Bootes & Lucifer.

c *obscurus tenebras:*

Sin autem illustri in patriâ obscurus agis, quid tibi lux illa patriæ, præter tenebras, adferat? Promptiùs in luce notaberis; claritas ipsa te prodet, præstabitque, ut latêre nequeas, si velis. Ita jucundissimum tibi vitæ latibulum, ac secretus rerum

d *Meliùs in obscurâ lateret.*

trames eripietur. Quidquid ages, eris vulgi fabula, pudebitque tantorum testium. Inter tot oculos nullæ sunt latebræ.

Multos habuit claritas magnæ urbis obscuros,

quos

quos abundè claros parvi ruris obſcuritas habuiſſet. Nihil æquè maculas detegit, quàm ſplendor illuſtris.

Agè verò; quid refert, Athenienſis ſis an Seryphius, ſi Athenienſes virtute prævertis? Melius eſt ſuâ, quàm patriæ gloriâ clarum eſſe. Rectè Themiſtocles Seryphio cuidam inter jurgia objicienti, eum non ſuâ ſed patriæ laude celebrari, reſpondit: Neque herculè aut ego obſcurus, ſi Seryphius; aut tu, ſi Athenienſis, clarus eſſes. *c Non reddit incolã illuſtrem patria. f ſed patriam incola.*

Adde, quòd magna ſunt magnæ urbis incommoda. Diſtat templum, diſtat forum: illud animo nocet, hoc corpori. Diſtant opifices, atque amici, quos laborioſum viſere, negligere inhumanum eſt atque noxium. Quocumque ire decreveris, ceu peregrè profecturus, domui tuæ diſponas oportet. Quid ſi, ne aberres, ferro ac magnete iter agendum eſt? Hàc eas faciliùs, hàc rectiùs; hàc curiam, hàc theatrum, hàc macellum vites. Hi, & mille alii ſunt magnarum urbium ſcopuli, quos inter fluctuans, domum tuam, quaſi alterum orbem, petis. *g Magna magna urbis incommoda, h cura,*

Vide, quas non moleſtias, quas non curas, quas non pariat umbras illuſtris patria. Habes itaque non lætitiæ materiam ſed curarum. Dubitas? ab Emblemate diſce. Quæris cur tanta urbs, quam hîc delineatam vides, pariat umbras? Illuſtris eſt. *i umbra; l & quidem, quia illuſtris eſt.*

VANITAS

Ingenita libertas.

VERITAS.

Libera captivitas.

VERITAS.

SI quis remiges avis hujuſce, huc illucque volitantis, pennas attenderit, liberam judicet; ſin autem vincula, quibus illius præſumpta libertas adſtringitur, captivam.

m *Libera eſt avis hæc, nec libera:*

Quid ad hæc ais, inſolens ingenitæ libertatis præco? an huic te volucri diſparem autumas? Ego certè parem te aſſero. Liber natus ſum, inquis. Imò ſervus. Naſcendi genus omne obnoxium peccato, quo nulla gravior ſervitus fingi poteſt. Et quamvis eam, omnibus naturæ lege debitam, Virginis ad-inſtar Matris, effugiſſes; aliam tamen, ipſo nativitatis tuæ momento, incurriſti. Multum fortunæ licet in naſcentes, in viventes non minus. Sola inexpugnabilis arx eſt ſepulchrum: illic regnum vermibus, non fortunæ. Itaque limen illud ingreſſi ſoli mortalium vitæ hujus ab inſultibus tuti ſunt. Tu te liberum jactas, & ignoras, non dico ad ſepulchrum, ſed an liber hodie ad cubiculum ſis iturus? Libertas tua tenuiſsimo pendens filo, ſicut alia, quibus confidis, omnia, tremula ſemper ac caduca eſt. Non igitur, qui liber naſcitur, ſed qui moritur, liber eſt.

n *ſic qui liber eſt homo,*

o *etiam ſervus naſcitur,*

p *& quidem peccati,*

q *ne dicam fortunæ.*

Nec verò etiam liberum te dixeris, quòd nec in acie captus, nec venumdatus ſis, nec Domini nu-

r *Nulla non hora ſervituti obnoxia:*

tibus mancipatus. Videndum tibi, non ubi incipias, ſed ubi deſinas. Vita omnis à fine deſcribitur.

ſ teſtes varii. Plus dico: nulla non dies, nulla non hora fortunæ obnoxia eſt. Neſcis quâ ætate Hecuba ſervire cœpit, quâ Plato, quâ Diagoras? Numquid non Attilum Regulum meminiſti, indignum prorſus hoc ludibrio, affectum tamen? Numquid tibi recentior annis Valerianus excidit; quorum ille modò dux, hic autem Princeps populi Romani; moxque ille Carthaginenſium, hic Perſarum ſervus; ille truci ſupplicio peremptus, hic longâ & miſerâ contabuit ſervitute?

Mitto veteres Regum caſus. Ætas noſtra quoſdam è regiâ truſit in carcerem; eundemq; eâdem horâ & primum Regem, & ultimum ſervum vidit: ſiquidem eò quiſque miſerior ſervus eſt, quò felicior liber fuit. Noli igitur libertate tumeſcere; quoniam non ex liberis modò, ſed ex Regibus quoque tam ſubitò ſervi fiunt. Nihil ſub cælo ſtabile.

Scio, inquis, & aulam in caulam, & Principes in mancipia repentè mutari. Scio mortalium vitam omnibus fortunæ telis propoſitam: nec an quid hîc ſtabile aut permanſurum ſit, arguo: hoc proteſtor, hoc contendo, nullius adhuc me Domini catenis obnoxium.

Falleris: ſunt, quæ miſeras animas nundinentur

tur (quas, heu! vili pretio mortales venditis) voluptates, fœdissimæ dominarum, quæ vos inenodabili nodo constrictos tenent: sed, quos libertas excæcat animi, nihil nisi corporeum vident. Vnde eum, qui uni mortali subest domino, servum dicitis; illum verò, qui mille immortalibus tyrannis opprimitur, liberum judicatis. *Nulla non subjacet peccatis anima.*

Profectò autem liberum non facit fortuna, sed virtus. I nunc, & liberam, ut libet, captivitatem tuam vendita.

VANITAS.

Clarus ſanguis.

VERITAS.

Optimus eſt, qui ſanus

VE-

VERITAS.

DISPVTABANT, à diebus non ita multis, de claro ſanguine Palatini duo; jamq́ue ferro decidere tentabant, quod verbis non poterant. Audit litem, audit pugnantium tumultum Chirurgus quidam, audiunt vicini; accurrunt, pugnam dirimunt: hi unum, Chirurgus alterũ (quòd eum levi vulnere adverſus mucro perſtrinxerat) in ædes quiſque ſuas abducunt. Dumq́ue corpori medicinam facit Chirurgus, recrudeſcit, inter exſecrationes innumeras, ulcus animi. Ad abeuntem itaque Chirurgus, Tantáne vos inter, inquit, tantillâ de re contentio? Sic ſanguinem ſanguini propugnando projicitis? Vides hunc, quem generoſis, vilibuſq́ue venis eduxi? Omnis propemodùm concolor eſt: & ſicubi fortè alter altero clarior videtur; non id nobilitas efficit, ſed ſanitas.

u Stultum certamen de nobilitate,

x quæ par ſanguini.

Optimus eſt ſanguis, qui ſanus, cætera nugæ.

Agè porrò: an, quia vitioſus hic quem manu teneo, patris tui ſanguis eſt, peccat etiam tuus? Minimè gentium. Ecquid igitur, quia clarus hic fuit, tuum quoque clarum eſſe debere contendis? An fortè cum ſanguine virtus in poſteros tranſmittitur, non vitium?

Non hoc arguo, inquis; ſed nimiùm quàm vetuſtam

tuſtam mihi nobilitatem arrogo. Eadem moneta, ſed paulò ſubtiliùs ſubærata. Non credis? Vide.

y *Clarum genus obſcurū eſt:* Nónne jam clarum genus venditas, jam vetuſtum? Quid inde? Clarum igitur genus tuum eſſe vis, & obſcurum. Quid ita? inquis. Audi. Vetuſtas nimia claritatem rebus eripit. Quidquid longa dies peperit, longiorque auxit, longiſſima ſubruit. Quot illuſtres olim fuêre familiæ, quarum hodie vel memoria ipſa obſcura eſt? Confuſa nempe in

z *quineò obſcurius; quò vetuſtius;* tantâ vetuſtate ſunt omnia, & perplexi ſucceſsionum rivuli, quibus ad vos hæc clari ſanguinis unda profluxit;

Turbidus ille, hic clarus; & una eſt omnium origo.

Verum eſt enim Platonicum illud, neminem Regem non ex ſervis oriundum, ut neminem ſervum non ex Regibus. Nec mirum: ingens rerum mortalium rota eſt; ſed quia tractus eſt longior, brevis hunc vita non percipit.

At avorum mihi clara proſapia eſt. radix aruit, & floribus ejus ornari vis? Inanis ambitio.

Fieri poteſt, ut quo te nobilem fingis, eſſe deſieris; nobilior forſitan futurus, ſi ſeriùs fuiſſes.

a *ac ſemper aliena laus, numquam propria,* At avorum, inquam, mihi clara proſapia eſt. Quouſque vagaberis? De te agitur; & neſcio, quos mihi in tuum locum ſubſtituere niteris, qui pro ſe fortè aliquid, pro te nihil reſponſuri ſunt.

Verùm nobilis claruſque natus ſum, ais. Itánè verò?

verò? claritas non naſcendo quæritur, ſed vivendo; ne dicam, moriendo. Quin profectò: benè qui moritur, benè naſcitur; nec alius quiſpiam. Claritatem naſcendi ſola mors rectè definit, perperàm gladius. Hæc cogita, & intelliges, quàm verum ſit, quod antè docebam; b *Non vivendo tantùm maximè, ſed moriendo comparatur.*

Optimus eſt ſanguis, qui ſanus, cætera nugæ.

VANITAS.

Bonum nomen.

VERITAS.

Sæpè malum genuit.

VE-

VERITAS.

QVAMDIU boni nominis eſt ſubærata pecunia, omnibus eam popularis error facit acceptam: at ſimul ac fraudem, & deliteſcens ſub auro cuprum, Lydius detexit lapis; ſuffigitur illicò mercatoriæ tabernæ poſtibus, & cui communis dumtaxat Regiæ monetæ laus adhuc pretium fecerat, hanc tum hujuſce patibuli ſingularis infamia, omnibus vilem reddit ac odioſam, nullo indubiè ſupplicio mulctandam, niſi nominis olim boni gloriâ floruiſſet. c *Nomen bonum pecuniæ nocet,* d *ſi falſa deprehenditur:*

Audi hoc quiſquis famæ laudibus inſoleſcis:

—— —— *Mutato nomine, de te*

Fabula narratur. ——

Quid enim? Quiſquis ego ſum, inquis, opinio de me hominum bona eſt. Meam audi. Alter alterum decipit, tu te ipſum, omnes te. Opinio rem non mutat. Quid ſi tu malus? nónne opinio falſa eſt? Scientem certè falſo gaudere, ut emendante formam ſpeculo turpes mulierculæ ſolent, mera dementia eſt. e *ſic nec bonum facit hominem opinio bona,* f *ſive aliena, ſive propria;*

Atqui ego ipſe mihi bonus videor. Ergo malus es. Non ſolet eſſe virtus miratrix ſui, ſed imitatrix alieni, ſemper altiùs adſpirans, dum ſe comparat, parvi pendit. Nec ullius tanta eſt virtutis claritas,

ut eam elatio non obscuret. Melius quidem esse nomen bonum, quàm divitias multas, Hebræorum Sapiens dixit; sed & illud addidit: *Nomen impiorum putrescet.* Quid prosunt adulantum susurri, quid blanditiis aut fictionibus emptum nomen; si intus obstrepit conscientia? Numquam vel amanti credideris, vel speranti.

g *multò minùs adulatio.*

h *aut fama posthuma:*

At ego sic famæ confido, ut & funeri meo laudationem sperem. Nempe philomelam surdo, gloriam apud posteros, testimonium ab ignotis. Non refert itaque, quid de te alii censeant, sed quid tu. Ignorantibus credere, quid est aliud, quàm volentem falli? Est intus in animâ testis incorruptior: illum interroga, illi crede. favent alii, falluntque: & dubium non est, quin hic te de vitiis convincet, si justus es arbiter.

i *sed si falsa est,*

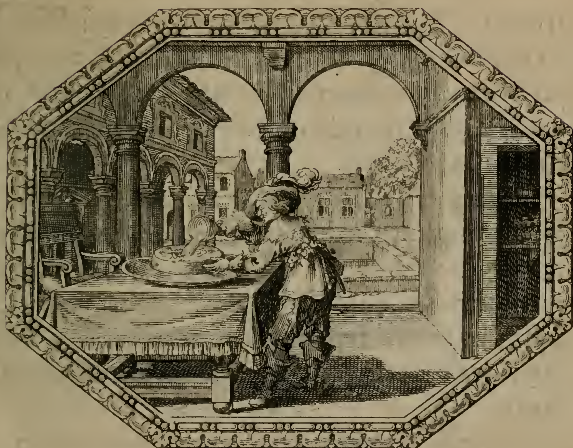
l *graviùs officit,*

Quid ergo? non te dici pudet quod non es? aut non times ne dicare quod es? At meritò potes: hoc enim si evenerit, pejùs multò tecum agi intelliges, quàm si olim nominis boni gloriâ caruisses. Pessima est optimorum corruptio. Verum itaque quod bono de nomine Lemma prædixit:

Sæpè malum genuit.

VANITAS.

Lauta fames.

VERITAS.

Vermium penus.

VERITAS.

m *Si ſtultum, modico vino è caſeo vermes producere;*

OFFENDIT me, non ita nuper, brutum ventris ſui mancipium, homo; qui, quòd me vili caſeo ingentis pretii vinum invergentem cerneret, Quid rerum agis? ait. Cui ego: Vermibus educendis, & educandis ſtudeo. Et quis pro ſucceſſu vadimonium dixit? infit. Experientia, refero. Tum ille ſubridens, Inſigne verò ſtudium, ait, inſignis experientia.

Stulta, penum ſtultâ vermibus arte ſtruis.

Ego ſanè palato meo cupedias excogitare mavelim, quàm vermibus. Itáne verò? inquam. & aliud facere te credis, cùm è cælo, terrâ, mari Sybariticas copias in famis expugnationem evocas? Certè, non vides manticæ, quod in tergo eſt. Quid ita? Dicam.

Si arte, nec omnibus notâ, nec injucundâ, vermibus è caſeo producendis, aliquot maſsici guttulas profundere, te judice, ſtultum eſt;

n *inſanum eſt, patrimonium*

Dic, quibus Anticyris caput eſt ſanabile,

quod non Palatinum modò dolium, ſed ſæcularis inſuper parſimoniæ fructus non parcos profundit; & quod ſtultius eſt, ſibi tremulas manus, lippientes oculos, purulentas gingivas, vacillantes dentes, cretatos pedes, grave-olentem ſpiritum,

ſanitatemq́ prodigere.

pectori

pectori phtisin, hydropem ventri, mortem corpori, infernum animæ, immodicis sumptibus ambit & comparat, ut è cadavere suo vermes & producat uberiùs, & lautiùs educet? Nullus profectò. Et tamen, nisi ejusmodi te dementiæ convicero, de injuriâ mecum expostula.

Dic, ambò te, quò tibi tot obsonatores, cetarii, salarii, lactarii, cupediarii? Quò cibus tot fartorum manibus, tot lixarum sudoribus irroratus? Non aliò certè, quàm ut Archi-magirus stomachus, tot sordium, tot corruptionum colluvie instructus citiùs te in tumulo vermibus condat ac condiat.

o *in epulas omnis generis,*

Deinde, quo jentacula, prandia, merendæ, cœnæ, pocœnia, non passerina, non cynica, non stataria, sed recta, sed opipara, sed Capitolina? Præterea, quò bubula, ovilla, vitulina, suilla, aprugna, ferina, elixa, tosta, frixa, assa, salita, infumata? Quò pipiones, ficedulæ, alaudæ, perdices, sturni, capi, æsalones, phasiani, attagenes? Quò ostrea, astaci, encrasicholi, cynoglossi, scombri, salares, soleæ? Quò tot coliphia, artocreæ, streblitæ, hypotrimmata, pulmenta, illinctus, moreta, embammata, ozypora? Quò denique tam innumerus eduliorum exercitus? Quò tam immensa lancium castra? An, ut ab uno milite stomacho expugnentur hæc omnia? aut ne fami domandæ desint omnis generis arma, cui unum, vel Epicuro judice, satis est?

p *superfluas,*

Quor-

q *ut lautiùs è cadaverè tuo vermes alas.*

Quorſum igitur hæc omnia ? Vis dicam ? Timet, mihi crede, cum Apitio, inſanus fortunæ tuæ decoctor ſtomachus, ne ſi diutiùs ſupervivas, non ſuperſit, quod in cœnas ejuſmodi conferas, ſymbolum; adeoque te morti quàm citiſsimè immolatum vult: & ut ne vel in tumulo annona deſit, bellum cælo, terris, mari ad internecionem indicit, & ex omnibus elementorum ſpoliis ſaliare tropæum erigit; ut totum ſe in cupediarum penum convertat, non ſibi, ſed vermibus.

Non jocor tecum. Scis, etſi fortè diſsimules, te illi convivio præparatam eſcam, & forſitan jam cœnæ tempus inſtare; ſanè autem jam longiùs abeſſe non poſſe: nam & brevis eſt lux, famelicíq; convivæ, &, quæ menſam tuis impenſis inſtruit, mors impigra. An porrò, quia dapibus exquiſitis frueris (ut malè loqui ſoles, ſed tamen affectui tuò propriè) ideò magis tibi, quàm duro agricolæ, vermes parcent ? imò verò, ſi, Philoſopho teſte, peſſima eſt optimorum corruptio, & plures te obruēt, & molliore cibo veſcentur avidiùs.

Vide modò, quis noſtrûm ſtultâ magis ante vermibus penum inſtruat; atque illud ex me gaſtrophilis tuis refer, Nihil eſſe lautam famem, niſi vermium penum.

VANITAS.

Pretiosa sitis.

VERITAS.

Accenditur, ut extinguatur.

VERITAS.

r Accenditur viva calx ut extinguatur:

RIDERE parabat Calcarium Canopus quidam: sed Davum quęrens, Oedipum reperit. Rogat, ecquid infusâ frigidâ calcem accendat. Vt extinguam, inquit alter. At Canopus, Quis te hanc, ait, extinguendi methodum docuit? Tu ipse, refert Calcarius. Egóne? calcariam profectò nec intellexi umquam, nec exercui. Imò verò tu. Negas? jam fatebere; paucula tantùm, quę te rogatum volo, responso dignare.

s sic hodie omni modo

Cur in symposiis circumpotitas? cur amystide heminas ducis, & sextarios? cur vini immodicus, usque eò te ingurgitas, ut dubium sit, an plus bibas, an evomas, an profundas? An, ut humanus videare convivis? Non id existimo; nisi fortè credas, tum demum quempiam humanum censeri, cùm vino utitur, non ratione; cùm hominẽ exuit; belluam induit; imò infra belluas (quarum ultra sitim potus non est) turpissimè se abjicit; cùm denique salutis specie, se suosque non minùs orbos pecuniâ, quàm vitiis obrutos, Bacchi veneno enecat. Credat hoc Iudæus appella.

Ecquid igitur ita pergræcaris? Vt sitim extinguam; hoc natura dictat, hoc ratio. Itáne verò? Ergóne non extingueretur sitis, nisi in orbem biberes?

beres? niſi periculo certares & amyſtide? niſi plus effunderes, quàm potares? niſi ſuum dolio munus eriperes? Vix binas amphoras capit ſtomachus, & cadum facis. Hoccine natura dictat, & ratio? hoc ſitim extinguere eſt? an, ut extinguas, accendere? Tuos hîc commilitones, barathrones inquam illos, & meriſsimas vini ſpongias appello; imò guttur tuum, quod numquam non vinò madet, & tamen etiam modò ſiti exareſcit.

Clarius tecum agam. Quid cereviſiæ ſiceram, ſiceræ muſtum, muſto vinum molle, molli præcium, præcio hornum, horno edentulum, edentulo Belnenſe, Rhenanum, Arviſium, Falernum, Iberum, Aromaticum, & his omnibus ipſum Liberi florem, non ſine vitello, aut butyri turundulâ, aut obluctante gobio ſuperingeris? Vt ſitim exſtinguam. Vt exſtinguas? At accendi pretio ſitis conſuevit. Quis hoc aſſerit? Idem qui negat.

[t] *& genere potus certatur.*

[u] *non ad extinguendã ſitim,*

Dic, ſodes; ſi quis te ex combibonibus tuis ad vinum non minùs nobile quàm pretioſum vocet; ſi ad omnia, quæ variis ex provinciis non ſine ingenti ſumptu deferuntur, potionum genera invitet; an non hîc verè ſitim tuam accendet, ut exſtinguat? Nega, ſi potes. Quid igitur aliud tantâ potûs varietate aucuparis, quàm alteram ex alterâ ſitim? Hoc verò quid aliud eſt, quàm accendere ſitim, ut exſtinguas? Nihil profectò. Quantò tutiùs

[x] *ſed ad accendendã.*

eam unicum vini genus, illudq́ue debile, vel dilutum extingueret? ne dicam, purus frigidæ rivus.

y maximè cùm tabacum bibitur, & vinum adustum.

Finio, si priùs duo te rogavero. Cur in pocœniis eliquato per ignem vini laticè tibi guttur aduris, & ilia?

Cur mox à vino juvat indulgere tabacō,
Eq́ue tubo genitas haurire & reddere nubes!

Vt sitim extinguam. Deus bone! & hoc guttur illud asserit, quod hæc immodici caloris pocula in novam continuò sitim accendunt? Sed demus hoc gustui tuo, demus affectui; utaris etiam calidis ejusmodi potionibus, ut sitim extinguas: at negare certè non potes, magis eam tantis æstibus inflammari, quàm extingui. Hoc igitur vel à gutture tuo mecum disce, evenire calci meæ, quod pretiosæ siti tuæ: *Accenditur, ut extinguatur.*

VANI.

VANITAS.

Splendidum conuiuium.

VERITAS.

Omnia pompa:

VERITAS.

AN ridere me deceat, an flëre, multum ambigo. Vtrumque faciam, ne errem in alterutro.

[z] *Vt in magnifico funere* Vides hæc templi ac ædium, levidensâ & holoſerico prætenſa limina? Vides hæc novi hominis, cui plus divitiarum, quàm generoſi ſanguinis, aut famæ fuit, iniquiſsima juſta? Vides ſupina ſigna? pronas haſtas? Vides equorum lugubres phaleras? Vides hoc galeæ, chirothecarum, calcarium, enſis, ſagi, & inſignium funebre trophæum? Vides copioſi luminis inſolentem ſplendorem? Vides conſanguineorum, vides affinium, vides amicorum frequentiam? Vides, ut ferales hi vultures, plus exuviis quàm precibus adſpirent? Vides, ut inter ſe capita conferant, conſulantq́ue, quî rem ſuam commodiùs augeant, quî defuncti pia legata, quî ſacrificia, qui eleëmoſynas reſcindant? [a] *omnia pompam ſpectant, non animã:* Illorum certè judicio nimiùm animæ ſuæ tribuit, parum funeri, parum ſuperbiæ.

——— Dant ſcilicet omnia pompæ,
Nihil animæ.

Quis non mecum vanitatem hanc rideat? quis non fleat?

Verùm, eſt & alia riſu lacrimiſq́ue digniſsima

quam ejuſmodi glorioſi milites ſolennes inter epulas, ne dicam, ferales inter delicias, quotidie nobis exhibent.

Fatigant precibus ſtulti ſtultæ ſollicitudinis ſervi, Proceres aliquot; & à negotiis honeſtioribus abſtractos, honorifico tædio, unum in locum cogunt. Exulant hîc leges ſumptuariæ: Taliarchæ ſunt Philoxenus, Apicius, Vitellius: ſtant Chinenſium more ſuperingeſtę lancibus lances: diceres pyramides triumphanti ſtrui, non epulas convivæ; nec quidquam vel Archeſtrati gaſtrologia deſideret.

b *Sic in ſplendido convivio.*

Quorſum hæc omnia? An, ut multos ventres damnoſis ſarcinis obruant, ambitioſâ ſemper nauſeâ? At eorum plurimi aut melius vacui manerent, aut gratiùs domi arbitrio ſuo implerentur. Moleſtus quidem creditor venter eſt, ſed parvo dimittitur. An, ne faſtidioſa guſtûs titillatio utcumque lenteſcat? Sed copiæ ſolet eſſe vicina ſatietas, ſatietati faſtidium.

c *quod procul dubio faſtidium parit,*

Adde, quod convivarum conditio querula eſt, multumque difficilis. Rarò inter illos convenit. Si tres, Satyrico teſte, diſsident; quid viginti? Vix ſine tacitis ſaltem abeunt lamentis. Illud gelidũ, illud intempeſtivum, hoc lacerum, hoc crudum fuit, aut certè lautiùs condiri potuit. Verbo dicam, in viſcerationibus hiſce omnes nimium habent, & nemo ſatis.

d *querelas,*

e *obloquia.*

Quor-

Quorſum igitur, quod ubique rariſſimum, unâ in mensâ frequentiſsimum viſitur? Quorſum aurei panes, aurea obſonia & ingens vis margaritarum aceto ſubacta, delicatiſsimis pulmentis adſpergitur? Quorſum nihil non argenteis lancibus apponitur? An quia, ut Heliogobalus volebat, rerum pretium orexis eſt convivarum? At profectò famem cibo expleri Midas docet, non pretio. An, ut convivio gloriam quærant? Inſignis verò gloria, inſignis ambitio; coquum fieri, ut gulæ complaceas alienæ: ut uſque ad amentis impenſæ

f damna; profluvium prodigus, his tædio, illis riſui, tibi damno ſis.

Sed in philitiis hiſce ſolam charitatem ſpectamus, inquiunt. Veriùs caritatem dicerent. Si enim charitatem ſpectant; cur, qui à ſaturis epulonibus decidui panis fruſtulum Lazarus orat, non exorat?

g nec pauperi patet. Cur non ſtatim à prandio domus panditur, ut pauperi panis detur? Imò finge, poſtridie unum aliquem convivarum tantulo egere, quanti ſua

h Omnia fame dantur, non fami aut animæ. conſtitit paropſis: numquam id à convivii dominis impetrabit. Nempe non id aliorum fami præſtant, ſed famæ ſuæ,

——— *Dant ſcilicet omnia pompæ,*
Nil animæ. ———

Quis non hanc quoque gloriam rideat? quis non fleat infamiam.

VANI-

VANITAS.

Frequens Comeſſatio.

VERITAS.

Multiplex inſania.

VERITAS.

i *Multæ sunt & malæ fatuorum insaniæ.* MENSIS est, ex quo in Morotrophio, præsente me, soluta sunt pleraque fatuorum ergastula, ut populo, qui encæniorum gratiâ frequens affluxerat, ludos darent. Deus bone! quas non ibi comœdias, quas non tragœdias, quæ non amentiæ ludibria vidimus?

l *plures & pejores comessatorũ.* Sed nihil ad ea, quę Barathrones aliquot eâdem in viciniâ, etiam id temporis, nobis exhibuêre. Variam quidem non minùs hi, quàm isti, insaniam insaniebant; sed pessimam longè comessatores. Vtrosque conferam, tu judica.

m *Fatuus utrem sordibus strangulat,* Erat inter lymphaticos illos non-nemo, qui ingentes sordium cumulos, quos undique corrasos improbo labore congesserat, in utriculum eâ vi cogere niteretur, ut illæ, mox angustias perosæ, majore vehementiâ in apertum erumperent; & non modò ergastularium suum, sed adsessores insuper aliquot conspurcarent.

n *comessator stomachũ.* At inter hos pamphagos, plurimos erat videre, qui pecudum, qui volucrum, leguminumque cadavera, qui fruticum lacrymas, sudores, excrementa, qui terræ saniem, qui maris spumam, fungos, inquam & ostrea (quibus non absimile pectoris nostri rheuma detestamur) quin etiam, qui latri-

narum

narum collicias (ſic enim tomaculum, ſic farcimina, ſic apexabones: ſic infiſia, phaliſcoſque ventres vocari meritò poſſe, ratio dictat) omnibus è popinis, ſtulto planè pernicioſoque ſtudio, compararant. Vix ſiquidem illorum quiſpiam aſymbolus fuerat. Nec illud modò; ſed omnem hanc colluviem, jam aceto, oleo, cereviſiâ, vino, butyro, omphacioque maceratam, & arte & Marte exiguę capacitatis ventriculo ſic ingerere certabant, ut in poſterum recuſans officium condi ſtomachus, ultrò promi munus invaderet; herumq; ſuum, cum ceteris gulonibus, partim ſordibus, partim fœtore perfunderet.

Iſthîc phreneticus quidam, quòd amphoram ſe vellet, continuè ſibi omnis generis liquores infundi rogabat: hîc verò complures ita ſe potu ſtrangulaverant, ut niſi ſe dolia credidiſſent, & vino magis parſuros fuiſſe certum ſit, & ſibi.

o Fatuus amphoram ſe credit.

p comeſſator dolium.

Bibebat iſthîc lunaticus aquam, & vinum putabat: at hic ebrius mortem, & ſalutem vocabat; indignè ferens, non omnes eodem ſecum ſtudio duci.

q Fatuus aquam pro vino bibit.

r comeſſator mortem pro ſalute.

Tentabat iſthîc alter alteri alapam infringere; ſed delirante cerebro, manus quoque aberrabat. Quid ad hæc atrabiliarius alter? non ſecùs, ac ſi alieni erroris pœnitudine duceretur, ut injuriam avertat, ipſe ſibi injurioſis unguibus faciem vulnerat.

ſ Fatuus iratus in corpus ſuum ſævit.

nerat. Potéstne quid stultius excogitari? Potest. Helluones hos consule, & intelliges.

t *comessator in animā.* Impetebatur illorum aliquis convitiis à socio, cui jam vinum cornua fecerat; quodque prohiberetur animam suam per convitiatoris latus, non unâ morte, perimere; mox ipse ultroneis in se plagis sævire, genas convellere, solo corpus allidere, & quod caput est, neminem odio majore prosequi, quàm suæ salutis amicum. Nondum satis.

u *Fatuus ollam procatur,* Vidi item in morotrophio non-neminem, qui ollam, ut amores suos, amplexus, candidulam suam millies nuncupabat, licet eam pice nigram magis, sexcenties experiretur. Nec illud modò; sed insulsis illius osculis & usque & usq; inhiabat, numquam ejusmodi deliciarum satur. Sic nigricantis suæ Candidulæ nivibus inæstuabat.

x *comessator fœminam ollâ nigram magis, & candidam putat ac formosam.* At in tabernâ diversoriâ vidi, qui statim à mensâ (solet enim mox Veneri facere, qui ventri) vidi, inquam, qui Blattæ suæ immoriebatur amplexibus; & recepto subinde spiritu, alia illi ex aliis basiorum millia figere non desinebat, numquam non ejusmodi sordium novus; ignarus tamen, tot se peccati maculis inquinari, quot votis, quot osculis Blattam suam appetebat. Columbulam vocabat, & referebat corvum; laudabat crines, & vermiculosi erant; frontem, & invisibilis; oculos, & lippi; nasum, & simus; nares & mucosæ; genas,

&

& bucculentæ; dentes, & putidi; manus, & ſquarroſæ, unguibusque promiſſis vulturum ungulis non abſimiles.

Quid multis? Iſthic amentes incondítis clamoribus inpluvium perſonantes, jam coniſcare, jam vitulari, jam mutuis inequitare tergoribus, jam ad modulos cerebri, extra chorum ſaltantis, choros ducere conſpiciebantur.

y *Fatuus belluis ſe aſſimulat,*

Hîc verò geſtiebant combibones baubare cum canibus, mugire cum tauris, rudere cum aſinis, grunnire cum porcis, coaxare cum ranis, cum ſimiis denique ad cratipule pſalterium, ad cacabi crotalum, ad naſi tibiam, barbaro ſigmate circumflecti.

z *aſſimilat & comeſſator.*

Et neget quiſpiam frequentem comeſſationem meritò multiplicem inſaniam nuncupari? Minimè gentium. Si tamen quis infitias iverit, audiat quæ ſubjungo.

Si unum reperis inter hos pepones, qui paleâ vinctus, Herculeo ſe nodo teneri exiſtimet: reperies ebrioſorum quàm plurimos ita ſtultè comeſſandi conſuetudine alligari, ut nec prece nec pretio iis expediri poſsint: & tamen nihil, Apoſtolo teſte, peccata ſunt, niſi paleæ meræ.

a *Vterque ſe paleâ vinctum credit indiſſolubiliter.*

Prætereà, ſi apud illos invenis, qui cerebri vitio, Regem ſe putet, cum lixa ſit; invenit & in plateis Brugenſibus Philippus, inter Flandriæ Comites non

b *Vterq; Regem ſe arbitratur.*

Non injuriâ Bonus, rusticum non minoris insaniæ reum. Illius enim jussu lecto, vestibus mensâ, famulitio, musica, ceterisque Principis delitiis inter crapulam usus, Principatum, quem tenuisse se crediderat ebrius, sobrius amissum requisivit, & doluit.

c *Fatuus denique naves omnes suas putat,* d *comessator verò domũ in navem conversam Agrigenti.*

Si apud illos denique habes, qui, cum notissimo Græcis Sannâ, præ navim curâ, quam sibi falsò arrogat, verè suus non sit: habes & Agrigenti comessatores aliquot, qui, vini fraude, domum in navem commutatam sibi persuadentes, tam diu in sicco naufragium timuerunt, dum ratis sublevandæ laboribus impares, oneri somnoque succumberent.

Verùm, ut comœdiam hanc fusiùs spectes; accipe, quos, genis adhuc investibus, eâ de re versiculos cecini: sed Poëtæ compatere, dum Helluones rides.

Maßica qui sensus negat & subducere census,
Audiat hæc, pridem quæ meruere fidem.
Nyctilco potum plebs fecerat ebria votum,
Et jugi rediens iverat orbe triens:
Cùm domus hæc inter, Vertigine judice, linter,
Fitq; Tarentinus ipsa platea sinus.
Nec mora; qui lætus nova surgit in Orgia cœtus,
Excutit in typhos orbe ruente scyphos;
Dumque calix fusus, jam factus Aquarius, usus

Insoliti

Insoliti plenas proluit imbre genas;
Clamat hic: Heu! fœdis quantus ruit imber ab Hœdis,
Quamque repentinas depluit aura minas!
Ergo, quod incautis suadet Tethis excita nautis.
Cùm sit vita scopus, quisque capessit opus.
Sudat hic extremos in marmore ducere remos;
Et, ferat ut quid opis ingemit usque scopis.
Cætera at hinc pubes cernens tenebrescere nubes,
Quid nox ista trahit? quanta minatur? ait.
Euclide hic vino, quò consulat astra, camino
Emicat ut malo, sed gravis æthra salo:
Nam quocumque genas, oculorum aut flectit habenas,
Non videt ulla vagis sidera læta plagis.
Ille ut torrentem castiget transtra tegentem,
Néve stet iratè Thetyos unda rate;
Occupat ingestâ clathorum pervia testâ,
Et quæ damna pavet, quâ valet arte, cavet.
Tum, sibi vi sedem Vulcani fecerat ædem,
Primáque cui solum discere cura polum;
Auribus attentis, quæ sit fiducia ventis,
Haurit, at ignotis personat aura notis.
Ergo oculi miros contorquet in omnia gyros;
Sed capit ignaros facta culina Pharos.
Nam quia vicinâ rutilat scintilla coquinâ,
Æquoris in pacem credit adesse facem.
Mox sociis, Error procul hinc, ait, hinc fuge terror;
In nostrum ecce venit stella Lacæna zenith.

Attamen

Attamen apta ſalo quæro dum ſidera malo,
Viſa graves pinus non ita ferre ſinus.
Scilicet, infeſtus dum nos circumlatrat æſtus,
Nunc ratis æqua ſolo, nunc ſtetit æqua polo.
Nec mora; deſcendit, hypogæaq́ue ad intima tendit,
Vt ſciat an navis fortè ſaburra gravis.
Viſa gravis nimis eſt. Quid agat? opus improba vis eſt.
Inſonat: Ad clades turba ſodalis ades.
Diſjicit illa moram, ac dimenſa ſuo pede proram,
Clamat: Vt impegit, ſi malè crura regit!
Ad quos ſecuris exercitus undique curis,
Talia cum fletu dicit, agente metu:
Hei mihi! quàm diras in nos mare deſpuit iras!
Hinc navim nuda cavat, inde ſaburra gravat.
Cernitis, ut vergat puppis, noſq́ue in mare mergat:
Ite, labore pari tradite vecta mari.
Hæc ubi; prudentem ſequitur plebs cætera mentem,
Moxq́ue ſuum pronus quiſque capeſſit onus.
Hic Menſam, hic ſedes, totas legit iſte per ædes
Scamna, plateari præcipitanda mari.
Ille timens hirtis ſcopulis occurrere ſyrtis;
Cui mare nos tradit? Quid ratis, inquit, adit?
Machina quædam illa eſt? mox alter: Diffuge, Scilla eſt;
Egreſſusq́ue domo cætus habetur homo.
Hoc falsò potus dum ſuſcitat æquore motus,
Apparat auctores Prætor adire fores.
Hunc ubi conſpexit plebs ebria, in omnia flexit,

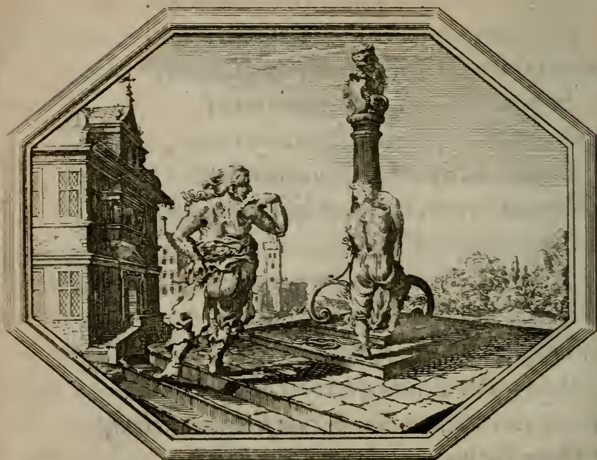
Et

Et maris Ægæum credidit eſſe Deum:
Sic quoque lictores Divos putat eſſe minores;
Aëre nam ſtridens creditur haſta tridens.
Ergo ſtatim exertis in fervida vota lacertis,
Pars velut unda tremit, pars ſua fata gemit;
Frangat & ut fluctus Deus irritamina luctûs,
Quot ſitit unda neces, tot bibit aura preces.
Cernis in infernas ruat ut tua turba cavernas,
Et gemat iratis fluctibus ægra ratis?
Ecce ſubit plenis puppim Tethis incita venis,
Et quàm lata patet, æquore tota ſcatet.
O Neptune! precor, tumidum deferveat æquor;
Supplicibuſque Dii mentibus eſſe pii.
Ridet, ubi hæc cernit Prætor: nam, qui omnia ſpernit,
Rideat hæc lato ſplene vel ipſe Cato.
Aſt illos, tecti ſine lege, vel ordine lecti,
Quod gravis acta dies, occupat alta quies.
Hæc cerebri mæſtum Bacchi cum fluctibus æſtum,
Quem Potina creat, denique pace beat.

Vtroſque contuli, utroſque nunc judica; & frequentem comeſſationem nullo, niſi multiplicis inſaniæ, pretio æſtimari poſſe, nega ſi potes.

VANITAS.

Splendida vestis.

VERITAS.

Insanis gloria.

VERITAS.

Et meritò: quid enim eſt, eximio veſtium cultu efferri; niſi cum hoc reo, de præſigni infamiæ nota gloriari? Vt ſtigmatis, ſic veſtium parens culpa eſt. Non eſſet hic maſtigia cauterii reus, niſi priùs noxæ fuiſſet: nec primorum parentum deberet, etiam inter poſteros, veſtibus obtegi pudor; niſi crimen olim eorum oculos reſeraſſet. Et tamen inſanire jam creditur, qui ſtigmate ſuperbit; & præ ceteris ſapere, qui inſolenti veſtium luxu inſanit.

e *Gloria de veſtibus,*

f *eſt gloria de ſtigmate:*

Mulctarunt olim curioſos rerum novarum auctores exilio Græci; at Scythæ etiam morte: nos verò non modò ſolennes iſtius amentiæ ſimulacra, pupos; ſed ipſos inſuper vitiorum magiſtros, ab exteris nationibus, in patriæ noſtræ perniciem, advocamus. Quid dico advocamus? ipſo pauperum cenſu (ad quos enim ſuperflua noſtra, niſi ad pauperes ſpectant?) triobolares ejuſmodi nebulones luculenter alimus: quo commodiùs ſcilicet omnium gentium vitia cum veſtibus induamus. Infamis profectò gloria.

g *inſolens tamen ubique veſtium ſtudium,*

Et tamen dubites, an vaniùs hi magiſtri doceant, an diſcipuli diſcant: adeò jam nihil inter mimos, Ducesque; inter ſcorta, & matronas ad-

h *inſolens varietas*

ſpectu intereſt. Vbi nudum inter omnis generis materias Belgam ſtatueris, forficibus inſtrue; & tum priùs illum è voto veſtieris. Citiùs enim accommodam lunę quovis tempore lacernam feceris, quàm Belgæ veſtem. Tanta eſt illi modò colorum habituumque varietas,

i *in pileis,* Si pileos ſpectas: ſunt repandi, acuti, villoſi, leves, molles, rigidi, tenues, denſi, limbis latè ſpargentibus, reciſis, mediis, fune jam neglecto, jam divite, jam nullo. Superaddunt & plumas leviculi, quaſi alis indigeant, ut ſe ſuo faſtu ſupervolent.

l *in collaribus,* Si colli lacinias intueris: exſurgunt, jacent, neglectim ad ſingulum defluunt, humeris ſtudioſè circumflectuntur, guttur ſtrangulant, tot è filo nexibus illaqueantur, ut animarum aucupio; tot plicis complicibus implicantur in cornua, ut lunaticis adaptari non dubites: in fœminis verò tam manifeſtis hiatibus uberum carnes proſtituunt, ut macelli januam cenſeas, aut certò proſtibuli. Armantur in hyemem calceis pedes, chirothecis manus, ubera autem perilluſtri ſindone dumtaxat in ſpeciem: ſic ignem ſpirant, ſic urunt acriùs, & incautos, dum retibus hiſce teguntur ſimul ac reteguntur; velut ex inſidiis graviùs feriunt.

m *in thoracibus,* Si thoraces nunc eos in orbem, nunc in acutum finiunt, ſtringunt, laxant, deprimunt, protrudunt: n *in manicis,* manicas adhibent, jam in manum projectas, jam

in

in brachium retortas, jam tot ſuperinſtructis, ad indignationem materiæ, labyrinthis involutas, ut ſe & materiam in illis perdere voluiſſe non dubites. Quid plura? contrahunt ad incommodum, laxant ad prodigium, claudunt undique, ſecant undique; quò, veluti follibus, ventum liberiùs accipiant, reddantque.

Quid de caligis dicam? videbis ad malleolos uſque pendulas, adſtrictas, ſupra genua, adeò tenaciter femori affixas, ut pudorem proſtituant: pellem putes, niſi color diſſuadeat; non raro tam fluidas, ut totam braccatam Galliam in unas migraſſe caligas facilè credas. o *in caligis.*

Quid de tibialibus? ſunt ad tibias coacta, neglectim rugoſa, ſibi mutuò inſepulta, faciis nunc in roſam conglobatis, nunc in ſtrophei ſpeciem fluidis, & dente non modico calceos quaſi admordentibus, vela dicas, non ligulas. p *in tibialibus.*

Ad calceos quod attinet: diſplicent integri, placent mutuli; quò citiùs ſcilicet pereant, pedemque vel in hyeme refrigerent. Paucis cuique; pro voto mentiendæ ſtaturæ, calcaneus eminet. Quin habent & ſuas ocreæ crepidas, habent & caligas, queîs troſſuli noſtri, etiam pedites, lembos & rhedas inequitant. Tam inſolens ubique de concinnando ſtigmate pugna eſt. q *in calceis.*

Quid, quòd & pretio certatur, quis amplius de r *quin & pretio certatur.*

peccati pœnâ circumferat? Belgis Britanni, Belgis Iberi, Belgis Perſæ, Belgis Seres, Belgis Indi, lanificant, pectunt, nent, texunt, purpurant. Excidit nimirum Deo coccineas oves condere, quò fimum purpurâ Belgæ tegerent.

f *& infame infamiâ hac non gloriari.*

Plus dicam infame eſt, hac infamiâ non efferri; nec inſignis habetur, niſi qui hujuſmodi pudoris hederas, inſolentiæ vexilla, animarum retia circumfert. Et tamen quid è capſula & ſpeculo firmum ſperes? quid ab effeminatis virile? quid à pupis ſolidi? quibus, ſi totum in veſtibus ingenium eſt, quid exſpectes à cerebro? Perperam certè aſinum à frænis aureis equum vocites.

Rectè itaque Epulonis Evangelici, etiam in veſtibus, luxum damnavit, qui falli non poteſt, Deus: rectè veri Doctor Angelicus Thomas, dixit: Qui gloriatur de veſte, ſimilis eſt glorianti de cauteriis; quia per peccatum Adæ uſus veſtium introductus eſt.

VANI.

V A N I T A S.

Odorum fragrantia.

V E R I T A S.

Inanis saturitas.

VERI-

VERITAS.

t Pascit coquum culinæ nidor,

QVIN annuis invitanti te, mi Gastrologe? vocat, en, socius, vocant epulæ. Horreo. Quid? Cibos: familiares tuos scilicet, ac necessarios. Sic est. Quid ita? Satur sum. Imo jejunus. Satur tamen. Inaniis credo. Rem acu tetigisti. Tam potens enim me dapum, quas vides, nidor afflavit, ut, expleto ad naveam usque stomacho, famem omnem expulerit.

u sed inaniis.

x Pascunt etiam effeminatos odoramenta:

Inanis profectò saturitas. Non inficior, sed primis tamen imisque communis: hi quippe tabaco vivunt, illi pascuntur odoribus pretiosis; utrique fumo, sed vaniùs illi: corporeis siquidem rebus stomachus expleri potest, non item animus. Immensi enim Dei capax, immortalis anima creatis omnibus occupari potest, repleri non potest, nedum odoribus.

y sed vanè magis,

z & vitiosè,

Et tamen, quæ mortalium vanitas est, eò versaniæ porcos suos (procos inquam, semper hîc erro) inanis illa saturitas adegit, ut eorum plurimi se potiùs, quàm illam, perdere maluerint. Quamvis enim Roma, &, quam Græcorum Romam propè dixerim, Lacedæmon, huic pesti ex Asiâ venienti, quasi armatæ hostium legioni ferreis moribus atque edictis obstiterint; ad extremum tamen mol-

lis

lis unguentorum, ſimulque vitiorum acies fefellit excubias, in Europam tranſiit,& fortiſsimas gentes vicit.

Sed quoniam ſingula proſequi longum eſt, ex uno de reliquis conjecturam facite. In medio bellorum æſtu, cruento cum exercitu unctus eſt Hannibal;penetrarunt unguenta,ſed magis vitia: itaque enervati Ducis, ac militum, quorum tam ſtupenda primordia fuerant, qualis decuit, exitus fuit. Quid plura? non-nemini vitam hic luxus eripuit,multis famam,virtutem omnibus. Sed hi nimirum communi ſæculi ſui vitio peccarunt, nos cujuſlibet proprio.

At vitia tamen perquam accommodè, inquis, celat odorum fragrantia. Bene eſt: hoc nempe nominis error augurabatur, cùm ejuſmodi ſordium procos,porcos appellavi. Sed & multum falleris: non celat vitium compoſitus odor; ſed aut conſpectum magis reddit, aut ad minus ſuſpectum. Vnde illud: a *& putidè.*

Non bene ſemper olet, qui bene ſemper olet.

Verùm Magdalenam cum Phariſæo accuſas, inquies, & Chriſtum criminis arguis. Quin verò, & illam abſolvo, & hunc veneror. Admiſit quidem præſtantiſsimos Magdalenæ odores & unguenta,qui omnem mollitiem animorum,omnes corporis illecebras exſtincturus advenerat, Chriſtus; b *Laudat in Magdalena non odores Chriſtus.*

c sed pietati. ſtus; aſt non unguento, ſed pietate delectatus eſt, ac lacrymis offerentis.

d Deo impenſi laudabiles ſunt. Tu quoque tuos Deo odores conſecra, & laudibus efferam: ſparge bonæ famæ odorem hominibus, cælitibus precum, & animos addam: hic enim mentem fumus paſcit, hic Numen recreat.

e Si abſint non querendi; Imò verò, ſi tantùm odores, cùm abſunt, non requiris; cùm ultrò adſunt, non reſpuis, ut Auguſto mos fuit, non arguam: at ſi in vitium uſque illorum prodigus, corpus tuum iis quaſi condis ac ſepelis, cadaver te facis, dicam & putredinis inſimulas, ut inani ſaturitate paſcaris. *f ſi affluunt, non reſpuēdi, ſed modicè.*

VANI-

VANITAS.

Dulcis ſymphonia.

VERITAS.

Priùs fuit quàm fluit.

VERITAS.

g Stuleus est qui aquis nomen inscribere nititur.

NARCISSI fatum affectas, ut video Mopse ita toto corpore conniteris, ut tuum fluctibus nomen inscribas:sed frustrà. Nomen quidem aquis dare poteris,at non inscribere:quidquid enim characterum primus vortex excipit, secundus obruit; atque adeò,si quid fluctibus imprimis,priùs fluit quàm fuit.

Sed non ideò ad restim tua venit amentia. Complures sunt, nec infimi quidem subsellii homines,tuo cucullo dignissimi. Audiat me,quisquis VERITATEM amat, & judicet.

h Magna quidem vis musicæ.

Quantum in mortales imperium habeat Musica, quamq; suavem in animis,etiam efferatis,tyrannidem exerceat; satis omnium Poëtarum calamus, satis omnium Pictorum colores loquuntur in Orpheo atque Sirenibus. Sed quod hæc ficta creduntur,accipe potiùs quæ facta perhibentur.

Terpander à Lacedæmoniis evocatus, ut flexanimis musicæ suæ modulis,exortos non ita nuper seditionum tumultus componeret; non infeliciùs dissidentium animos demulsit, quàm aures. Nec aliter sanè Cliniam Philosophum,nec Græcorum fortissimum Achillem se sibi restituere solitos legimus.

At

At Milesius econtrà Timotheus Alexandrum non infrequenter, potentissimo citharæ suæ plectro, in belli furias alacriùs evibravit. Illud autem indubitatæ prorsus est fidei, primum gentis Hebrææ Regem, dum illi Iæssæus Psaltes statis pulsibus mellitissimos temperabat cantus, non semel à maligni spiritûs intemperiis in pristinam serenitatem assertum.

Hæ aliæque penè supra fidem admirabiles musicæ & fidium vires, summos etiam magistratus ac Principes in tantam illius venerationem ac studium impulerunt; ut in ejusmodi VANITATIS organa fortunas ingentes, famamque prodegerint; quo nihil est stultius. Hinc Antisthenes, cùm audisset Ismenium optimum habere tibicinem; At, inquit est homo nequam: non enim, si probus foret, tibicen esset. Et Philippus, intelligens filium suaviùs alicui cecinisse; Non te pudet, inquit, adeò benè canere? Quid, quod Henricus Imperator ejus nominis Tertius, illiusmodi morum pestes exilio populusq; Ponticus etiam fustigatione mulctavit?

Huc ades modò Mopse, & tuum choraebis hisce cucullum transcribe: pejùs nempe insaniunt, quia pretiosiùs.

Tui innoxiâ dumtaxat inscitiâ ludis, & perdis, præter operam, nihil: at illi indecoros se putant, nisi eâ decorentur insaniâ, quâ & ipsi jucundè pereant,

i *multis illã reddidit gratissimam,*

l *paucis odiosam;*

m *sed stultior tamen est, qui musicam perditè amat:*

n *fallit enim innoxiè, quæ fit à quis inscriptio.*

pereant, & alios perdant. Sic medicus nimirum ſopit antequam feriat; ſic bubulcus mulcet antè quàm mulgeat; ſic feræ cantu falluntur, & homines.

o musica verò blandiêdo perdit.

Tu fluctibus apices committis, illi ſonos aëri: ſed habet & ſuos fluctus aër, nec minùs fluxæ fidei, quàm unda; ac proinde quidquid illi inſonueris, non ſecus atque in aquis, prius fluit quàm fuit.

p nec faciliùs coëxiſtunt in aere ſoni, quàm characteres in fluctibus.

Sunt enim ſui Muſicæ characteres, ſunt notæ; eæque, pro temporis ſpatio quo canendæ ſunt, integræ, mediæ, fuſæ vocantur? ſed, quâ ratione ita nuncupari, aut in unius ſymphoniæ modulos conſonare poſsint, non video. Militant, videlicet, hîc etiam illa, quæ de triplici temporis differentiâ, ac de ſyllabarum dimenſione pereleganter, ut ſolet & acutè diſputat D. Aurelius.

q Teſtis ipſa notarum notio;

r teſtis triplex temporis differentia;

Etenim (ſi per injuriam temporis minutiſsimos etiam cujuſlibet notæ articulos continuo lapſu intercipientis, ne minima quidem ita aliquando præſens eſt, ut non veriùs ſemper abeſſe deprehendatur, quàm aliquando dicatur adeſſe) quis credat plures & medias, & fuſas, ſine quibus tamen non fit Muſica, in unam vocũ harmoniam ſimul poſſe confluere? Quomodo tempore convenient, quæ tempore neceſſariò differunt? Aut quomodo integræ mediæque dicentur, ſi tempore ſemper conveniunt.

ſ teſtis ipſa ſymphoniæ ratio.

Animet

Animet itaque citharam Apollo ipſe, lyram Mercurius, Pan arundines, tibias Battalus; chelyn Italus pulſet, panduram Hiſpanus, nauſium Anglus, ſit in choraulis omnibus perfecta Muſicæ ſcientia, ſit Agathonia cantio, ſit ingenioſa modulatio, ſit gratus auribus ſonus, qui modò in longum continuò ſpiritu trahatur, modô ſummâ quadam cum varietate flectatur; nunc concisâ voce diſtinguatur, nunc contortâ copuletur; ſit denique quidquid tanto labore, tantâ induſtriâ, tanto ſtudio, tot inventis inſtrumentis ars hominum excogitavit; numquam in illius ſymphoniæ melos ita conſentient, ut non hoc protinus inter æquos illius arbitros conſtet, *Priùs fluit quàm fuit.*

VANI-

VANITAS.

Saltandi gratiâ.

VERITAS.

A capite ad calcem te docet esse levem.

VERI-

VERITAS.

AGE Mercuri, quid ſibi vult illa, quæ tibi caput ſimul ac pedes diventilat, ala? An neſcis, ait, Deorum inprimis nuntio celeritate quàm maximâ opus eſſe? Hac ut pollere me ſcias, ala, quam vides,

t *Ala Mercurium levem eſſe docent:*

A capite ad calcem me docet eſſe levem.

Vix hæc cum Mercurio, & eſſe troſſulus quidam (advolârit credo, non venerat, adeò levis erat,) Quid tibi cum Mercurio negotii eſt? inquit, me mirare. Illum Dii, me Deorũ magiſter Amor legatum juſſit; atque adeò eâ me corporis agilitate donavit, qua neminem nemo prætereà.

u *ſic & levem eſſe troſſulum, docet.*

x *ſaltandi gratia,*

Sic ait; & eveſtigio eâ ſe facilitate in gyrum agit, ut turbinem circumferri credas, non hominem. An cerebrum illius, an, quæ cerebrum obſederat, pluma ſola circumvolveretur, dignoſcere certè vix potui: utrumque credam, ne errem in alterutro.

y *ſpecies*

Mox ad numeros (aulœdum quippe idem unus & choragum agebat) quaſi in aëre pendulus, pedibus aliquoties decuſſatim vibratis, tricies ut minus, ſubſilit, caditque. Exinde molliter ſe infringens, pedeſque peregrino ſigmate velut incuriè ſinuans, circumerrat, ut ebrius; accurrit, ut avidus;

recurrit ut pavidus, ambit, ut amans; ut amens exſilit. Denique, quidquid habuit olim Cordax leve, barbarum Pyrrhica, Sicinis inſolens, id omne quàm ſcitiſsimè ſimul & citiſsimè Pantomimus hic exprimit. Ambigeres cum Horatio,

Plus illo Caſtor ſciverit, an docilis.

Hoc credo, nec Platonem tot motuum differentias, nec Stephanionem, nec Paridem, imò nec Thimelicos omnes tot ſaltationum ineptias calluiſſe.

Iamque deſiderat illi corpus circumrotari, non cerebrum; cùm ſubitò ad me converſus, Quin artem hanc, inquit, quin ſtudium prædicas?

z *genus ipsū,* Egóne inane ludibrium, honeſtis inviſum oculis, viro indignum prædicem? Ecquid, obſecro, in choreis, quibus animorum volubilitas corpora ſecum volvit, laudabile? Imò quid non ſtultum, & inſolens? Et te ipſum quidem ſtultitiæ tuæ judicem volo.

a *ridiculum prorſus,* Finge te choream cernere, neque citharœdum audire, atque ita ſtultas mulierculas, & viros mulierculis molliores, in ſilentio circumferri, redire, plaudere, ſubſilire: quid quæſo, umquam abſurdius, quid inſanius vidiſti? Nunc motus incondítos cytharæ ſonus, aut teſtudinis (hoc eſt amentia una aliam tegit) atque adeò & honeſti magis audire volumus, & ſapientes: ne dicam choreas illas inſi-

insidiosum speratæ Veneris esse præludium. Circumducuntur nempe sono stupidæ puellæ, urgentur, stringuntur, atque urbanitatis specie atteruntur, liberæ ibi manus, liberi oculi, liberæ volant voces: pedum strepitus, cantus lenocinia, & quæ communiter his insidiis eligitur, hostis pudicitiæ, & amica scelerum nox, ludi tegmine crimen obnubunt. Vnum hoc addo, quo cætera faciliùs capias: Tolle libidinem, & choream sustuleris.

b *periculosũ.*

c *parum honestum.*

Tum ille, Mittamus hæc, inquit; & quid tibi de ea, quâ præcellere me notasti, saltandi gratiâ videatur, nunc refer. dicam:

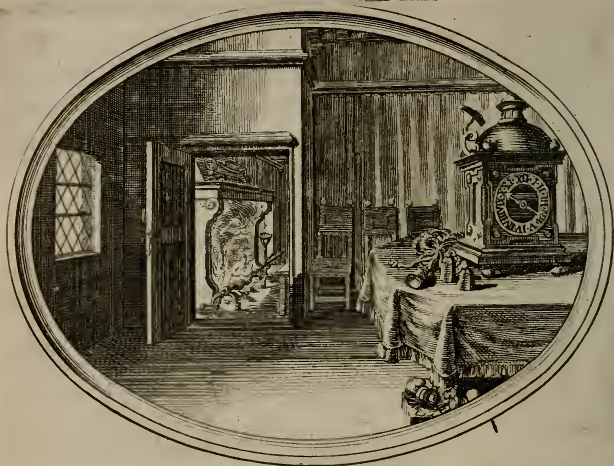
A capite ad calcem te docet esse levem.

Vix hæc ludio meus audiit, & abiit, avolavit inquam: fallor, levior erat, evanuit.

VANITAS.

Secura quies.

VERITAS.

Ipsa quies vitium est.

VERITAS.

QVID otium, quid quietem prædicas? illud vitiorum pater, hæc mater eſt. Laborem quidem amas, ſi juſtâ quiete gaudes; at ſi nimiâ, vitium; ſi continuâ, mortem. Brevis enim quies non modò neceſſitatis eſt, ſed etiam virtutis; ſi modò honeſti laboris filia ſimul ac mater eſt: at ſi, deſidis animi indulgentiâ, plus æquo ſuccreverit in vitium degenerat, mox etiam, ſi uſui magiſtro credimus, in manifeſtam perniciem.

d *Quies immodica vitioſa,*

Otium nempe in ferro rubiginem, in ligno cariem, in panno tineas, in domibus ruinam, in terrâ ſterilitatem, in aquâ putredinem, in aëre peſtilentiam generat: quid non faciet in homine?

e *& ubique noxia,*

Non multis opus eſt. Vt in horologiis, aptoq́ue carnibus aſſandis veru, ſic in homine *ipſa quies vitium eſt.* Illic enim carnes vitiat, iſthîc horas, hîc animam. Vis paucis plura?

f *ut in veru & horologio, ſic in homine:*

Otium naturæ pudor eſt, ſentina familię, hoſtis artium, magiſter ignorantiæ, pater inopiæ, curarum prodromus, memoriæ ſitus, nox ingenii, peſtis voluntatis, morborum fomes, leno pudicitiæ, virtutis exilium, vitiorum hoſpitium, Angelorum labor, dæmonum præſidium, animæ proditor, terræ probrum, cæli dolor, Numinis odium,

g *omne vitium complectitur;*

 hominis

hominis vivi ſepulchrum, mortui barathrum.

Et adhuc otio ita gloriari lubet, ut nemo te non modò extra tectum, ſed nec extra lectum quidem hybernis menſibus videat? An ergo vel unus omnium, quos recenſui, titulus placet? Abſit, ut eò te amentiæ adductum credam. Quid igitur in otio, quid in quiete tantopere quæris? Nullis curis, nullis laboribus fatigari. Falleris.

Nihil agendo, aut exitii manifeſtus es, aut labo- ribus & curis magis obnoxius. Ita ſiquidem homini natura comparatum eſt, ut quidquid agere nititur, quaſi adverſo ęſtu lembū ſubigere cogatur; atque adeò, niſi ſi extra portum quietem ſperat, continuus in altum relapſus curas illi intendit, & periculum: ſin verò in ſolo portu quietem, quærit etiam laborem. Adverſo enim flumine non procedere, recedere eſt.

h *nec curas tollit, ſed auget.*

Quid hîc igitur te recreat? Somnus, inquis, facilis, diuturnus, placidus. Glirium deliciæ, ſcilicet, & mortis imago, cui facilè ſuccumbas, nec ullus eripiat; quę te ne ad momentum quidem tui ſimilem eſſe ſinat; ſed ſemper amplius bruti habere cogat, quàm hominis: quin, ſi placet, mors ipſa: guloſi quippe, libidinoſi, & iracundi brutis animantibus conferri ſolent, vivis tamen; at ſomno continuò ſepulti, mortuis tantùm. Et hoc inſoleſcis?

i *Somnus immodicus glirium deliciæ,*

l *brutus potiùs, quàm humanus;*

m *quaſi mors ipſa.*

Adde,

Adde quod habet & ſuos quies tumultus, habet curas, habet & lacrymas. Verùm quies, inquis, ad laborem neceſſaria. Fateor; ſed interrupta, ſed brevis; nec ulla profectò acrior altiorq́ue cogitatio, quàm nocturna, nec ulla pars temporis ſtudentibus aptior. Sed vos ea ipſa; quæ Deus, aut natura, aut ars aliqua ad obſequium dedit, in veſtrum dedecus damnumq́ue convertitis; potum cibumq́ue ad ebrietatem & crapulam, valetudinem ad voluptates, formam corporis ad libidinem, robur ad injurias, ingenium ad fraudes, ſcientiam ad ſuperbiam, eloquentiam ad diſcrimen, veſtitum ad pompam, otium & quietem, ad vitium, ne dicam ad exitium.

n *necneceſſarius, niſi modicus.*

p *Sed abutimur omnibus.*

Horologium hoc itaque conſulite, conſulite veru; & mox feliciùs verum edocti exclamabitis: *Ipſa quies vitium eſt.*

VANI-

VANITAS.

Frequens lusus.

VERITAS.

Temporis jactura.

VERITAS.

QVID horologia tempori-perda, quid clepsydras abjicis? Tempus & curas fallo. Imò te ipsum, dum, quod artibus omnibus pretiosius est, & nullis omnino reparabile, tempus perdis. Artem labor exiguus reddere amissam potest, tempus nihil. Accedit, nec artibus ipsis uti quemquam posse, si tempus deest. p *Mala clepsidra jactura.*

Deus bone! momentum animi causâ perdidi, & jam horam integram vapulo. Væ illis, quibus hora quælibet non uno lusu prodigitur! q *pejor temporis.*

Væ profectò! Vt enim nihil adhuc de inæstimabili, quàm faciunt, temporis jacturâ dicam; quid amabò te, in ludicris hisce melioris vitæ latrociniis masculum est, quid honestum? Quid sunt illæ, quæ jam nullius non manibus teruntur, lusoriæ paginæ? Illusoriæ nugæ. Pueros ridemus, si nullis sumptibus frivolas è chartâ domos ędificant; & in viris feminisque probamus, si chartis ejusmodi pecunias prodigunt, & domos destruunt? r *Nihil masculum, nihil honestū* s *in chartis lusoriis,*

Quid pila? Clamandi saltandique ludibrium. Quid alea? Fortunæ ludentis area. Quid calculi latrunculi? Simiæ studium. Proprium siquidem est simiæ, miscere calculos, transferre, posti illidere, insultare adversario, collisis dentibus fremere, ca- t *in lusu pila,* u *alea & latrunculorū;*

put scalpere, ungues rodere, ad summam, omnia facere quæ videntibus risum excutiant. Et quid, precor, horum omnium ludiones nostri omittunt; dum ita lusu torquentur, quasi ab illo, aut ipsorum, aut publica salus pendeat? Multi, credo, prælio vincerent, si, quam ligneis eburneisque latrunculis solent, veris militibus curam impenderent.

x *sed vana omnia.* Denique quid ludi omnes? Nihil profectò, nisi pueriles ineptiæ, curæ supervacuæ, stulta gaudia, iræ ridiculæ, furta pecuniæ, & quod caput est, temporis, plus dico, salutis.

y *Succensuit Alexander tempus artificiosè etiam perdenti;* Succensuit Alexander ei potiùs, quàm ut temerè speratum præmium largiretur, qui grana ciceris per ocellum acûs, quoties vellet, eminus trajiceret; quòd nimirum non tam laudandam hominis industriam, quàm damnandam inutilem pretiosi temporis jacturam censeret. Nec aliâ sanè

z *Plinius Major otiosè obambulanti.* de causa Plinius Major Nepotem suum ambulantem videns, Poteras, inquit, has horas non perdere. Nam qui lecticâ vehebantur, aut annotabant aliquid, aut recitantem audiebant; quorum nihil ambulanti licet.

a *Quantò magis corripiendi usores tempori-perda;* Hæc si in industrios, aut otiosos isti; quid ni ego ludiones illos arguam, qui tempus, quod vitę meliori, imò æternæ impendere possint, lusibus, si non inhonestis, damnosis certè dilapidare contendunt; quasi tam ubere illius copiâ opprimantur,

tur, ut perditos ſe exiſtiment, niſi tempus perdant. Cùm tamen Citticus ille Zeno olim dicere ſit ſolitus, nullius rei penuriâ magis homines laborare, quàm temporis. Cui Democritus, Theophraſtus, & Varro conſonant, dum ajunt, Nihil temporis impendio pretioſius, nihil jacturâ gravius repiriri.

b *quo nihil carius.*

Tempore ſanè nihil doctius, nihil utilius, nihil carius. Docet omnia, comparat omnia, & unum eſt, quod nec gratiſſimus quidem reddere poteſt. Illius igitur jacturam quærere, inventam jactare, quæ demum amentia eſt? Quod flens dico, communis. Quem enim nunc mihi dabis, qui aliquod pretium tempori ponat, qui diem æſtimet, qui ſolum tempus noſtrum eſſe conſideret, cetera aliena?

c *Quanta igitur inſania, de temporis jacturâ gloriari;*

Et interim tempori-perdæ hi noſtri, Libet, inquiunt, ludere, donec hora prætereat. O! donec hora prætereat, quam ad agendam pœnitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam miſeratio conditoris indulſerat. Sed veniet aliquando dies illa, veniet hora, quâ inter mortuis ultimiſque vocibus, lacrimis, ſingultibus cum Chryſaorio inducias Deum rogabunt, Vel uſque manè, nec conſequentur.

d *quod ſaluti indultum,*

e *& poſteà requiſitum ſors deerit?*

VANITAS.

Fallax alea.

VERITAS.

Fallax usura.

V E R I T A S.

NVLLA felix uſura eſt, nulla felix alea. Commodo tibi eſſe velle videtur fœnerator, & damno eſt; divitias alea dare, & eripit. Tuum credis, quod exactor hic obtulit, & alienum eſt, itaque uſuram hirudini pendis, quaſi de alieno. Tuum quoque reris eſſe, quod talus indulſit; ſed mox exactor hic improbus à te repetet, quod ſuũ eſt; quin & de tuo adjicies, & tamquam in ſomnis, felix eſſe deſines.

f *Fallit uſura, fallit alea;*

g *& quod donat, repetit cum fœnore:*

Cùm enim nulla ſit ſtabilis pecunia, ſed ſuâ rotunditate verſatilis; tum illa præcipuè, quæ teſſeris queritur. Taxillorum ludus infelix eſt omnibus: nam & qui perdit, affligitur; & qui vincit, lucri illecebrâ in inſidias trahitur. Si enim, qui talis ludunt, omnes perderent, nemo umquam luderet; nunc lucrantur aliqui, ſed lucrum illud arrha damni eſt, Magiſtros odit hæc fortunæ magiſtra, hinc nudos videas ſemper; nec ullo tamen in campo magis imperat fortuna, quàm in pyrgo. Volvitur continuò fundatarum ſtatus urbium, & ſtabiles taxillos fore tu ſperes? Crede mihi, volventur aſſiduò, & ſecum in lacrymas gaudium tuum volvent. Quid enim aleæ ludus, niſi patrimonii vorago, famæ buſtum, ſcelerum ſtimulus,

h *infelix eſt omnibus,*

i *etiam peritiſſimus:*

inferni via? Ne fingere me autūmes, exemplis rem accipe.

l *Perdit patrimoniũ,* Fuit olim, qui ſeſqui-horæ ſpatio hoc luſûs genere ſedecim aureorum millia dilapidaret; fuit, qui quadragenis HS. in punctum luderet. Quin Germani adeò quondam teſſeræ dediti fuerunt; ut noviſſimo jactu de libertate contenderent. Recentius eſt, quod Paſcaſ. juſt. lib. primo de Aleâ refert.

m *libertatem,* Barcinone, inquit, propoſitâ ex publico mediocri pecuniâ, eâ lege, ut aleatorum, qui vinceret, eam tolleret, & qui amitteret, remo ſerviret; maximus repentè remigum numerus ſubitâ in neceſsitate conflatus eſt.

n *famam,* Nec libertatem modò prodigit alea, ſed etiam famam. Sic inventus eſt (ô infamiam!) qui teſtamento Religiosè caverit, aut veriùs, impiè, ut ex oſsibus ſuis teſſeræ fierent; cute verò & membranis menſa, alveolus fritillaque, quantâ fieri poſſet diligentiâ, contegerentur. Sic Philibertus Aurantius cùm ſua luſu decoxiſſet omnia, ad extremum etiam militum ſtipendia luſit; atque exinde rebellionis jam conceptæ metu, & urbem, & victoriam, ſummo cum dedecore, hoſti ceſsit.

o *corpus,* Plus dico; etiam vitam teſſera ſurripit. Vt enim nihil de nato pluries ex aleatorum contentionibus duello proferam, Caligula, ne pecuniæ deeſſent

ſent in aleam, Gallos cenſeri juſsit, eorumq́ue ditiſsimos trucidari.

Nec in corpus modò peſtis hæc injuria eſt; animam petit, animam perdit. Sic Philippi Francorum Regis tempore aleator quidam blaſphemus in Galliâ, ſic Scheltorff & Tyemo in Germaniâ, diabolo in prædam ſubitò dati ſunt. Ætate verò noſtrâ Dux quidam Hiſpanus, Bravo nomine, repentè ab invisâ manu ad tabulatum uſque ſublatus, uſuram pendere timuit, quam meritò fœnerator talus exigebat. [p] *animam,*

Nec ſatis, etiam Divos perdere nititur. Tunicam certè Chriſti inconſutilem diviſit, ac perdidit & Lovanii patientis Chriſti vulnera novo quaſi ſanguine & dolore perfudit. [q] *quin & Deum perdere nititur.*

Quid multa? ſedecim aleæ vitia Hoſtienſis enumerat. Antoninus tot eſſe credit, quot puncta; ego innumera. Nec mirum; inventam à vitiorum omnium parente dæmone Plato ipſe exiſtimat. [r] *Multis vitiis obnoxia,*

Et miramur adhuc eam humanis divinisq́ue legibus vetitam? Miramur Agarenos, hac ſi luſerint, primùm ignominiâ, deinde ſupplicio graviore mulctari? Miramur Ruffum, Cyrilli Epiſcopi Hieroſolymitani nepotem, eam ob cauſam æternis cruciatibus mancipatum? Minimè verò. [ſ] *divinis humaniſq́; legibus prohibita.*

Finio itaque, & unum te rogo, Hæc tibi cùm evenerint omnia, aut certè cùm à tergo jam fuerint;

rint; cùm patrimonium, cùm famam, cùm vitam cùm cælum, veriùs fallax usura, quàm felix alea, pænè perdiderit; felicem tunc illam credes, an fallacem? Fallacem opinor. Ego verò malim hoc modò te credere, quàm olim experiri. Vis remedium? Fallacem nunc cense, ne tunc sentias.

VANI-

VANITAS.

Equorum genus omne.

VERITAS:

Quot genera tot pericula.

VERITAS.

t *Nulla non navis periculosa,*

QVot navium hîc vides genera, tot vides & pericula. Sit enim acatium, ſit lembus, ſit celox, ſit actuaria, ſit corbita, ſit dromas, ſit myoparo, ſit lyburnica, ſit phaſelus, ſit præſidiaria, ſit prætoria ſit deniq; portentoſum illud Indici navigii genus (caracas vulgò nuncupant) quo te

Inſidis confidis aquis, fateare neceſſe eſt,
Quod tribus aut quatuor digitis à funere diſtans,
Sæpè minùs, titubante nates mors viva ſepulchro.

Hoc ſi de ligneis equis verum eſt (ſic enim Dionyſius, aliiq; Poëtæ naves vocitant; ſic Mythologi omnes equum illum Trojanum, non equum, ſed navem fuiſſe exiſtimant) quid ni illud ipſum de vivis iſtiuſmodi brutis aſſeram? Aſſero enimverò, &, ne qua veritati fides abrogetur, doceo.

u *nullus non æquus,*

x *cujus cujas ſit,*

Sunt inter equos Hippobatæ, Niſæi, Odriſii, Friſones, Dani, Angli, Britones, Iberi, Neapolitani, Pſylli, Sacæ, Tartari: ſed horum multis vitio eſt patria, pluribus ſpecies, omnibus periculum. Hi enim ſociis infeſti ſunt, illi nimium amici, alii mordaces, tortores alii, diſgargales, refractarii, calcitrones, ſternaces, ſuſpicaces, alii pavidi, κωδωνωφαλαρόπωλοι, ſuffoſi, trabeati, tranſtrabeati, ſuſpicioſi, ὑδροπτώσιμοι cernui; nec ullus omnibus adeò

y *omnium vitia & pericula.*

adeò numeris abſolutus, ut non habeat, quo Dominum ingratus exanimet.

Ille ſanè, ſi otio innutris, inſoleſcit; ſi labori, fatiſcit: hic, ſi frænare vis, mordet; ſi aſcendere, calcitrat: iſte, ſi via lutoſa, ceſpitat; ſi ardua, ſuſpirat; ſi præceps, labitur: alius, ſi properandum eſt, dormit; ſi ſaltandum, hæret: alius, ſi pugnandum, trepidat; ſi in turbâ, turbat; ſi extra, torpet: alius, ſi latendum, fremit; ſi modicâ corporis inflexione vulnus declinandum, ſtupet; ſi ſùbſiſtendum, fræna mordicùs rapit; ſi fugâ ſaluti conſulendum, deficit.

Et ut tales non ſint tui, ipſa certè equitatio non minùs habet periculi, quàm maris agitatio. Hippocrate enim teſte, caput malè afficit, ſenſus hebetat, oculos, renes, thoracem, pulmonem offendit, totumque hominem adeò exſiccat, adeò extenuat; ut his affectionibus nonnulli in manifeſtum vitæ periculum venerint: ne dicam, quot luxationes, quot oſſium fracturæ, quot membrorum diſtortiones ſæpenumero naſci poſſe credibile eſt, dum brachia, dorſum, coxæ, & crura numquam non ſupra modum laborant.

[z] *Quin equitatio ipſa periculoſa.*

Non periiſſet profectò tam immaturâ morte Hippolytus, niſi ſuſpicacis equi vitio, quæ diutius vivere merebatur, caſtitas cecidiſſet; nec tam infauſtâ Licinius, Theodoricus, Carolo-mannus,

[a] *teſtes equi paricidæ.*

Fabius Pepulus, nisi hunc mordax, illos refractarius, opinione citiùs crudeliter sustulisset.

b *chari tamē & cari.* Et hoc obsequiosum illud fidumque animal est, de quo tam multa multi sęculi nostri Philippi, animal nobile, regium, optabile, dignum quod enormi pretio comparetur, & curâ majori, quàm vix homini impenderis, nutriatur; ne dicam honoribus afficiatur etiam divinis.

Quis enim nescit Bucephalum talentis tredecim, id est septingentis supra septies mille Philippicis emptum? Vt taceam etiam viros cetera ingentes, hujus bruti studio usque ad ludibrium ita captos fuisse, ut necessaria sibi suisque detraxerint, quo superesset, quod comparandis alendisque pestibus hisce prodigerent.

c *etiam ad amentiam usque,* Quis non audivit Italum quemdam, ut fortunæ, sic ingenii non mediocris virum, ægrotanti equo aureum pulvinar ac sericum cubile substravisse? ter quotidie servorum manibus vectum (podagrâ enim laborabat) illi suspirantem, atque anxium assedisse? blandi murmuris solamē pharmacorum genus omne, Medicorū copiam (quod Lazaro languenti deneges) sollicitè impendisse? fabulā fortasse posteritas vocet, ego rem certissimam scio.

d *& quasi idololatriā.* Quis non legit, Alexandrum Macedonem, & Antoninum Verum mortuis equis tumulum, & hunc etiam vivo simulacrum aureum dedicasse?

Vsque

Vſque adeò chara ſunt homini pericula; imò quòd ad tempus obediant, ne pericula quidem eſſe credimus. Sed ſi illi, quæ errare non poteſt Providentiæ credimus, credunt aliquantiſper homini, quam illi debent, noxam, pericula non remittunt. Qui enim amat periculum, peribit in eo.

VANITAS.

Venandi ſtudium.

VERITAS.

Dum captat, capitur.

VERITAS.

AVdiat me, quiſquis, ut Flaccus ait,
Gaudet equis canibuſq́, & aprici gramine campi, e *Venator, ut cancer, prædo & præda:*
Vtilium tardus proviſor, prodigus æris.

Sicut enim
Imprudens capitur, dum captat hiantia cancer
Oſtrea: ſylvarum prædo ita præda canum eſt.

Miratus es non ſemel, ut arbitror, quid cauſæ fuerit, cur ingenii tantùm non divini vir Ovidius, Actæonem ad ſolum nudæ virginis conſpectum, jam ſervum ex homine, ſuiſmet canibus prædam fecerit. Dicam. Vt in te fieri diſceres, quod in alio fingi videras. f *hinc Actæoni ſimilis.* Actæon venator eſt; nemus, ipſa nemorum ac venantum præſes Diana; nudum prædâ nemus multâ cinctus indagine viſitas? mora nulla; quaſi feram inter feras induens, & ſtudio venationis ac ſumptibus hinc inde diſtractus, totus abſumeris. Nega, ſi potes.

Multo cum ſtrepitu ante diem, quietem ſomnúmque fraudantes, ſurgitis, & obliti melioris g *Vanus illius labor.* negotii, quòd unius prædulæ (Deus bone, quàm incertæ!) gratiâ, feris, ac canibus, & volucribus convivere infeliciter placeat, dies integros jactamini ſtagnis, ſylvis, ac vepribus, implentes cuncta clamoribus diſſonis, & incondito ululatu.

Sed

Sed alata, ſed fugax voluptas hæc veſtra eſt; ac proinde, quid tardi à velocibus, quid implumes à volucribus prædæ rectè ſperetis, non capio; niſi illud forſan, quod apud Horatium

h & noxius famæ, *Gargilius, qui manè plagas, venabula, ſervos*
Differtum tranſire forum. populumque jubebat;
Vnus ut è multis, populo ſpectante, referret
Emptum mulis aprum.

Serò autem, re veluti bene geſtâ, domi ſedetis altercantes, quàm bene vel avis hæc volaverit, vel illa digeſſerit; quot ſint caudæ, quot alarum plumæ ſuperſtites, quot emiſſæ: quàm ſagax Lyciſca, quàm præpes Vmber: additis, & laniatæ prædæ paululum, & ſudorem, & pulverem, laceras quoque, & pænè adhuc pendulas à vepribus veſtes, foſſas ſaltu parum felice tranſmiſſas, miſeram denique perditæ lucis & cenſûs hiſtoriam. Inſigne profectò tam gravis impenſæ, tam difficilis operæ pretium. Damnoſa voluptas, quæ prædas agere ſtudentem, prædam facit ſpoliatum omnibus, etiam mente. Sed ne quis fortè infitias eat, exemplo rem adſtruo.

i corpori, l tempori, m cenſui,

n menti, Fuit, ut Hiſtorici referunt, olim Mediolani Medicus in curandis lunaticis, aliiſque quos atra bilis mentis impotes fecerat, nemini ſecundus. Ædes illi erant ſtagno lepido magis quàm limpido celebres; in illud ſiquidem, quotquot ejuſmodi fungos

ſungos ac pepones ſanandos acceperat, hos crurum,illos lumborum, alios collo tenus, ſingulos pro dementiæ modo ac genere, tantiſper mergendos curabat, dum pœnæ veriùs quàm medicinæ viribus, in priſtinam ſerenitatem correcti, & aquis abſolverentur & clathris.

Accidit porrò,ut horum quiſpiam,qui jam pręceteris,minoris ſaltem inſipientiæ ſpem facere videbatur, dum abſente Medico per feneſtram, ut poterat, publico fruitur, equitem videret non ſine ingenti, canum hominumq́ue ſtrepitu, jam accinctum venatui: ad hunc itaque Moroſophus, Hem! amice mi, inquit, ecquod te dorſo vectitat animal? Miratus ille primùm hominis inſolentiam,ſuſpexit indignans; ſed quod lepôris aliquid ſperabat à capite quod non illepidum viderat, Equus, refert. Et quod tu manu vehis? Accipitrem. Sed rurſus ille: Quas ponè te belluas video? Canes. Quos homines? Venatores famulos. Quis annonam accurrat omnibus? Præter me, nemo. Iejunam exiſtimo. Imò lautam, & quæ in annos ſingulos mihi ſtet aureis non minùs ducentis. At quorſum hæc, obſecro? Vt è ſilvis & aëre prædas agam. Multáſne menſis aut annus numerat? Non admodum. Et cujus, oro te, omnes pretii? Aureorum fortè duodecim. Vix ſemi-ſanus hoc audiit, & mox ad equitem, Per Deum,inquit, amice mi,

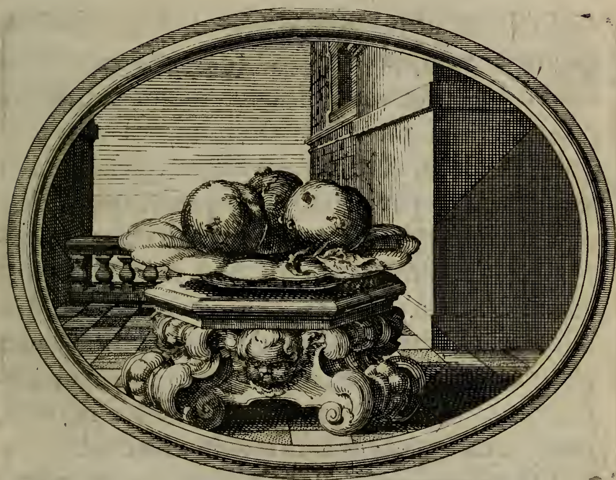
hinc confeſtim te proripe; ne ſi, qui ædes has incolit, Medicus, te redux offenderit, ut amentiorem cæteris, quos mecum curat inſanis, totum te, quantus quantus es, in lacum præcipitet.

Riſit inſanum eques, riſit equitem inſanus, & ridendo ſimul ac inſaniendo ſapienter edocuit.

VANITAS.

Famulorum turba.

VERITAS.

Domesticus hostis.

VERITAS.

o Servi, ut vermes; NON credis? ad vermes hos provoco: nihil enim illos inter & ſervos intereſt; quàm, quod illi naturæ vitio noceant, hi animi.

p hi pomum maximè in ſe beneficũ Etenim, ut nihil in vermes hoſce liberalius. quàm pomum, quod etiam ſeipſum exenterat, ut illis de domo, de veſte, de cibo, quàm lautiſsimè proſpiciat: ſic pleroſque Dominorum reperias, *erodunt ac deſtruunt,* qui, ut famulitio bene ſit, ne dicam ſplendidè, aut ſe ipſos turpiter eviſceratur, aut penitùs perdunt.

Econtrà verò, ſicut pomum nihil ingratiùs experitur his vermibus, qui tam benignum hoſpitem non modò produnt, & rodunt undique; ſed *q illi Dominum:* dilacerant præterea, & medullitus exedunt: non aliter ſi, qui ſervorum mores ſunt, rectè expenderis, nihilo minùs illos dominis infeſtos reperies, imò & hoſtes. Argumenta requiris? hæc habe.

r produnt omnia, Quot ſervorum linguæ, tot præconum tubæ? quot aures atque oculi, tot domorum rimulæ, quibus illa etiam, quæ in fundo ſunt, facilè detegantur: pertuſum quippe vas ac futile, ſervilis animus eſt; quidquid infuderis, mox effluit; utinam non pejori, quàm infuſum fuerat, colore & odore? Aures certè habent non obedientis emblema, ſed explorantis, lubrica guttura, ventres profundos,

vora-

voraginem perpetuam, & pestem penu; quin quasi ad vastandum conducti, non tantùm devorant universa, sed spargunt, gulamque largitionibus adjuvant, de alieno prodigi, de suo avari. Ad extremum, qui clandestinas domi agebant, ubi limen excesserint, cùm invisis Dominis apertas inimicitias linguis agunt, armis acturi, si liceat: &, si quis horum fortasse convitiis abstinet, non id prioris amor Domini, sed sequentis timor efficit, cui ob hoc viles suspectique fieri metuunt.

s *prodigunt*,

t *arrodunt*.

Sint itaque apolides, hercitæ, Mesonatæ, capsatii, vernæ, helotæ, thetæ, sunt callicyrii, salutigeruli, trapezopœi, grammatici, novitii, veteratores, actores, mediastini; hoc dico, quot servis cingeris, tot hostibus obsideris, & hostibus quidem, quo nihil durius est, domesticis, à quibus nequeas cavere; qui latebras domûs introspiciant, prodantque consilia; quique præter furta continua, quod nulli accidit obsesso, vestiendi tibi interim pascendique sint, inque ipsis penetralibus semper habendi. Durum sanè ac dubium belli genus, pace carens & induciis, ubi sub tuismet signis, hostilis exercitus muros habet.

u *Quales quales sint*,

x *pejores sunt hostibus:*

Eminet quidem in illorum ingressu submissio, eminet rectè serviendi votum, eminet rerum omnium promissa scientia: sed in progressu horum vicem subeunt intolerabilis arrogantia, perfidia,

y *initio apti & prompti ad omnia*,

ſtupiditas, torpor, lites, diſcordiæ, bella, quorum Dominus vel ſpectator indecens, vel laborioſus compoſitor ſit, oportet; interque reos & accuſatores medius, ſervis ſuis inſerviat.

z *poſtea ad nihil.* Si verò illos ad ſe aliquando pudor aut neceſsitas reflectit, ut ſe ſervos eſſe meminerint; quàm ſuperbè, quàm querulè, quantoque cum murmure ſerviant, quis ignorat? Vt meritò poſsit non pretio emptum modò, ſed gratuitum quoque ſervitium hujuſmodi faſtidiri.

a *& tamen nos perdimus, ut illos alamus.* Et tamen, quæ mortalium hoc ævo dementia eſt, in hoc maximè divitias optamus, in hoc terras & maria pererramus, in hoc aurum cumulamus & ſpargimus, ut acies hæc domeſticorum hoſtium denſior ſit indies, atque munitior. Tot ſcilicet noſtra cuſtodibus indiget arrogantia, ne quod nos perdit, effugiat tot hoſtibus Dominus, ne vel ſui ſit Dominus.

VANI-

VANITAS.

Bonus Dominus.

VERITAS.

Modestamolestia.

VERI-

VERITAS.

b *Non omni malo liber est, qui summo caret:*

QVIS nescit ea, quibus perduelles Angelos Deus addixit, supplicia, omnibus, quæ humanum genus infestant, calamitatibus longè longiùs antecellere? nullus tamen, ut mea quidem fert sententia, adeò vel mentis, vel sensûs egenus est, ut hominem eâ de causâ velit

——— omni ex parte beatum;
Cui malum crevit unicum in omne malum.

Quidquid enim ærumnarum curiosa quondam pandoræ pyxis fabulosè terris immisit, id omne Fatalis Evæ cupiditas in exitium orbis terrarum, quàm verissimè nobis profudit è pomo.

c *nec omni modestiâ, qui maximâ;*

Hinc variȩ varios exercent molestiȩ; molestiùs quidem aliquæ, modestiùs aliæ, sed omnes molestè: ac ut multæ animum afficiunt, plures corpus, sic nulla non hominem. Turbat videlicet animum ira, libido fascinat, excæcat superbia, strangulat avaritia, gula suffocat, rumpit invidia, exanimat socordia. Sed an quis idcirco ȩum omnibus immunem vitiis autumat, quem harum minima pestis affligit? Minimè verò.

Sic prurit impetigine corpus, maculatur varis, alopeciâ depilatur, asperatur elephante, phthiriasi verminat, elumbatur nephritide, podagrâ claudicat,

cat, torquetur volvulo, eviſceratur diarrheâ, alget quartanâ, ardet peſtiferâ, phthiſi cōtabeſcit, tumet hydrope, ſpaſmo contrahitur, ſolvitur paralyſi: nec eò tamen quempiam ignorantiæ perveniſſe arbitror, ut eum continuò rectè habere exiſtimet, quem ægritudinum peſsima peſsimè non habet.

Negabit illud profectò hic, qui præ foribus herum præſtolatur Ephebus. Quid ita? Vrit miſerum ſcabies, modeſtiùs quidem, quàm aut febris aut chiragra; urit tamen, modeſtâq; moleſtiâ omnem cum manibus illius, tum pedibus, ut vides, quietem negat.

d etiam ſcabies moleſtia eſt.

Habes hîc umbram, nunc lucem accipe. Deciperis, ephebe mi, ſi omni te liberum moleſtiâ ideò reris, quia herum tibi aut conſilium aut caſus obtulit, qui famulitio ſuo Dominorum ceteris modeſtiùs imperat, & ſæpiùs ἐλευθερίαν indulget, quàm aut ad inediam, aut ad pauſicapen, aut ad lumbifragium damnet. Quid enim? an idcircò optimè tecum agi exiſtimas, quia non peſſimè? Non exdorſuat te, fateor, lumbago; non torquet volvulus, non phthiſis eviſcerat; ſed tamen ſcabies urit. Negas? ad manus tuas, ad pedes apello, quos hæc Domini tui, etiam, ut vis, optimi modeſta moleſtia nuſquam pacatos ſinit.

e Sic & benus Dominus moleſtus eſt.

f etſi minus quàm malus;

Quieſcere vis? jam à pedibus, jam à manibus, jam ab auribus, jam à poculis, jam à cubiculis ſerviendum

g quia ſe ſuaq; ſervo eripit,

viendum eſt: ambulare? quieſcendum: dormire? vigilandum: ludere? laborandum: prandere? jejunandum: loqui? tacendum. Summa, ſemper alieni nutûs cogeris eſſe mancipium, & numquam tuus. Plus dico: jam neque ſorores, neque fratres, neque amici, neque ſodales, neque hæreditas, neque vita ipſa tua, tua ſunt; propter unum nempe, quem habes, aut à quo veriùs haberis, Dominum, utcumque vis, bonum, bona ſimul hæc omnia, aut eorum ad minus fructum perdidiſti. Hoc porrò quàm moleſtum ſit, novit apprimè, quiſquis aureæ libertatis, non minùs quàm ferreæ ſervitutis pretium novit: norunt quotquot clathros, etiam aureos, incolunt aves; quippe ſi libertatem offeras, ne illam & pretioſis ædibus, & exquiſitis, nec ullo tamen labore quæſitis dapibus longè præferent: norat etiam olim infelix Romæ viciniâ Sabinorum populus, quem ereptus libertati ſuæ ſexus muliebris eo vulnere perculit, quod nec nepotum lacrymæ, nec filiarum planctus, nec ſanguis generorum ſanare potuit, ipsâ nimirum cum Republica tumulandum.

h & libertatem tollit;

i quod maximè ſenſibile:

Hinc graviter dixit is, qui multa leviter,

Alterius ne ſit, qui volet eſſe ſuus:

& meritò: ſola ſiquidem inter omnia, quibus homines Deus exornavit, bona, ſive corporis illa ſint, ſive animi, ſive etiam fortunæ; ſola, inquam, volun-

l libertas enim unicũ & ſummũ hominis bonum.

voluntatis liberæ poſſeſsio noſtra eſt. Illa nobis morbus, vitium, caſus, facilè poteſt eripere; hanc verò, qui eximius cæli favor eſt, ne Deus quidem, qui tamen omnia poteſt in omnia : niſi fortè Deum quis Deo ſurripiat, illumq́ue & muneris ſui pœnitere, & firmatum æternâ lege decretum infringere poſſe præſumat.

Quînam igitur Dominorùm aliquem bonum, & non potiùs peſsimum dixeris, qui, quod habes optimum, libertatem, ſolum videlicet ac pręcipuum hominis bonum, tibi numquam non aufert? Durum ſanè, ſuperbumq́ue, & grave nomen eſt *Dominus*, nedum modeſta moleſtia ſit, illi præſertim, cui libertatis amor ineſt, pudorq́ue ſervitii, ut debet omnibus.

VANITAS.

Tituli varii.

VERITAS.

Inania nomina.

VERITAS.

AUDIO te, mi Stentor,& Regales Regalium schedulas, hoc est, sub variis variorum muÂnerum titulis, inania prorsus nomina venÂditantem mirarer magis, nisi omnes omnium diÂgnitatum fastus, quos ad insaniam usque mundus hodie suspicit, geminas penitùs cum nugis tuis inanias esse sentirem.

m Regales schedulæ inania sunt nomina.

Quid enim? Conveniunt comessabundi, famiÂliares aliquot;expectant avidè sub cœnam singuli, quid sibi muneris,quid tituli sors oblatura sit. At illa, nequa fraus subsit, innoxiâ pueri manu luÂci data, hunc Regem, illum à consiliis, istum à seÂcretis,alterum à cubiculis,alterum ab ollis PrinciÂpem jubet. Mirantur fortunam suam singuli, congratulantur,applaudunt: & ne quis,papyraceæ dignitatis ignarus, secùs eos compellet, quàm tiÂtulus ferat,vel pectori munus affigunt, vel petaso: quin & morioni, Si quis Regem,inquiunt, si conÂvivam, aut perperàm indigetarit, aut honore debiÂto non prævenerit, capital esto.

Sic nempe ludicra hæcce dignitas combibones exhilarat, quasi vera futura sit atque perpetua; cùm tamen vulgò etiam epulis longè sit brevior; aut,ut veriùs dicam, præter morosophiam, quam

n quia ludicras & breves dignitates denotant:

ſinguli exercent, nulla. Rex quippe, quod belluæ ad inſtar ventri ſervierit, mox imperii ſui, Conſiliarius conſilii, Secretarius ſecreti, Cubicularius cubiculi, Coquus ollæ, quilibet etiam ſui totus impos eſt & ignarus.

o *Sic & tituli omnes, quia breves & quaſi ludicros honores deſignant:*

Sed an ſincerum magis aliquid, minuſque ridiculum, ſub ijs, quos tam perditè procamur, honoribus ſubeſſe exiſtimas? Minimè gentium. Sive enim à fortunę, ſive ab ingenii munere proficiſcantur, nihil eos eſſe pronuntio, niſi divitem frondium VANITATEM, frugum inopem. Si fidem aſſerenti negas, fortunam obteſtor, quæ ut ludicris hiſce Regibus unius tantummodo noctis, ſic iis, quos veros credimus; atque perpetuos, unius dumtaxat diei regnum indulget.

p *teſtis Senatus Romanus, ſeu PP. CC.*

q *teſtis Conſul,*

r *teſtis Imperator:*

Sic legimus illud, quod mox à morte Romuli fuit inter-regnum, à centum & quinquaginta Patribus eâ lege adminiſtratum, ut eorum ſemper unus horis ſex diurnis, alter totidem nocturnis ſumma cum imperii poteſtate præeſſet. Hinc & ille Dionis in Caninium, unius tantùm diei Conſulem, jocus: Habemus eâ vigilantiâ Conſulem, ut toto Conſulatus ſui tempore ſomnium non viderit. Item alter Ciceronis in Vatinium: Salutaſſem Conſulem, ſed nox vetuit. At quod omnium celeberrimum eſt, ſub Galieno Marius unâ die viſus imperio dignus eſſe, alterâ uti, tertiâ ſpoliari.

liari. Verè tragicus horarum aliquot Imperator.

Sed hoc modò non ago; illud arguo, omnes titulos, omnia munia, fortunæ præſertim, hoc ſolo dignitatis vim obtinere, quòd aliquam dominii ſpeciem quaſi præ ſe ferant. Et tamen, ſi Chriſtianè, ut oportet, ratiocinari volumus, ſervi ſumus hîc omnes, Dominus nemo. Quantumcumque enim dominii noſtri ratio, & ſupremâ morientis amici voluntate, & codicillis, & teſtibus ſtabilita ſit, nihil attamen minùs habet, quâm rationem dominii: nec de mea hoc quidem ſapientia, ſed ipſius Chryſoſtomi. Sæpe riſi, inquit, legens teſtamenta dicentia: Ille quidem agrorum & domorum dominium habeat, uſum verò alius. Omnes uſum habemus dominium nemo. Velimus enim nolimus, aliis in fine cedemus: ſervi quippe tantùm ſumus, ac illius, qui ſolus meritò dicit, Ego Dominus, triobolares Oeconomi. atque adeò graviter ſeſe decipit, qui non exigendas aliquando hujus Provintiæ rationes exiſtimat, imò & exigi modò à conſcia cujuſque noſtrûm mente, non ſentit.

r ludicros inquam & vanos.

t quia nec dominium conferunt,

Iam verò quid de mentis ac ſapientiæ titulis dicam? an hîc forſitan aliquid minus vanum? Minimè verò: inanes hi quoque ſunt faſtus, inania nomina, veri nihil. Vnde ſic judicem, quæris? Accipe.

u nec aptitudinem: teſtes medici,

Gau-

Gaudent exempli gratiâ, Doctorum titulo medicinæ professores innumeri; at si plerosque consulas, reperies eos tot fermè decipe dare, quot recipe; mortemque veriùs accire posse, quàm valetudinem. Idem de ceterarum quoque scientiarum titulis esto judicium, teste præsertim Satyrico, dum ait:

x *causidici,*

——— Purpura vendit
Causidicum, vendunt amethystina.———

Non credis? Petrarcham audi.

Venit juvenis stultus ad ludum: præceptores illum sui prædicant, seu amore seu errore tumet ille, stupet vulgus, plaudunt affines; ipse jussus in cathedram scandit, & cuncta jam ex alto despiciens, confusum quidpiam murmurat: tinniunt interim campanæ, strepunt tubæ, volant chirothecæ, & nescio quis humeris pannus imprimitur. His peractis descendit sapiens, qui stultus adscenderat; &, quod omnes urbani vel mendacio fieri volunt, passim illi Doctoris titulus acclamatur. Mira profectò transformatio, nec, ut opinor, metamorphoseos auctori cognita.

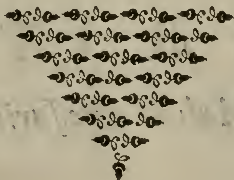
y *Doctores artium,*

Quid, quòd Barabullum ut nobilem vultu & genere, ita versuum, quos maximè pangebat absonos, infamiâ celebrem quidem, sed ignobilẽ, eadem VANITAS eò provexit amentiæ, ut & alterum se Petrarcham, hoc est, Poëtices Ausoniæ prin-

z *Poëtæ laureati.*

principipem dixerit, & mox primùm quidem lato clavo, ceterisque triumphantis insignibus, auro gemmisque rigentibus indui curaverit; deinde pompâ multò celeberrimâ ad convivium verè Capitolinum præcinentibus cytharis tibiisque deduci, ac postremò in elephantem aureis undiq; phaleris instratum attolli, itaque inter tympana, tubas & acclamationes insolitas Capitolium versùs evehi; ut præsumptâ ibidem Poëticæ laureâ donaretur. Sed sapuit supra sessorem suum bellua: ad pontem Adriani pervicaciter substitit, nec ad immeritos honores insano diutiùs voluit famulari. Et quid ni injurius etiam tibi censear, si credam, te peponi huic, aut vestium, aut acclamationum, aut pompæ tam insolentis gratiâ, præ ceteris poëticam palmam dare?

Hoc itaque manet in causâ, omnes sive animi sive fortunę titulos inania dumtaxat nomina esse, Regalesque scedulas, ac præterea nihil.

VANITAS.

Diuitiæ.

VERITAS.

Malum necessarium.

VERITAS.

An rectè, an perperam, an uſu forſitan conſule, eum, quem protuli, titulum unanimis virorum maximè ſapientum conſenſus feminis in commune decreverit, non hîc diſputo; illud dico, non eſſe me cuipiam injurium, ſi cum multis potiùs ſapio, quàm ſolus, & pecuniis adſcribo, quod feminis ſapientes.

a Mulier eſt malū neceſſarium;

Multi quidem multis aliquando titulis divitias traduxêre; ſed unus hic, quem cum feminis communem habent, univerſos complectitur, & tranſſcendit. Dum enim Poëta quidā Græcus ſic canit:

b ſic & pecunia malum eſt,

Χρυσὲ πάτερ κολάκων, Ὀδύνης ϗ Φροντίδος υἱέ·
Καὶ τὸ ἔχειν σε φόβος ϗ μὴ ἔχειν σ' ὀδύνη.

Dum Auguſtinus aurum vocat materiam laborum, periculum poſſidentium, malum dominum, ſervum proditorem, felicitatē ancipitem, morum peſtem, pronum iter ad inferos; quid omnibus his infamiæ titulis aliud ſibi voluit, quàm divitias malum aliquod eſſe, atque illud non exiguum?

c omne malum complectens;

Præterea, ſi, eodem auctore, dives cæcus eſt, quòd credendo dives ſit, non videndo; ſi, judice Chryſoſtomo, pecuniæ ſuæ ſervus eſt, non dominus; ſi denique, teſte Senecâ, ſtultus eſt, quòd eò plus ſibi viatici quęrat, quò minus reſtat viæ; quòd

d & poſſeſſorem ſuum reddit cæcum, e ſervum, f ſtultum,

 hæredi

hæredi procuret omnia, neget sibi: nec hoc quidem aliud sonat, quàm, quod antè dicebam, malum esse pecunias.

Sed audi me, & aliis utentem testibus. Scio quidem, ut Hugo refert, divitem à divo dici, quòd quasi Deus nullo creditur indigere; veriùs tamen est elegans illud de divitibus paradoxum, Multi nimium, nemo satis. Item hoc vatis cujusdam neoterici:

g *pauperem,*

Semper avarus eget, nec habet quod habet, sed habetur;
Et sitit in mediis, Tantalus alter, aquis.

Cui consonat illud Hieronymi: Tam deest avaro quod habet, quàm quod non habet: quia aut non habita concupiscit, aut habita metuit ne amittat; & dum in adversis sperat prospera, in prosperis formidat adversa. Cum Æsopico siquidem cane non quæsita computat, sed quærenda, Vnde Seneca: Congeratur in te, quidquid multi locupletes possederant, ultra privatum pecuniæ modum fortuna te provehat, auro tegat, purpurâ vestiat; nec tantùm tibi habere liceat, sed in gemmis atque marmoribus etiam calcare divitias; accedant statuæ, picturæ, pyramides, & quidquid ars omnis luxui elaboravit; majora cupere ab his disces Semper avarus avarus est, id est auri avidus, divitiis quippe arcam implet, non animum.

h *malum.*

Vis denique compendio doceam, quàm grave malum

malum ſit hic fortunæ vomitus? argumentum hoc habe. Vnum illud mali nomine juſtè traducitur quòd malos facit: ac proinde habet orbis hic, præter vitia mali nihil. At quo pluribus aliquid vitiis, hoc etiam malis abundat, fitque malis omnibus pejus malum. Iam verò

Devitiis quod divitiæ dicantur, apertum eſt:
Nomen idem vitiis divitiisque datur.

i *Hinc divitiis à vitiis nomen;*

Sed apertius tamen eſt multò, quòd peſtis hęc vitiis ſcatet. Innocentiam conſule. Avarus, inquit, offendit Deum, offendit proximum, offendit ſeipſum: nam Deo detinet debita, proximo denegat neceſſaria, ſibi ſubtrahit opportuna; Deo ingratus, proximo iniquus, ſibi crudelis.

l *& meritò; quia poſſeſſor his offendit Deum, proximum, ſeipſum.*

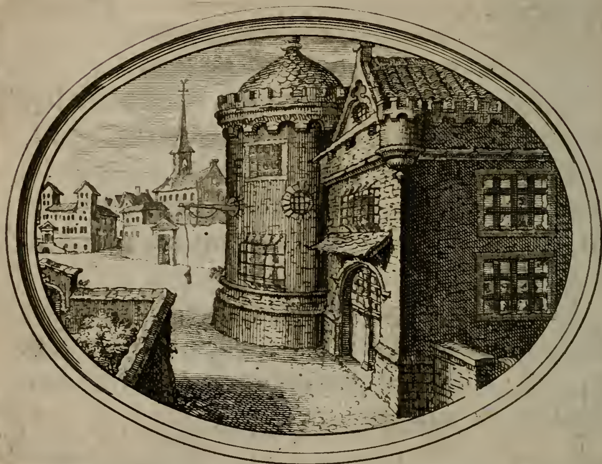
Et adhuc malum eſſe pecunias neget quiſpiam? Malum profectò, & grave quidem malum ſunt pecuniæ; ſed quod peſſimum eſt, neceſſarium. Quid ita? *Pauper ubique jacet.*

m *& tamen neceſſariæ ſunt.*

VANITAS.

Domus magnifica.

VERITAS.

Sat lata, si sat læta.

VERITAS.

SAT latus hic captivo carcer eſt, ſed non ſat læ-tus. Rationibus ſuperſedeo, ne (quod ajunt) ſoli lucernam, ut videatur, adhibeam. Hoc ago, hoc arguo, quod dubium videtur, & tamen certum eſt, Sat latam diviti domum eſſe; ſed non ſat lætam. Vna eſt enim urbium & domorum lex, Non ſtatim feliciùs habitat, qui fuſiùs; neq; quàm latè degas, ſed quàm lætè, requiritur ad beatam vitam.

n *Vt carcer quilibet ſatis latus, ſed non lætus;*

o *ita quævis domus*

Quis non intelligit, non anguſtè hominum quemlibet habitare auguſtâ in domo, cui in vitâ breve tuguriolum, in morte verò ſcrobs anguſta ſufficiat? Sed an eamdem ſat lætè incolat,

Hoc opus, hic labor eſt.

p *ſatis lata,*

q *quia & tumulus ſufficit,*

Sæpiùs in palatiis Regum labor dolorque habitant, quàm in tuguriis pauperum: nec curas morboſque marmor arcet, aut ebenus; nec ad prehendenda turrium faſtigia mors ſcalis indiget. In Regiâ Tullius ictus eſt fulmine, in Regiâ Tarquinius ferro percuſſus eſt, Cæſar in curiâ. Fuit olim, fuit ea Neronis domus (in qua omnes prodigos & ſeipſum vicit) ut à Palatino uſque ad Eſquilinum collem porrecta, ita magnam partem urbis occuparit, ut non immeritò, inter convitia, quibus

r *ſed non ſat læta;*

ſ *quia nec palatia ipſa miſerias excludunt.*

t *Teſtis Tullius, Tarquinius, Iulius:*

u *teſtis Nero, qui in auguſtiſſima domo*

quibus liberrima plebis indignatione proſciſſus eſt, illud quoque jactatum ſit:

Roma domus fiet, Vejos migrate Quirites;
Si non & Vejos occupat iſta domus.

Hanc auream dici voluit, non ineptè quidem ſignans nomine pretium, auro enim & gemmis cruſtata ac ſtellata domus fuit, tantæ altitudinis, ut in veſtibulo Coloſſus centum viginti pedum ſtaret, intus porticus atque aulæ, laquearibus aureis atque eburneis tabulatis, & convexa domorum, cæli inſtar vi propriâ ſeſe ſenſim diebus ac noctibus ſine intermiſſione volventia. Stagnum quoque maris æmulum, ædificiiſque circumdatum & littore, urbis in morem; rura præterea, & paſcua, & vineta, & ſilvæ; omnium generibus animalium referta. In hac domo, quantum conjecturis ad verum via eſt, illud, quod Coloſſæum vulgò dicitur, medium fuit, cujus nunc etiam ruinæ ſtuporem ſpectantibus adferunt. Sed quàm lætè eam inhabitarit, quàm aureos aurea in domo dies habuerit, quàm parum amplè in ampliſſima hac (quę totam ferè urbem complectebatur) domo vixerit, ſatis ut opinor, declarant anguſtiæ, quę & animam ejus libertatis ſemper optatæ, numquam poſſeſſæ, avidiſsimam, arctiſsimis etiam corporis ergaſtulis propriis manibus expulerunt.

x *plenus anguſtiis.*

Nullus locus periculis inacceſſus eſt; ſed maximus

mus maximis ſemper obnoxius. Si enim ampliſſimis in ædibus habitas; habitas, ubi fures latitent, ubi ſine ſervis hoſtibus ſolus omnia obſervare & tutari non poſſis, ubi tu vageris, tui luxurientur, liguriant paraſiti. *y Maxima domus maximis obnoxia periculis,*

Si in amplâ domo, ut oportet, ſupellex tibi eximia eſt, habes ſupervacuo in ſpatio pondus inutile; habes plus oneris quàm honoris, habes juge bellum non cum furibus modò, ſed cum muribus tineiſque; & araneæ, & rubigo, fumuſque, & pulvis, & imber in te dimicant: & quibus armis hoſtes hos aut fugabis, aut vinces? *z ſumptibus,*

Adde, quod, quæ nunc charæ tibi ſunt ſarcinæ, ſi vel chariores aliæ ſe oſtenderint, vel ſtuporem aſſiduitas vicerit, viles erunt, nauſeam parient. *a & curis.*

Eſto autem, charæ ſint, & maneat ſtupor: nónne etiam error manet? Si quidem quærendi ſtudium unum fuit, ſervandi labor eſt multiplex. Nunquam deerit quod reviſas, quod numeres, quod complices, quod excutias, quod abſtergas, quod repares, quod immutes, quod oculos, quos priùs demulſerat, poſt offendat. Vſque adeò domus magnifica multiplicis tædii capax eſt.

Quid, quòd caſus ſui prænuntia fatiſcit indies, & te domus anguſtæ & ultimæ admonet? Civem te credis, & advena es, conductoque vivis. Venit

qui te nudum laribus his exturbet, aut certè efferri jubeat gaudeatque.

Ne dicam, quòd te omnibus, quas jam diximus, curis quaſi compeditum, domus illa non delectet ut domus, ſed affligat ut carcer.

I nunc ergo, & vel alienis ædibus, vel tuo carcere gloriare. Vanum eſt profectò, & calce, & arenâ, & lignis, & lapidibus gloriam quærere. Aliis quippe virtus, quàm lapideis fundamentis indiget, ut perſiſtat.

VANI-

VANITAS.

Picturarum elegantia.

VERITAS.

Gratum mendacium.

VERITAS.

b *Vt avaro gratum eſt vitri polygoni mendacium,*

SOLEBAT ut fertur, inſatiabilis quidam noſtri temporis Euclio, dum auri-luſtrium facit, polygoni perſpicilii genus oculis addere, non modò, ut ne quis viſum nummus effugeret, ſed eò maximè, ut vel mendacio ſibi dives eſſe videretur. Dum ſingulos igitur aureos, artificioſo vitri fœnore, toties augeri numero cernit, quoties in angulum cryſtallus extuberat; manus confricat, tollit ſupercilia, caput ſcalpit, & (ſi triſte genus hoc hominum aliquando ridere poſſe credibile eſt) ridet. Vſque adeò gratum eſt illi, quod ſplendidè fallat, vitri mendacium.

c *ita pictura ſtudioſis naturæ mendacium:*

Miraris, ut video, ridiculum avari ſtudium, rides amentiam; ego verò magis rideo tuam. Nihil enim deſignat hic Euclio, quod non omnibus proprium. Divitias quippe avarus quilibet magis

d *gaudet enim injuriâ,*

videt eſſe ſuas, quàm ſentit, earum viſu dives, non uſu: tu vero, dum fallacis penicilli, dum colorum ad invidiam vitæ viventium mendacio gaudes, eam tibi fieri lætaris injuriam, quam nemo non vindicet.

e *gaudet mendacio; eò magis, quò magis imponet;*

Quis enim eludi ſe ferat, quis ſciens volenſque fraude ſe circumveniri? & tamen hoc tibi charior, hoc jucundior, hoc pretioſior pictura quævis aut

ſtatua,

ſtatua, quo te & pluribus & gravioribus naturæ mendaciis ludit.

Certè ſi durum ſtatuæ cujuſpiam marmor animetur in hominem, molleſcat in carnem, hilareſcat in riſum, mærori impalleſcat, liqueſcat in lacrymas, nihil tibi hoc naturæ mendacio gratiùs. Iam vero ſi ad ſtuporem omnium ſine flammis ardeat tabula, ſine anima floreat, rideat ſine vita; ſi fontem in arido, montem in plano, ſtadium pænè non in ſpatio fingat; nullo non auro illius etiam fumos emes: quin vero indignabere, ſi quid in illa videris, quod te fallere, quod præſtigiis faſcinare non didicit.

f *eò minùs, quò minùs.*

Quid multa? miramur, ſolos Apellem, Pyrgotelem, Lyſippum fuiſſe delectos, ut eorum primus Alexandrum pingeret, alter ſculperet, tertius fingeret? Delegit gratum hoc naturæ mendacium. Legimus Androcidæ, Parrhaſii, Zeuxidis, Ariſtidis, & Palarchi opera incredibili pretio, nomina verò etiam immortalitate donata? Donavit gratum hoc naturæ mendacium. Audimus aut videmus indies etiam nobiliſſimis ævi noſtri pictoribus, quibus, ut in paucis præſtat, ſic in plurimis cedit antiquitas, non diſparis aliquando pretii famæque ſpem fieri? Facit gratum hoc naturæ mendacium. Denique quidquid aut Pictura, aut Statuaria, aut Plaſtice, aut Fuſória, aut Cælatoria de-

g *Naturæ mendacium gratas reddit omnes veterum picturas,*

ſignat inſolitum, id omne grato huic naturæ debetur mendacio.

Vt enim prætercam, quod pictura tacita quædam Poëſis ſit, atque adeò certior falſi mater quàm veri; quis botrum Zeuxidis, quis Parrhaſii velum noſſet; niſi illa volucres, hoc artificem ipſum fefelliſſet? Quis ejuſdem oplotidas tanto in pretio habuiſſet; niſi alter in arena currens ſudare viſus eſſet, alter arma deponens quaſi ſpiritum recipere? Ariſtidis profectò & Protogenis in hunc diem fama non viveret, niſi ægro illius vivam quodammodo mortem ars affinxiſſet, hujus verò cani ſpumam fortuna.

h *& etiam modernorum:* Nec tanta nunc eſſet regiorum planè ſæculi noſtri pictorum gloria, niſi Florus artificem humani corporis fabricam, Boſſchius inferorum ſpectra, rura, Brillius, Brugelius ſales & agreſtia, culinas Beucelarius, Vredemannus optica, Vromius navigia, omnia denique Petrus Paulus Rubenius ad naturæ invidiam fingere ſe poſſe oſtenderet.

Verùm ut illos ſummopere miror, quòd adeò ſcitè peritiſſimos quoſlibet in fraudem inducunt; ſic inſanos ejuſmodi præſtigiarum præcones accuſo, quòd adeò pretiosè ſe decipi patiantur. Adjungitur quidem ipſorum erroribus non minùs auctorum pondus, quàm annorum; ſed, ut nihil errori

i *nec errorem hunc aut tempus, aut auctor excuſat.*

errori detrahit errantium magnitudo, ſic nec furoris diuturnitas rabiem minuit.

Vide itaque, qua de re quàm ingloriè glorieris, quiſquis picturæ mendacio, quiſquis corroboratâ non exigui lapſu temporis inſaniâ gaudes.

VANI-

VANITAS.

Ingens bibliotheca.

VERITAS.

Visui, non usui.

VERITAS.

HEM Euchari! pictor, an coquus es? Vtrumque: penicillo ſiquidem, & coloribus meliùs quàm veru, & aromatis carnes excoquo, cibos condio, famem elaboro. Rectiùs eludo, diceres; facilè enim vides id genus epulas *viſui* parari, *non uſui*. 1 *Epulæ pictæ viſui non uſui ſunt,*

Video; ſed majorum exempla ſequor. Heliogabalum imitor, qui dum ipſe ſe cæli terræque delitiis infarcit, cereis eburneiſque ciborum ludibriis paraſitos fallit, ut, qui Principé fucatis dumtaxat verborum lenociniis paſcere ſtuderent, pictis quoque dapum ſimulacris abundè paſtos ſe crederent. m *quales quõdam Heliogabali:*

Rectè quidem ille; ſed quid hoc tuâ, cui nihil cum iſtiuſmodi muſcis negotii eſt. Nihil mihi quidem cum paraſitis negotii; ſed condixit ad cœnam hanc quidam Bibliothecæ, quàm à libris omnibus pereleganter inſtructam habet, inſolens præco; ita tamen illorum ſordidè parcus, ut, cùm mihi nuper magnis multiſque precibus ad Bibliothecam ejus luſtrandam adducto, liber unus aut alter picturæ, quam exerceo, peraccommodus arriſiſſet, commodato petitum impudenter negarit, ne tabernæ, ut opinor, librariæ aut numerum tur- n *ſic inſolens Bibliotheca*

R baret;

baret, aut ordinem. Huic ego, mox ubi queretur fallacibus hisce deliciis famem suam exercitam veriùs, quàm expletam, Quid quereris? reponam: tu mihi Bibliothecam, ego tibi mensam *visui*, *non usui* servientem propono.

o *fastidio & cruci potiùs est, quàm usui.*

Quid enim, me herclè! librorum, quam tantopere prædicas, ingens copia, nisi studii nausea, chaos memoriæ, ingenii desperatio? Sint enim tibi Tyrannionis olim Grammatici supra tria librorum millia, sint quadraginta Ptolomæi, sint Sereni Samonici duo supra sexaginta, aut si mavis, quæ Pergamenis quondam Bibliothecis fuêre, ducenta; quid habebis aliud, quàm laboriosam ingenii crucem, etiam mille lectoribus gravem, uni certè funestam?

p *quia librorum multitudo necessariò ignorantiam parit,*

Etenim ut nihil aliud agas in vitâ, quàm ut studeas librorum titulos, Auctores, nomina, formas, numerosque cognoscere, ne dicam scriptores bonos à malis, veros à falsis discernere, finem vitæ priùs inveneris, quàm Bibliothecæ. Pulchra sanè ars, quæ de Sapiente librarium facit, & de temporis studioso, tempori perdam. Crede mihi, non est hoc nutrire scriptis ingenium, sed enecare, vel ad minus, in mediis fluctibus & fructibus Tantalum ludere, inhiantem omnibus, gustantem nihil.

q *& confusionem,*

Accedit, quòd ut nonnullis ad vincendum multitudo pugnantium, sic librorum turba multis

ad

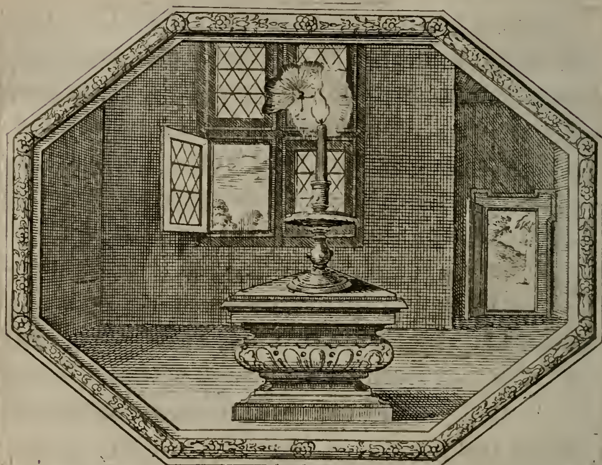
ad diſcendum nocuit; quod Doctorum copia, doctrinæ inopiam parere ſoleat. Fallit profectò viarum multiplicitas viatorem, & qui uno calle certus ibat, hęret in bivio; quid ſi in centivio ſtetiſſet? Multa ſunt oneroſa diſcentibus, doctis pauca ſufficiunt, nimia utriſque ſunt noxia.

Finio, ſi hoc te priùs rogavero: ſi vel ſolos tam inſolentis numeri titulos memoriâ complecti non potes, qui omnium argumenta, & ea quidem ſæpè ambigua, confuſa, longèque longiùs ab invicem remota, cerebro complectêris? Sin autem cerebro non complectêris, & tamen eò magnus haberi vis, quòd variis ſapientum lucubrationibus abundes; & alieno gloriaris, & ſcrinio tuo nihil eſt doctior, certè multò inhumanior; hoc ſiquidem uſui libros ſervat, tu viſui, imò riſui. Ridet profectò te Auſonius, & præſago vatum ſpiritu à multis jam annis hunc Bibliothecæ tuæ titulum præfigi voluit: r *non doctrinam.*

Emptis quòd libris tibi Bibliotheca referta eſt,
Doctum, & Grammaticum te, Philomuſe, putas:
Hoc genere & chordas, & plectra, & barbita conde,
Omnia mercatus, cras citharœdus eris.

VANITAS.

Amicus aßiduus.

VERITAS.

Subitus hostis.

VERI-

VERITAS.

VIDES, ut cereum frequentet papilio? assiduus illum circumvolat, assiduus ambit, pænè dixerim lambit: & amicum illi neges, ac quidem assiduum? Non sanè. Falleris, hostis est. Quid ita? Ecce, dum semper amico magis ac magis intimus fieri laborat, aduritur, & mox flammæ amor ipse, flammis extinctus, in odium transit. Hinc facilè quivis intelligit, quàm in proclivi sit, ut amicus assiduus, ipsis etiam amicitiæ studiis, subitò in hostem vertat.

s Vt cereo nimiùm amicus papilio, mox hostis fit;
t ita homini homo.

Verùm multos inter amicos, inquis, unus mihi perquam assiduus est, nec ullatenus tamen vereor ut in hostem degeneret. Ain' verò? Sanè triplex hîc error est.

Multos inter amicos, ais. Crede mihi, melior esset orbis terrarum, longeque tranquillior, si tot essent amici, quot dicuntur: sed sæpè vos credulitas vestra circumvenit; facile in fide est, quod in votis non difficile. At certè multi mihi sunt. Non tui, puto, sed fortunæ: ita enim fermè evenit, ut illi amicorum copia major sit, cui fortunæ necessitas minor est. Qui tui sunt, qui fortunæ, illius in fugâ censebitur; te tui sequentur, illam sui. Adversitas parasitum abigit, ut fæx potorem.

u Nemo multos hic habet amicos:

Imò & multi ſunt, & mei. Fucati igitur. Veræ enim amicitiæ bonum uſque adeò rarum eſt, ut, qui unam, Neſtoreâ licet in vitâ, paraverit, magnus habeatur & rarus Operoſum eſt multis convivere; operoſiùs, vicem reddere; operoſiſsimum, in omnibus conſentire. Quot enim capita, tot ſententiæ. Et tamen, Auguſtino teſte, nihil aliud amicitia eſt, quàm humanarum divinarumque rerum familiares inter ſumma conſenſio. Imminuendus itaque tibi hominum numerus, vel amicorum.

x *Vix unus unicum,* Et hîc quidem trium, in quos impigeras, primus eſt error. Secundum audi. Amicus unus eſt, ais. Ego verò aſſero, hujus rei judicium penes eventum eſſe, non penes famam. Crebrò amici nomen domeſticus hoſtis poſsidet: & ſub amoris aſsidui larvâ odium latet. Fortè dum periculum feceris, periculum invenies: nam ſæpe amarum eſſe perſuaſit eventus, quod opinio dulce. Vnde enim tot quotidie de amicis querelæ, niſi quia, quem fidiſsimum quiſque habebat, infidum reperit? Non omnes ſiquidem Pylades, non Oreſtes, non Zopyri. Amico ſincero ut nihil carius, ſic nihil rariùs. Vnde non immeritò Antigonus deos precabatur, ut ſe à ſimulatis ſervarent amicis. Vix, imò ne vix quidem adverſitas amicum probat: & aſsidua, quâ gaudes, proſperitas, de tuo non dubitet? erras. Amicus certus in re incertâ cernitur.

Felix

Felix ſe neſcit amari. Quid, quod non video, quî ſperes ejus animum ſcrutari, cujus ne verba quidem ſatis intelligis! Abyſſum cordis metiri, non eſt hominis; & difficilius eſt, amicum noſcere quàm quærere.

Vin' & tertii te erroris convincam? pareo. Amicum tuum aſſiduum, hoc eſt perpetuum vocas. Si multis ac magnis expertum caſibus, quod non arbitror, utcumque bene eſt: ſin minùs, certè vel hoſtem habes, vel hoſti proximum. Vt enim hunc tibi amicum fama vel vera, vel falſa peperit, ſic tollet & altera. Quibus vijs nectuntur omnia, ijſdem facilè ſeparantur. Vnde Solonem memorant amicos calculis ſupputatorijs conferre ſolitum, qui, pro ſupputantis arbitrio, jam millia valent, jam nihil. Sal ipſe, verum conſtantis amicitiæ ſymbolum, non ita res ſervat, quin tandem aliquando non pereant.

y ne dum aſſiduum

Magnus theſaurus eſt amicus, ſed magnâ ſervandus curâ, magnâ probandus induſtriâ. Quid tuus? an utriuſque fortunæ communionem expertus eſt? An adverſis, etiam non advocatus, accurrit? an vitæ tuæ conſuluit? an ſe obtulit morti? Quid ſi gloriæ, ſi felicitatis, ſi ſecuritatis, ſi auxilij, ſi obſequij alicujus nefarij titulo in amicitiam tuam irrepſit? non eſt profectò, quòd aſſiduum fore exiſtimes. Fallax nimium eſt gloria, brevis felicitas,

z & conſtantem,

a cùm ob rationem amicitia mista,

licitas, ſecuritas anxia, immemor gratitudo, pro foribus pœna. Melior ſanè cauſa Platonem Dionyſio junxerat; & tamen productus in forum non ita multò pòſt Plato, quaſi mancipium bis decem à tyranno minis venditus eſt. Nec ſatis.

b *tum ob varietatem fortunæ,* Quid ſi ad eum felicitatis gradum amicus perveniat, ut fortunam illius ſuſpectam habeas; adeóque, velut quondam Amyſis Polycrati, amicitiæ repudium mittere compellaris, ne ſi nimiùm creſcat, illi obnoxius videare; ſin autem decreſcat, vel deſerendo perfidus eſſe cogaris, vel tuis juvando, infelix?

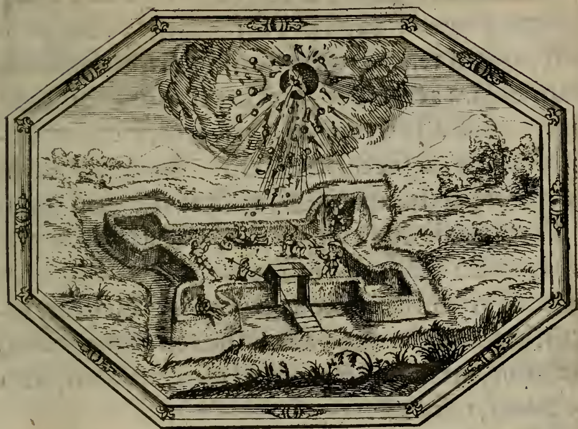
c *tum deniq; ob libertatem correptionis,* Quid ſi, amicâ nonnumquam libertate, te erroris admoneat (amico enim vero, & adulatore, quod Antipatro dicebat Phocion, ſimul uti non potes) fors apem, propter aculeum, magè tunc oderis, quàm propter conſuetudinis longè dulciſſimæ mella nunc ames.

d *ac ipſum amicitiæ ſtudium,* Ad extremum, quid ſi, dum nimis aſſiduus eſt, tibíque magis ac magis indies inſinuare ſe nititur, importunus fiat? numquid, ut hirundinem, vetus importuni amici ſymbolum fuſtibus, abiges? & ubi tunc, obſecro, amicus ille tuus aſſiduus erit, ubi perpetuus? Falleris itaque, ſi quempiam ita amicum putes, ut mox hoſtem fieri poſſe non credas.

VANI-

VANITAS.

Optata vindicta.

VERITAS.

Perit ut perdat.

VERITAS.

INTERPRETIS emblema non indiget,ſed apodoſis: audi illam,quiſquis oblitus tui,non injurię, vindictam ſpiras, non abſimilem illius, qui jamjam perituræ navis in prorâ ſedens, cùm puppim, quam tenebat adverſarius, primò fluctibus hauriendam accepiſſet, Iam lætus moriar, inquit, dum priùs hoſtem meum cum morte colluctantem videro, & ſuccumbentem. Succenſus enim irâ, furore diſrumperis; &, quibus animum tuum rabies ultionis opplevit, mille injurias, mille verbera, mille gladios, mille cruces, mille boletos Claudii in hoſtis tui caput eructans, Vlciſcar, inquis, injuriam, &, quod admiſſum eſt in me ſcelus, aut illius, aut meo ſanguine diluam; occidam, dum occîdam, nihil refert.

e Vltor perit ut perimat, ſicut bombus,

Hoc porrò quid aliud eſt, quàm bombi ad inſtar perire, ut perimas? Sanè ſi hominem homo perdit, qui rationem; ſi perit, qui ſe & hujus & æternæ vitæ bonis evertit; ſi perit, qui corpus aut animam, aut utrumque interfecit; perit etiam profectò, quiſquis injuriam vindicat; perit quiſquis inimicum perimit: quod niſi tibi luce meridianâ clarius effecero; aſſere me, cùm hæc ſcriberem, nec falſi curam habuiſſe, nec veri.

Ac

Ac inprimis, quòd manifeſtiſſimè conſtet, vel tenuiter hac peſte afflatos, non raró fortunæ bonis omnibus ſpoliari. Teſtis Francia, ejuſque Rex Carolus VII. Cùm enim Franciſcus, id nominis I. Divinione Ioannis, quem Caroli vindex furor occiderat, cranium gravi vulnere perforatum notaſſet; Quod hoc, inquit, foramen eſt? Cui monachus, Per quod, ait, Angli in Franciam intrarunt. Acutè profectò, & verè. Vindicaturus ſiquidem patris cædem Philippus Bonus, Anglos in Franciam concitavit, qui omnia iſtîc longè latèque flammis & ferro depopulati ſunt. Caſimirus è diverſo Sendomiriæ Dux, quòd infractam ſibi à Ioanne Cornario alapam non ſolùm veniâ proſecutus eſt, ſed pecuniæ præterà, quam juſtè vicerat, reſtitutione; manſuetudinis hujuſce gratiâ fratris ſui (quem, ut aſperum nimis, Poloniæ populus non ferebat) regno donatus eſt. Sexcenta proferrem ejuſmodi; ſed ad alia propero, ne ſim in contracto volumine fuſior.

f *quia perdit fortunas.*

g *quas patientia comparat,*

Non patitur peſtis illa uno ſe hoc termino circumſcribi; in ipſam rationis arcem penetrat, hominique hominem ſubtrahens, mentem imperio ſuo præcipitem agit. Dubitas? Poëtam audi, etiam Ethnicum:

h *imo ſenſum communem;*

——— *Furor iraque mentem*
Præcipitant. ———

Audi & Oratorem. De poteſtate mentis exive-rat, inquit. Vnde non malè Poëtarum alius,

i quia hominem ſtultũ efficit ultio,

Ira furor brevis eſt.

Si tamen adhuc ambigis; Sapientem audi: *Ne ſis velox ad iraſcendum, quia ira in ſinu ſtulti.* Conſentit huic Sapientis adagio Coſmi Medicæi Apophtegma. Senatore quodam multa in Coſmum, ipſo in Senatu, indigna dicente, Angelus Accaciolus ita exarſit, ut homini alapam infracturus crederetur, ni Coſmus manum retinuiſſet. Dimiſſo Senatu, cùm Angelus diceret, Profectò ſine te vapularet; reſpondit Coſmus: At ſcire vis, quid tum futurum fuerit? nempe unus in Senatu ſtultus erat; ſi tu, quod deſignaveras, perfeciſſes, duo.

l & brutis ſimilem,

Sed quid ſi illiuſmodi genus hominum in beſtiam migrare evicero? Evincam profectò, ſi veritati locus eſt. Quid enim? an non liveſcit ut coluber, rugit ut leo, frendet ut aper, mordet ut canis, calcibus ferit ut equus, & quidquid demum in brutis feriatis eſt, exercet; quidquid in homine rationis, excludit? Quid, quòd ad paſtoris nutum aut vocem moloſſus, totis jam in prædam rictibus inhians, iram cohibet; tu verò, dum hoſti immines, nec conſcientiæ tuæ, nec Paſtoris, nec Dei ipſius vocem attendis, aut curas imperium; ſed eum properas odio perſequi, cui æterno velles in amore convivere? Nec enim, ſi cælum hoſtem tuum

m & pejorẽ.

tuum manet, eo te exclusum desideras. Quid multa? turpe est cum inferiore contendere, anceps cum pari, stultum cum superiore.

Parva sunt hęc, si cum certâ corporis animique jacturâ conferantur, quam procul dubio incurrunt ij, qui vindictæ stimulis agitati, singulari certamine, divinis humanisque legibus adversante, decernunt. At pauci fortè sunt ejusmodi? imò quamplurimi. Iuvat nimirum hodie fati cursum properantis impellere, & morituri sanguine morituras manus inficere. In Lemovicensi patriâ, semestri spatio, centum viginti Nobiles hac peste sublati sunt; ac per universam, ut ajunt, Galliam, decennij tempore, millia non minus octodecim. Nec mirum videatur hoc cuipiam; cùm constet, Henricum nominis hujusce IV. die unico centum viginti ejusmodi malè feriatos pugiles homicidij veniâ prosecutum. De infelici hoc hominum genere, qui de miseris omnibus agit, Iob ita pronuntiat: *Stultum interficit iracundia.* Et alius: *Qui perdis animam in furore tuo.*

n *quin perdit & corpus & animam.*

Vnde meritò similes illos apibus dixero, quæ, ut vindictâ potiantur, patiuntur mortem, dum aculeum simul & vitam exspirant: aut, potiùs deciduis ingentium murorum ruinis, quæ super id, quod oppressére, franguntur. Enumeravi non semel, quotquot ferè noveram homicidii vindicis

o *Vltor apibus, & murorum ruinæ similis.*

reos; & vix quempiam, magno ſcilicet in numero, reperi, qui gladio, quo ferierat, non perierit.

Verùm, quid faciam? inquis. Quod Arlottus olim Florentinus, non minùs animo quàm genere nobilis: hic enim, cùm multis eum convitijs æmulorum quiſpiam oneraſſet, rogaretque conniventem, ecquid ſurdum fingeret; reſpondit: Si tu linguæ tuæ mancipium es, cur ego aurium mearum non ſim dominus?

p *Nec excuſat ultionem conſuetudo;*

At non ita conſuetudo fert, ais. Fateor: ſed audi, quid de illiuſmodi conſuetudine cenſeant ſapientes. Theologi: Mala conſuetudo vetuſtas erroris eſt. Iuriſperiti: Non exemplis, ſed legibus judicandum. Ethici: Antecedentium gregem ſequi, non hominum, ſed pecudum eſt; nec benè currere poteſt, cui curæ eſt, alienis veſtigijs ſemper inſiſtere.

q *quia ultio magis repugnat,*

Quid, quòd naturæ repugnat? ais. Videmus enim beſtias, ad hoſtis ſui conſpectum dumtaxat, ferocientes. Ita eſt. Ferociunt, vel ad hoſtis ſui viſum, belluæ, &, quod malum inter ac bonum diſcernere nequeant, cæco impetu in pugnam feruntur: ſed numquid injuriam homini fecero, ſi eum eodem loco cum brutis habuero? non parceret profectò tam gravi injurię, qui minores ulciſcitur.

Neſcio quid reponam; video tamen id naturæ, rationi, honeſto, ac utili adverſari. Ain' verò? Ego autem è diverſo aſſero; naturæ, rationi, honeſto, utilique

utilíque congruum magis esse, hostem beneficio perdere, quàm vindictâ. Convincunt id commiserationis lacrymæ, soli inter omnes animantes homini à natura concessæ. Convincit loquendi gratia, singulari item naturæ munere, in humanæ societatis augmentum, simul & commodum, nobis impertita. Convincit necessaria pacis nutrix, mutuæ, quam indies experitur, opis indigentia. Quid enim? obsequium inter membra natura suadet, an odium? sui tutelam, an perniciem? Convincit denique tam arcta mortales inter, naturæ per omnia paris, affinitas, ut sine suo vulnere vulnus alteri infligere solus homo non possit. Similitudo certè naturæ, juxta Sapientum placita, mater amoris est, non dissidii: nam & aves concolores simul volitant, & pares cum paribus facilè congregantur.

r quàm indulgen ia natura,

f rationi,

Iam verò quid æquiùs censes? an, ut Deo (qui solus ex æquo dicere potest, dicitque, *Mihi vindicta, & ego retribuam*) gladium ultionis eripias? an, si tuus foret, illi transscribas, qui eò & justiùs utetur & acrius? Solet profectò inter servos Domini communis esse cognitio. Quin ora potiùs ut nec ille vindicet; & sic hostis tui crimen in tuam verteris salutem, quod multò est æquius.

Quid æquius? an, ut Iudicem tuum pro adversarij tui veniâ non interpellantem modò, sed imperantẽ (dum ait, *Diligite inimicos vestros*) benignus audias;

audias; an, ut eum repellas injurius, à quo delicti tui, numero pariter & offensâ majoris (quis enim vel unius peccati, quod læſæ majeſtatis divinæ reum te conſtituit, gravitatem intelligit?) veniam poſtulare cogeris, & exſpectare?

Quid æquius? an, ut ei, qui dum tibi corpus perdidit, ſibi animã ſuſtulit; dum te vitâ mortali, ſe immortali exuit;dum te perituris fortunæ bonis evertit, ſi privavit æternis; miſereare potiùs, an ut inſultes?

Quid æquius? gladio te perſequentem dimittere? an arreptâ, quæ tibi non ſtudio ſed errore pepercerat, inimici ſicâ, tuam ipſius mortem exequi, quam illa non potuit?

Quid æquius? calceum, qui pedem urget, an, quî urgetur à calceo, pedem exſcindere? Nemo non videt. Hoc itaque manet in causâ, æquius multò eſſe, inimicum veniâ quàm odio proſequi.

t *honeſto.* Quòd ſi æquius eſt, certè & honeſtius ſit oportet. Honeſtius ſiquidem eſt, rationis exemplar & imperium, quàm inconſultum animi, ſuam in perniciem ſpontè ruentis, impetum ſequi: honeſtius, tam feliciter à docente diſcipulum diſcere, ut viciſſim magiſtro, quod imitetur, paradigma conſtituat, quàm committere, ut perennis infamiæ ferulam mereatur, & pœnæ. Sed quem magiſtrum vocas, inquies, quem diſcipulum? Diſcipulum te,

magistrum verò illum, qui hoc de se: *Vos me vocatis magister, & Domine; & benè dicitis, sum etenim.* Scis, quod ille tibi paradigma proposuit? *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* Hanc tibi in crucis cathedrâ tot ora quot vulnera, tot regulæ quot exempla doctrinam enuntiant. Ecce propendet illi vultus in oscula, & brachia jam aperta sunt in amplexus. Scis prætereà, nisi tuas tibi offensas ille donaverit, æternâ judicis incorrupti sententiâ, sempiterni dedecoris ac supplicij reum te fore? Quin igitur, quem tibi veniæ modum à Deo statui postulas, illi tuo in hoste præfigis? Si feceris; næ filium te suum ille scribet, & hæredem; sin minùs, diabolus. Vtrumque jam doceo.

Testamentum, quod Servator humani generis Deus, non atramento, sed sanguine; non calamo, sed clavis in cutis suę membranâ virgine scriptum mortalibus condidit, illud inter non parum multa præcipit: *Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos; ut sitis filii Patris vestri, qui in cælis est.* Porrò si filii, certè & hęredes. Nec mirum: ut enim malefacere benefacientibus, diabolicum, benefacere benefacientibus, humanum; sic benefacere malefacientibus, divinum est. Hinc statim ac lapidantium se misertus Stephanus, filium Dei se præbuit, vidit cælos apertos; & cùm hostibus à Deo veniam supplex expetiit, obdormivit in Do-

mino: quæ vox indubitata Numinis, Stephanum inter indigetes referentis, & ut priùs nomine, ſic modò gloriâ coronantis, eſt ſyngrapha.

u & utile.

Hoc igitur tu Patris tui mandatum ultimum, hoc teſtamentum furibundus laceras. An neſcis unâ eâdemque te manu debitâ tibi priùs hęreditate te ſecludere, & iſtius ſcribere filium, cujus illa, quam tanto facinore procaris, hæreditas ignis eſt, & quidem æternus?

Teſtis mihi ejus, quod aſſero, qui mentiri non poteſt, Deus: ad Iudæos enim vindictæ ſtimulis in ſe concitos, *Vox ex patre diabolo eſtis*, inquit. Teſtis etiam ſuccedaneus Sapricio martyr Nicephorus.

x Teſtis Sapricius.

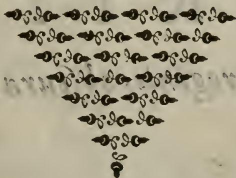
Vocabatur ad martyrii palmam Sapricius, cum ſemel iterumque Nicephorus ad genua euntis accidit, lacrymanſque commiſſi veniam rogat: daret hanc moriturus pro Chriſto, ſi non ſibi, certè ipſi Chriſto mortuo inter preces pro hoſtibus fuſas. Audiebat hæc Sapricius, neque tamen vel verbis vel oculo dignatus Nicephorum eſt. Ergo non placuit Deo hæredem hunc ſcribere, qui dum hoſti benignum ſe negat, negat & Deo filium. Cervicem præbere juſſus, mortem turpi vitâ redimit, & Chriſti Sacerdos, facere Iovi promittit, nequidquam per omnes ſuperos obteſtante Nicephoro, non dimitteret, quam jam prehenderat, hæreditatem. Ne tamen gratis lictor gladium ſtrin-

ſtrinxiſſet; accurrit ipſe Nicephorus, & ſucceda-neam ſe victimam offerens, alienum involat in bravium.

Vides hinc, ut credo, quàm conſona naturæ, rationi, honeſto, utilique ſit ultio, aut diſſona, veriùs dixerim: & adhuc vindictæ cæcus amor in odium ſtimulat?

Video, inquis; ſed malorum impunitas, ſemen eſt malitiæ. Quid? an ergo ſupra Deum tibi ſapere lubet, aut licet? Non quid lubeat, ſed quid liceat, æſtimandum eſt; ne, ſi quantum potes velis, nihil poſſe, ſit melius; melius eſt amicum quærere, quàm hoſtem tollere; ſed utrumque ſimul optimum · quod numquam meliùs feceris, quàm ſi parcere ſtudeas, cùm potes perdere. Multos vindicaſſe, pœnituit; neminem, peperciſſe. Vltionis delectatio momentanea eſt, clementiæ ſempiterna. Vindictæ dolor æternus eſt, miſericordiæ ne momentaneus quidem. Omnes vindicta perdidit, neminem venia.

y *Adde quod amicum paratindulgentia,* z *& hoſtem tollit,* a *nec ut illa, pœnitudini eſt obnoxia*

VANITAS.

Praclarus Pater.

VERITAS.

Clari progenies obscura Patris.

VERI-

VERITAS.

Hvc oculos, huc animum adverte, quiſquis paternam tibi claritatem obſcurus arrogas: cùmq́ue ignis ſplendorem, & fumi tenebras videris, nega, ſodes (quod tibi luce meridianâ clariùs fumoſa nox aperit) obſcuram aliquando claro ex patre progeniem naſci; nec enim video, cur homini accidere non poſſit, quod igni. Obnoxius lignis ignis eſt? obnoxia corpori anima. Offuſcat ignem vapor, quem fomes eviſcerat? obnubilant, animam organa quæ ſenſum hebetant. Iam verò, ſi faciliùs longè deficit natura, quàm perficit; ſi fiunt ex ſingulis imperfecta defectibus, perfecta verò perfectis dumtaxat omnibus abſolvuntur; quis non videt, ſæpiùs malè animam habitare, quàm bene? quis non videt prolem non ita facilè majoribus, præſertim eximijs, ſimilē gigni, quàm diſſimilem? Vidit Homerus, licet oculis captus, & cecinit:

b Si ex claro igne fumus obſcurus naſcitur,

c multò faciliùs ex claro patre degener filius;

Οἱ πλέονος κακίους, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους.

Vidit Flaccus, dixitq́ue,

Ætas parentum pejor avis tulit
Nos nequiores mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

Vidit Sabellicus, qui perditos Severi liberos paucis abundè perſtringens, tandem aſſerit, ferè ſemper

d juxta experientiam,

obſer-

observatũm, ſummos viros aut ſine liberis mori, aut tales relinquere, ut ſatius ſit filios non habere. Polydorus verò Virgilius etiam id populis quibuſdam ſingulare fuiſſe teſtatus eſt; dum tradidit, Londinenſium filios, peculiari quodam fato, rarò parentum virtutibus æmulos eſſe.

e *maximè in Londinensibus.*

f *Et ſanè ſi adoptio degenerat,*

Et ſanè, ſi degeneres à patre liberos non ſemel experta eſt, quæ conſilio & uſu fulcitur adoptio; quis miretur, ſi ea; quæ neutro nititur, ac ſiderum & humorum viciſſitudini, Deo moderante, plurium debet nativitas, ſæpè ſæpiùs fallat? Fallit profectò, fallit frequenter adoptio, fallit nativitas. Senſit illud Auguſtus in Tiberio, in Nerone Claudius, in Ildeberto Sigebertus Auſtraſius: hoc verò (ne ſacra forſan exempla deſideres) luxit in Caino Adam, Noëmus in Chamo, Iſaac in Eſau, Samuel in Ioële, David in Abſalone, Salomon in Roboã, Ioſias in Ioachim, Ezechias in Manaſſe, & ne profana requiras, prævidit in Paralo Pericles, Ariſtides in Lyſimacho, Phocion in Phoca, Ariſtarchus in Ariſtagora, Chabrias in Cteſippo, Antoninus in Commodo, Charus in Carino; ne denique recentiora exſpectes: expertus eſt Caſimirus in Boleſlao, Carolus VII in Ludovico id nominis *II*.

g *quid ni nativitas?*

h *Exempla degenerantium.*

Vin' & ſuis nonnullos patribus conferam? Forum Romanum, & Patris Curionis graviſſimum ſupercilium, & filij ſexcenties ſiſtertiûm æris alieni,

alieni, famosâ nobilis cujuſdam juvenis injuriâ contractum, vidit,: itaque eodem tempore,& ijſdem penatibus, diverſa ſæcula habitarunt, frugaliſſimum alterum, alterum iniquiſſimi prodigij. Quintus Fabius Maximus,Quinti Fabij Allobrogici,& civis, & Imperatoris clariſſimi filius, quàm perditâ luxuriâ vitam egerit, ſat docet publica ſeveritas, quæ degenerem patris illius hæreditate ſeclusit,cujus ipſe ſe virtutibus exhæredarat. Germanicum non Romanus tantùm populus,amicęque gentes;ſed barbari quoque, ceu communem parentem,à morte perſecuti ſunt: at Caligulam, ob ſcelera, ne publicâ quidem ſepulturâ dignatus eſt quiſpiam.

Quid de tribus Conſtantini Magni filijs dicam, niſi tantùm à paterna indole, in omni genere laudis atque officij receſſiſſe, quantum ille ſuperiores Principes omnes animi magnitudine ſuperarat? Neque enim Conſtantino filio quiſpiam ad vitam incautior,Conſtante ad indecoras voluptates proclivior, Conſtantino denique aut levior quiſquam aut ob arrogantiam intolerantior fuit.

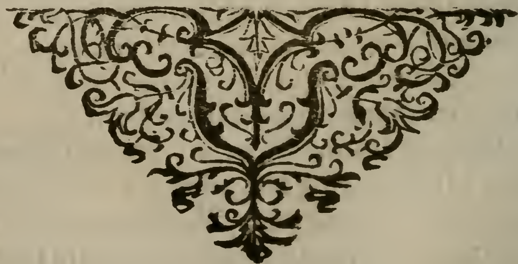
Quid de Ioanne Galeacio, Franciſci Sforciæ Ducis Mediolanenſis filio,referam? Fuit Franciſcus in omni virtutis genere,Chriſtianos inter Principes facilè Princeps: at Ioannes,vitiorum ſtudio, omnium fermè mortalium abjectiſſimus.

Sic

Sic habuit omnis ætas, omnis ordo, omne ſtudium degeneres à patre filios, qui virtutibus nudi, ſolis ſe majorum meritis induere; & fumoſarum etiam imaginum, quibus oppidò ſplendebant, præter colorem, habuerunt nihil.

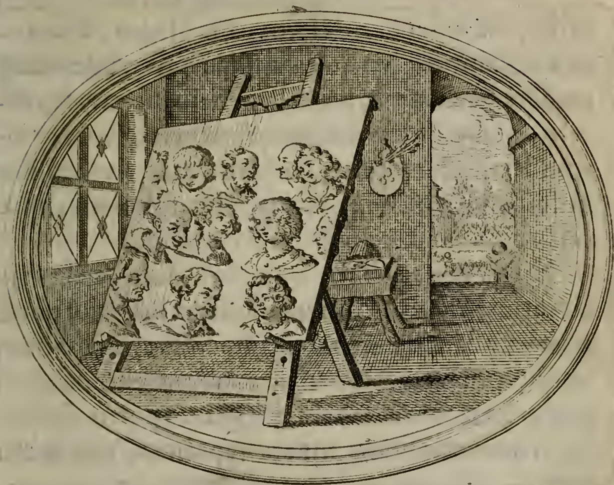
i *Imò parentum claritas obſcuros reddit filios.*

Quid, quòd ipſa quâ parentes fulgent, claritas, obſcuros liberûm mores latere non ſinit? Vt juvant hebetem viſum tenebræ, ſic lux ipſa perſtringit. Multos ſingularis patrum gloria inglorios reddidit, quos communis, communiter celebraſſet. Clarebant videlicet etiam ſuis illi virtutibus, ſed non illuſtribus adeò, ut clarioribus compoſitæ vinci non poſſent, aut hebeſcere. Non deficit ſua candelæ, non deficit ſtellis, non deficit lunæ claritas; ſed eam tamen mox illuſtrior ſolis ſplendor obſcurat: ac proinde claritas ipſa etiam lumini tenebras offundit, Et miraris, ſi homini?

VANITAS.

Frequens frater & soror.

VERITAS.

Rara concordia.

VERITAS.

ETSI tanta plerumque ſit prolium in parentes impietas, ut eos perditis alia moribus, alia ſannis, alia criminationibus, alia inſidijs, alia exilio, alia vinculis, alia fame, alia gladio, alia cruce, alia flammis (inuſitata belluis ipſis crudelitate) perdere gaudeat, & nulla beneficio, ut par eſt, vincere; ea tamen eſt conjugum ubivis utique locorum, temeritas dicam, an dementia, ut tam diu miſeros ſe arbitrentur, quamdiu ſobolem, quæ miſeros illos facere poſſit, non habent.

l *Omnes prolem deſiderant,*

Hujus ego cęcitatis originem dum perſcrutor attentiùs, hanc præ cæteris cauſſam invenio: quòd alter quodammodo parentum vultus ſunt liberi; in quo ſibi velut ſuperſtites, repræſentantur ad poſteros, & mortui vivunt. Quanta porrò ſit homini immortalitatis innata cupiditas, neminem fugit.

m *quia proles quaſi redivivus parentum vultus:*

Nec mirare, ſi vultui prolem confero: conveniunt in multis vultus, & liberi, ac in eo potiſſimum, quòd, ut vultibus, ita & liberis raró duobus inter ſe convenit. Quanta ſiquidem ſit facies inter humanas diſcordia, facilè non minimum vultus noſtri diſcrimen, naſus indicat, qui licet aliquando ſui non abſimilem ferat, parem certè

n *ſed ut nulli vultus formâ, ſic nulla proles naturâ planè ſimiles.*

quaquâ patet orbis non patitur, ſemper homini congruus, numquam ſibi. Non aliter videt aliquando domus una, ſed felix in paucis, fratres vultu cultuque non ita diſſimiles, ſed quando tandem concordes? rarò, ut opinor. Sic nempe teſtatur Ovidius, dum ait:

——— *Fratrum quoque gratia rara eſt.*

Sic docet in fratribus argivis Seneca, in Thebanis Pampinius, in Tyrijs Maro, Livius in Romanis. Quæ quidem infamia cur unius aut alterius urbis potiùs, quàm totius orbis ſit, non video. o *Fratrum rara concordia,*

Memorabile eſt in primis, quod Actium ſpectavit duobus in fratribus, ſolo partium ſtudio diſſidentibus parricidium; dum Cæſar in Antonium, & in utrumque, pro utroque, Roma decertat. p *exempla fraternæ diſcordiæ,* q *apud Actium,*

Felix & miſer unicâ adverſarij cædit Mævius: ſcelus fuiſſe comperit, quod virtus fuerat, dum ſpolijs imminens, fratrem cecidiſſe, non hoſtem videt. Quid faciat? projiciat, quæ peccaverant, arma, & innoxium ſanguinem lacrymis abluat? ſed inſtat hoſtis, nec inermi parcere conſuetus, nec pio. Quid igitur? Si tutò non potes ad patrem, inquit, ad fratrem adi. Neſciſti fratrem? jam ſcis, & habes præ manibus, quem hoſte tuo juſtiùs tollas: faciat hic te gladius pium, qui impium fecit, aut certè meliùs, frater, cui mortem ferro intuliſti, morti tuæ ferrum offeret. Sic ait, & enſe fraterno

fratri fratrem, victorem victo inferias mittit.

r *in Macedonia,* Triste est, quod cum Philippo doluit olim Macedonia; sedisse patrem scilicet de parricidii scelere, facultatis, non voluntatis errore decepto, duos inter filios suos judicem.

s *Romæ,* Crudele est illud Caracallæ apud Romanos de Geta fratre, quem in gremio matris occiderat, in Divos referendo, responsum: Sit Divus, dum non sit vivus.

t *Constantinopoli,* Crudelius est odium, quod apud Cyrenęos Alcarenus in Archesilaum, apud Iudæos Aristobulus in Antigonum, apud Constantinopolitanos Alexius in Isaacium, u *in Hispania,* apud Hispanos Fredericus in Torismundum, apud Gallos Sigebertus in Ghilpericum, x *in Polonia,* apud Polonos Lechus in Cracum, y *Britanniâ,* apud Britannos Ferrex in Porregem, z *Italiâ,* apud Mantuanos Franciscus & Ludovicus Gonzagæ in Hugolinum, apud Forolivienses Pinus Ordelaphus in Franciscum exercuit.

a *Turciâ,* At multò crudelissimum est, quòd Murates quinque, Ioram sex, Mahometes octodecim, b *Iudæâ.* Phraates triginta, Abimelech denique septuaginta fratres impiè sustulit.

c *Nec melior sororum gratia:* Meliora forsan de sororibus speras? Falleris: frustrà ab infirmiore sexu fidem magis firmam expectes: fecundissimum discordiæ seminarium femina. Nec raram dumtaxat sorores inter ac fratres

tres charitatem puta, dum charior dignitas,ut horum plerisque contigit.Pietas ipsa, somnium, chimæra, fratribus,utut inter se ament, ad cædem satis est.

Quid fecit, ut ne fratrum quidem primus omnium, parricidæ nomen effugerit? Pietas. Quid fratrum manus Iosephi pretio, quid animos sanguine polluit? Somnium.Quid mutuò Liminæos ense concîdit?Futile unius de cælis in pascua;& alterius de stellis in armenta mutandis votum.

d *quin ipsa pietas,*

e *somnium,*

f *votum inter fratres discordiam parit.*

Nihil hæc moror,inquies; frequens mihi frater ac soror est,& quod caput est,concors.Rara avis in terris. Nostin' quæ vera fraternitas? Vera fraternitas est,quæ fratrem veneratur integrum,corripit dissolutum, præsenti obsequitur, absentem non rodit, sano applaudit, infirmum non deserit, placatum non provocat, iratum metuit ut majorem. Si te docuit usus hæc omnia, si divisa vos inter, sine rixis, hæreditas, tum demum eam, de quâ temerè tibi blandiris,concordiam spera: sin minùs, expecta discordiam, de primâ dubius, de alterâ certus. Vt enim aurum igne, sic auro, & utraque fortunâ,fratri frater probatur. Plus dico,si certum est, verè tot hominum sententias censeri posse quot capita;frequens procul dubio frater & soror, concordia aut nulla aut rara est.

g *Vera fratrum sororumq; concordia*

h *aut rara, aut nulla.*

VANI-

VANITAS.

Vagus amor.

VERITAS.

Amplexu enecat,

VERI-

VERITAS.

NVMQVAM non viridis hedera, numquam non vividus amor eſt: hinc pueri vultu depictum videas ſemper, & numquam ſenis.

[i] *Vagus amor hederæ ſimilis in multis:*

Pulchra folijs hedera, ſed ramis, totoque corpore ſcabioſa prorſus & turpis eſt. Formoſa vultu & cultu meretrix, ſed verum proſcenium: fucum tolle, & ficum deteges; veſtem excute, & peſtem invenies, peſtem, inquam, cujus fontem Neapolitani, Galli, Iberi, ſuum nolunt, rivulos verò ad inſaniam bibunt: bibunt autem? imò pretio incomparabili comparant.

Serpit orta parvis initijs per muros hedera, errat ut ebria, & quidquid obvium luxurioſa complectitur: ſerpit itidem, ignotis ferè nata parentibus, vix ipſa ſui conſcia, vaga libido, Baccho duce vel comite fornicem ſubit, nec ullius faſtidit amplexum.

[l] *maximè quòd ut illa, amplexu omnia vitiat:*

Verùm ne ſingulis immorer, unum hoc urgeo: ſicut hedera, quidquid etiam ſartum ei fors obtulit, mox illud amplexu ſuo deterit, enervat, enecat; ſic impotens ſui effræna cupiditas, etiam pumices ipſos ſurdis utique dentibus exædit, vitiat, perdit.

[m] *ſic vaga libido perdit omnia bona,*

Et hoc eſt quod Naſo præmonuit (medicus tamen morbi amantior, quàm ſalutis) dum vulgatas

[n] *fortunæ,*

omnibus

omnibus Diomedis filias, ſub equarum ſpecie, à devoratis hoſpitibus infames reddidit. Hoc & in Sirenibus voluit, quæ, quod communiter advenas voce, tibiis, lyrâ reficerent primùm, dein verò meretriciis exhauſtos ſtipendiis, ad egeſtatem ſenſim ſine ſenſu deducerent, dictæ ſunt cantu ſuo tranſeuntibus inferre naufragium.

Nec mirum: certant quippe inter ſe etiam hodie adoleſcentes illarum amoribus perditi, quis prodigorum hoſpitia, quis oculorum fulmina, quis latrocinia ſenſuum, quis phthiſim ærarii, quis diurnas inſanias, quis nocturna pericula, quis morbos corporis, quis incendium animæ, non præſens modò, ſed æternùm quoque cariùs emat.

Etenim ſicubi fortè puella quæpiam meliori formâ quàm famâ conſpicitur,

Omnis in hanc Danaën confeſtim depluit imber
Aureus, ———

nec cara eſſe poteſt, quæ eſt chariſſima: adeò ſapidum vobis hoc venenum eſt, adeò jucundum ſupplicium, adeò cara carnificina. Et ſanè, unde tot opes accumulaſſet utraque Rhodope, unde dotem tam opulentam mulieres Lydię, unde à Demetrio Polyorcete ducenta & quinquaginta talenta Theſſalis, vel, ut alii volunt, Athenienſibus, malè imperata, & pejùs exacta coëmendo ſmegmati Lamia obtinuiſſet; niſi tanti fuiſſet inſanis libertas vendita,

vendita pernicies empta? Quin verò, ſi Phrynes pretium mille dragmæ, ſi ſaltatrices quædam & tibicines Samiæ, ipſis Regum diadematis inſultarunt; quem non ejuſmodi lupæ devorent? quem non ex integro lues hæc vitiet & deperdat?

Taceo itaque, facilè eum Numen deſpicere, qui idolum hoc ſuſpicit; facilè perjurij reum fieri, qui promiſſis vafram ſollicitat; facilè refragari parentibus: qui Veneri auſcultat; facilè templa negligere, qui ſuburram frequentat; facilè fidem fallere, qui nullam invenit; facilè falſa teſtari, qui mentiri ſtudet; facilè alieno manus injicere, qui ſua prodigit; facilè rivalem occidere, qui ſe perdit; adeoque facilè vitijs omnibus infici, qui nullum fugit, omnibus utitur. o *animæ,*

Non commemoro trahentem penſa digitis Herculem, Salomonem idolo ſupplicem, multatum vinculis Sampſonem, de quo eſt ille non certi Vatis verſus non inelegans:

Læenam non potuit, potuit ſuperare leænam:
Quem fera non potuit vincere, vicit hera.

Omitto, quàm pronum ſit, ut hujuſmodi Circes poculo amantes in amentes degenerent, ne dicam in belluas. Sileo Leandrum fluctibus, Biblida lacrymis, Prochryn telis, propria cuſpide Piramum, Hyphin laqueo perijſſe. Illud certè tacitus præterire non poſſum, proditorem ignis hujuſce tempo- p *corporis,*

ralis amplexum, plurimos etiam in dirissimum flammæ perennantis incendium egisse præcipites; numerarem, nisi innumerabiles essent; sed nequid tamen desideres, dabo in uno, quæ diximus, omnia.

Prodegit in Cleopatre sinu Provinciam non unam Antonius, famam exuit, insaniam induit, sustulit uxorem, hominem posuit, vitam projecit, animam perdidit; sic vagus nimirum amor *Amplexu enecat.*

VANI-

VANITAS.

Vxor ſuauiſsima.

VERITAS:

Dulcis amaror.

VERITAS.

QVID ploras, mi Narcissule? cur matri offenderis? Saccharum putabam (inquit) quod blanda porrexerat? & semen zedoar est. Itáne verò? faxo, mox sentiat. Iamjam illam aggredior.

q Vt conditũ sacc haro semen zedoar, dulcis amaror est,

Siccíne fallax mater? verè dulcis amaror es; ita filium, ita conjugem dulcedine amarâ circumvenis. Filium quidem, at certè non conjugem. Quin verò pejus longè filio conjugem: nisi fortè mirus hic auceps est, qui cornicem candidam reperit, cùm vix sit qui invenisse se fuscam probet. quibuscumque enim tandem conditionibus conditâ sit mulier, nihil nisi dulcis amaror est. Qui sic? jam doceo.

r ita viro uxor,

Dulce est, charissimæ conjugis obsequijs, dote, formâ, amoribus frui; dulce per illius fructus longè suavissimos, quasi immortalitate donatum, sibi supervivere; sed, vel primo Veritatis miraculo teste, plus habet aquæ thori societas, quàm vini; nec quidquam dulcibus acrius, dum acescunt. Præcedunt & comitantur ad breve tempus sponsam tibiæ, non sequuntur; nec, ut voluêre Philosophi, ullus in matrimonio lætus dies, nisi quo ducitur uxor & educitur. Certè auctore Blasio Vigne-

s partim dulcis,

t partim amara;

Vignerio in Livium, optimum optimi connubij augurium erat, obvius ſponſo milvus, ſed mutilus; nequis matrimonium etiam optimum,

In quo luminibus caret uxor, & aure maritus,

omni ex parte beatum crederet. Et ſanè ſic eſt.

Si enim nobilem ducis, ſplendidâ vinctus es catenâ, unde te ſola mors ſolvat; diſces pati, diſces ſervire. Sin plebeiam; habes familiaritatis ſcopulum; diſces amicos perdere, hoſtes lucrari. [u] *ſive nobilis,* [x] *ſive plebeia.*

Si divitem, habes compedes aureas: quæ paſcit virum mulier, dominam ſe putat eſſe non ſociam. Dos enim optima, licentia conjugis eſt, frænum viri; dum illud Aurelij Principis irato recurrit, Si uxorem dimittimus, reddamus & dotem; dos autem erat imperium. Sin pauperem, mox prodigam invenies: facilè pecunias ſpargit, qui ſparſas non colligit. [y] *ſive dives,* [z] *ſive pauper,*

Si formoſam, habes idolum, quod vix tuus obſtupeas, quod adfuſus adores: videbis indies illinc peregrinos novoſq; habitus, hinc ingenium inventricis ad cuncta verſatile. Tum jacturam patrimonij, lucrum vota, ſi pacem vis. Sin turpem, habes domi faſtidium, foris cupidinem, ubique tormentum. [a] *ſive formoſa,* [b] *ſive turpis,*

Habes tui amantiſſimam? Si cibo fòrs abſtines, ſi quid attentiùs cogitas, ſi vicinam ſalutas, ſi domum ſeriùs redis, ſi ridenti lentus arrides, ſi [c] *ſive libens,*

denique ſolito minùs inſanis, ſemper offendis: quæ ſi vita dici debet, quænam mors dicenda ſit, neſcio. [d] Sin habes lubentia non ita volente traditam, Agamemnonem te puta, Deiphobum, Africanum, & cruentos Danai thalamos nullâ non nocte formida.

d ſive repugnans;

[e] Si facundam, malles tibi picas eſſe & bubones; illæ canerent, iſta jurgabitur; illas excludere liceret, hanc non licet. [f] Sin taciturnam, habes vivum cadaver, omnium odium.

e ſive facunda,

f ſive taciturna;

[g] Si blandam prorſus & affabilem, habes non leve periculum; ovem, quæ mulceri amat, quilibet mulget. [h] Sin imperioſam duxiſti, illa te duxit, non tu illam; diu nimium fueras tuus.

g ſive blanda,

h ſive auſtera;

[i] Si ſterilem aut fecundam; uxor ſterilis, unica tantùm; at [l] fecunda, ſarcina domus eſt multiplex. Creſcunt cum pueris curæ, decreſcunt pecuniæ.

i ſive ſterilis,

l ſive fecunda,

[m] Si habes quæ ſupra colum ſapit, magiſtram inveniſti; habes, cum qua diſputes, & declames aſſiduò, vincas numquam. [n] Sin autem rudem, ac minùs habilem, quid ab illa exſpectes, niſi foris opprobrium, domi ruinam?

m ſive erudita,

n ſive rudis.

[o] Denique, qualis qualis tibi conjux obtigerit, habes feminam.

o Nullũ dulcius B. Virginis & S. ſephi matrimonio,

Quid multa? an perſonis melius, an fœdere ſanctius matrimonij vinculum noſti, quàm Ioſephum

phum inter ac Virginem intercessit? Maria certè una fuit, in quam usque eò convenit omnium virtutum consensio, ut nihil pudori venustas, gravitas demissioni, comitas gravitati, nobilitati simplicitas incommodarit. Certabat enimvero in illius ornatum gratia cum natura, & dubitarem naturæ plus debuerit an gratiæ; nisi scirem naturam etiam illi à gratia, id est Anna matre, donatam. Nec de sponso inferiora quisquam sine injuria cogitet: aut enim aliàs hujus auctorem connubij Deum erroris arguat necesse est, aut Iosephum Virgini non ita disparem fateatur, juxta illud:

p *ex parte B. Virginis,*

q *B. Iosephi,*

Si qua voles aptè nubere, nube pari.

r *& Dei ipsius;*

Et tamen dulcissimus ipse Virginis multò dulcissimæ fructus, nuptias omnium perfectissimas etiam sub illarum ferè principium, amaritudine non exiguâ condiit. Non credis? audi Iosephum de Virgine, quod prægnans esset, dimittendâ non parum anxium.

Quid faciam? inquit. prægnantem video Virginem, causam ignoro. An sui forsitan pudoris oblita est? nempe, quæ voto perpetuæ castitatis obstricta, nihil cum adulteræ moribus habet commune. Sed quid si illam accusem? Lapidandam scilicet. Accusem tamen. Quid dicam? numquam mihi cognitam? Quis credet? Cognitam alteri? Absit, non ita venerem castitas odit, ut illa cupidinem.

s *& tamen quàm Iosepho in principio amarum fuit?*

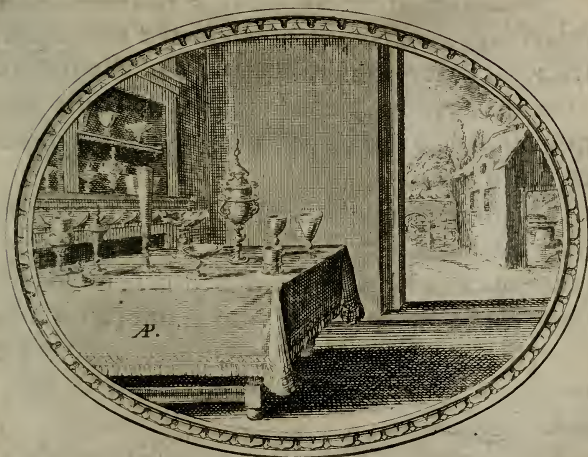
dinem. Quid igitur? Conceperit forſan ſine viro mulier? Scio illud Iſaiam prædicere; non ignoro explendas jam proximè Daniëlis hebdomadas; nec dubito, quin præ ceteris huic apta ſit glorię. Sed quid? Adeóne pauperem cæleſtes divitiæ matrem? Quid tandem? amicis reſtituam? Hoccíne Mariæ Ioſephus opprobrium? Fugâ me ſubducam? Itáne alteram me? Hæc ille. Vſque adeò uxor quoque ſuaviſſima, etiam virtutis ipſius gratiâ, viro numeris omnibus abſoluto dulcis amaror eſt.

VANI-

VANITAS.

Filia formosa.

VERITAS.

Bonum fragile.

VERITAS.

QVAM fragile bonum ſit ſupellex vitrea, norunt, ſed non niſi damno ſuo edocti, propolæ omnes, qui refertas hac merce capſulas illa ex urbe petunt, quàm plateæ non lapide, ſed aquis ſtratæ nobilitant: utut enim fragile bonum hoc adverſus exitium fœno chartáque præmuniant, plura tamen paſſim recipiunt fragmenta, quàm vaſa.

t *Nihil vitro fragilius:*

Quàm etiam fragile bonum ſit filia, præſertim formoſa, facilè perſpicit, qui indies turpium turpiſſimos caſus videt. Etenim ſi turpes, nullo ferè impellente, ſolo ſexûs ſui vitio ruunt; quid non faciet illa, quam, præter ſexum, nulli non obnoxia forma præcipitat? Cadet profectò, cadet ut filia, cadet ut formoſa.

u *nihil item filiâ præſertim formoſâ.*

Quis enim neſcit, ipſam nominis muliebris notionem hujus nos admonere periculi? Quid ſæpiùs verbo concutitur, quid acceſſu frangitur, quàm, unde mulieri nomen eſt, mollis aër? Noverat ſanè hanc ſexûs illius imbecillitatem antiquitas, ac proinde Phidias ad Veneris pedes teſtudinem finxit, ut feminam in vitium proclivem, quaſi teſtudinis ad inſtar excordem, domui affigendam oſtenderet: ad Palladis verò ſtatuam ſerpentem appoſuit,

x *Sic probat ipſum mulieris nomē;*

y *ſic Græci,*

appoſuit, ut armatam licet per omnia virginem, inſomni tamen draconis vigilantiâ cuſtodiendam innueret. Hinc etiam Ægiptij puellis calceos negare ſoliti, Chinenſes autem vix natis pedes enervare: & meritò. Si enim, ut Rabbini teſtantur, viri nomen ac feminæ, modò apicem unum aut alterum, quo Dei nomen exaratur, ademeris, nihil reliquum habet, niſi flammam & ignem; quid præter incendium exſpectes à puella divini timoris (quod amanti facilè contingit) experte? [z] *ſic Ægyptii, ſic Chinenſes, ſic Hebræi,*

Itaque fruſtrà es, ſi infallibilem te illius cuſtodem ſperas; nihil tam ardenter invaditur, quàm quod caſtis vallatur excubijs: & cùm ſit in omnibus nobis rara conſtantia, tum in feminis nulla eſt. Quid enim? An ſervare potuit Limonem Hippomene, Staphylus Rheam, Iuliam Auguſtus? minimè. Quid? quod Pædagogus ipſe Pontij filiam Saturnio prodidit. Quid? quod puellæ amoribus, ut olim Theopompo Philoſophus quidam aſſeruit, nimis humilis murus eſt, qui virorum odia longè tranſſcendit. Præceps certè deſiderium eſt femina, imò voluntaria ruina. [a] *Nec obſtat cuſtodia:* [b] *quin voluntariè ruit femina,*

Teſtis Caroli non immeritò Magni, nata, diu nimivm integri pudoris impatiens. Teſtis, ebrijs inceſta poculis, utraque Lothi filia. Teſtis, vix ulli fragilium ſecunda, Sigiſmunda Tancredo Principe Salernitano progenita. Tradidit hæc, quaſi per jo- [c] *ut probatur exemplis diverſarũ,*

cum, in arundine (commodo ſcilicet excitandis ignibus inſtrumento) amatorias Guiſcardo litteras: erat is Palatinus quidem, ſed humili planè loco natus, nec Sigiſmundæ priùs noverat ignem, nedum accenderat: ſed mox, ubi eum per litteras ſenſit, ſimulq́ue pabuli ſubminiſtrandi viam didicit, miratur illum ſponte obvium, frequentat, amplectitur: nec mora; non ſecùs ac olim Satyrus uritur: detegit quippe turpem filiæ cum amaſio conſuetudinem pater, obtruncat juvenem, & exſectum penè adhuc ſpiranti cor in aurea phiala filiæ deſtinat, Hoc tibi pater, inquiens, amoris à Guiſcardo ſolamen; ut illo nihil tibi carius fuit, ſic patri nihil, quod mitteret, rarius. At illa, quaſi opprobrij incuria, & muneris læta, Sapienter, inquit, cor aureum aureo pater tumulo donat. Plura vetuêre, quibus amantis cor velut unionibus perpluebat, lacrymæ. Non vetuêre tamen, ne, quod hujus præſaga tragœdiæ venenum paraverat, hauriret intrepida, thoroq́ue mox compoſita, exeſum pæne lacrymis & oſculis cor cordi apprimeret, quò ſe nimirum ferventiùs amantiſſimis proci manibus parentaret. Audit periculum Tancredus, accurrit, ſolatur, promittit omnia; verùm illa hoc unum obteſtari, ut mortuos uno componi tumulo ſinat, quos vivos uno frui thalamo vetuerat.

An

An non hæc deterior multò ipsâ vitri fragilitate fragilitas? deterior ſanè; illa ſiquidem lapſum pati contenta eſt, non quærere; hæc vitium ſemper auferre prona, vel offerre.

d *atque adeò fragilior vitro, præſertim formoſa:*

Sed quorſum hæc omnia? non aliò ſanè, quàm ut faciliùs intelligas, multò fragiles magis eſſe formoſas: nec enim ideò dumtaxat forma bonum fragile eſt, quòd cum floribus illicò defloreſcat; ſed eò vel maximè, quòd dominas ſui virgines, præ ceteris fragiles reddat.

Age, quod tuum de forma judicium Secunde? Pudicitiæ naufragium voco. Et tuum ô Socrate? Ego verò tyrannidem, quæ alios perſequens, ſeipſam prodit. Conſonat is ille, qui animæ vernicem dixit: nimiùm enim quanta picturæ gratia vernix ſit, nimiùm quanta corruptio. Nec diſſentit Plutarchus, qui illam calaminæ comparat, alumini ſcilicet, quod naturâ ſuâ quaſi provocat ignem, quo ipſum mox conflagret. Quis hujus in formâ naturæ teſtis eſt? ipſa quam deſcribimus, formâ. Græci enim illam παρὰ τὸ καλεῖν καλὸν dixêre, ὅτι πάντα ἐφ᾽ ἑαυτῷ καλεῖ.

e *quia forma naufragium eſt,*
f *tyrannis,*
g *vernix,*
h *calamina,*

Vtut eſt, rectè Carneades illam regnum malè cuſtoditum nuncupat: ægrè ſiquidem ſervatur, quod multi umbiunt, & nulla non venditat. Conceſſo calle corruptor it ſegniùs: quò caſtitatis arx munitior, hoc libido improba magis eſt & pertinax:

i *regnum malè cuſtoditum,*

nax. Admoventur muris ſcalæ blanditiarum, machinæ nnmerum, nec, latentis ſub terra, magiæ cuniculi negliguntur: his ſi nihil proficitur, vis adfertur. Nec unus nunc Helenæ Paris eſt, mille ſunt. Et quænam, obſecro, tot corruptoribus reſiſtat mulier? quæ tot robora vincat fragilitas? I nunc, & bonum hoc fragile, pro ſtabili vendita.

1 *quod omnes omnibus modis ambiunt.*

VANI-

VANITAS.

Filia nupta.

VERITAS.

Augetur minuendo malum.

VERITAS.

FILIAM habere, & labor & metus eſt; malum utrumque; ſed quod, ut ſola mors aufert, ita transferunt tantùm nuptiæ, mox etiam cum fœnore reverſurum.

m *Vt auget verruca ſublata verrucas;* Vt enim ſi è manu tuâ verrucam tollis, ſanguis unius, uſu teſte, plurium ſemen eſt: ſic dum filiam viro elocas, laborem tibi metumque ſeminas, non exſcindis. Multò nempe curarum fecundius n *ſic filia, quã ſe pater per nuptias exonerat, onera,* virginitate connubium; quidquid illi impenderis, mox ultro reſtituit, etiam cum fœnore. Doceri vis? animum intende.

o *ſive œconoma ſit,* Quam à te filiam abdicaſti? œconomam. Cur? Imperabat patri. An marito ſerviet? credite poſteri; ſpecta lites pater, expecta divortium, atque adeò malum tuum redux, etiam cum fœnore.

p *ſive formoſa,* Sed & formoſam elocavi. Quid ita? Timebam virgini. Itáne verò? timuiſti Palladi, & Veneri fidis? Quis pro ea fidejuſſit? connubium. Tot adulq *ſive perfida marito,* terijs nobile ſcilicet. Falleris; cæcus amor eſt; matronam & virginem inter non diſcernit; quin ſemper id illi magis libet, quod minùs licet. Quid ſi & filiæ tuæ libeat, atque exinde perfidam maritus exturbet? quid facies pater? excludes? impietas eſt; admittes? infamia, novi ſumptus, nova pericula;

pericula, nec enim facilè lapſum vitabit illa, quæ ultrò tam præceps,& intus & foris impellitur.

Sed eſto,fidem marito non fallat; quis ſpopondit non fore conjugem formæ, tam periculoſæ cuſtodem zelotypum? quis addixit nuptam, ne quâ fors vitio pateat, non arcendam protinus à plateis, colloquijs, delicijs, licet improbè obluctantem? Et quem,obſecro,ſi hęc eveniant, niſi te ſubſidio vocet? in quem, niſi in patrem, miſerias ſuas exoneret? Quid tibi tum erit conſilij? quid ſuadebis afflictæ? Vt maritum repetat? At, quod jam extulerat onus, redux inveniet, onus, inquam, nec illi felix, nec tibi, ſi maritus eliminatam reſciat. Vt tecum maneat? Ecce jam tibi malum tuum denuò redux, etiam cum fænore: lætam quippe à te filiam dimiſeras, & nunc moroſam admittere debes; felicem abdicaras; & infelicem recipere cogeris. [r] *ſive fidelis,*

Quid ſi & divitem tradidi? Nec ſic quidem malo liber es. Quî ſic? Dicam. Quid cauſſæ fuit, cur pauperi divitem dederis? legitimam ſemper importuna flagitabat. Dediſti? non. Quid ergo? addixi, Hoccíne ſatis eſt? quis ſe? quis liberos, quis familiam verbis alat? divino vivitur, non humano. Nihil æquè generum exaſperat, quàm vel negata dos, vel dilata. Sæpiùs enim (qui ſęculi noſtri mores ſunt) dos caſtitatis ducitur, quàm flos; nec hanc [ſ] *ſive indotata,*

cum virgine proci ducerent, si solam possent: contundet itaque socerum & uxorem gener, ut dotem exprimat, & si non exprimit, malum tibi tuum cum liberis & gynæceo reddet cum fœnore, vel, quod pejus est, inopinæ cædi tuæ jus suum transscribet.

t *sive bene dotata,* Sed annumerabo mox dotem, inquis. Nunc quidem aliquid dicis, sed sive opimam dederis, sive tenuem; semper tibi malum tuum redibit, & quidem cum fœnore. Si enim opimam das, das & viro dominam. Quà dos hæc ingreditur, illac libertas fugit. Et quis feminæ mancipari se liber ferat? quis, dum potest, ultrò compedes non excutiat? Ecce tibi malum tuum denuò redux, etiam cum fœnore. Sin verò tenuem das; accommodum

u *sive malè,* præbes cruci & resti funesto pretium: & quæ tibi non hinc infamia, quæ non mala?

x *sive mediocriter,* Verùm esto, non ita tenuis sit, sed mediocris; an filiam hanc, quia fortunati patris est soboles; nullis fortunæ malis obnoxiam credis? quid si ergo piratæ alicujus, si tempestatis, si œconomiæ vitio, fortunæ naufragium faciat? quis illam portus excipiet? quis puellas ad minus colliget? quis pascet? quis vestiet? Maritus? at sat illi secum & cum pueris negotij est. Mariti parentes? at omnes aut opibus aut vitâ carent, certè juxta leges ac consuetudinem huic oneri te minùs obnoxij.

Quis

Quis ergo? ſanè præter te, nemo. Ecce tibi malum tuum denuò redux, etiam cum fœnore.

Ad extremum ſcis, ut opinor, te genuiſſe mortalem; ſcis mortalem mortali traditam. Quid ſi igitur filiam hanc tuam mors præoccupet? quid tum liberi? adoptionem rogabunt procul dubio, avo ſe commiſſos à matre dicent, imo tranſcriptos. Quid ſi maritum priùs mors evocet? nónne mox tibi malum tuum denuò redux, etiam cum fœnore? Et meritò quidem, cui enim potiùs? Quid ſi tollat utrumque? in quem continuò, niſi in te

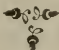
y maximè ſi aut ipſa moritur, aut maritus.

——— *Domus inclinata recumbet?*

Sic nempe, quod priùs volebam, connubium virginitate multò curarum fecundiùs, quidquid illi impenderis, mox ſpontè reſtituit etiam cum fœnore.

Habent ſe quidem hæc omnia non ſecùs quàm diximus; adſtruerem tamen exemplis ſingula, niſi illorum nota cuivis foret antiquitas, niſi noti ſęculi noſtri mores, nihilo meliores antiquis. Hoc itaque, vel invitus, jam confitere, quod antè negaveras: filiam nuptui collocas?

Augetur in iuuendo malum.

VANITAS.

Nepotum copia.

VERITAS.

Incertum ſolamen & certus labor.

VERITAS.

DESIPIS æger, multumque te decipis, si hac ferri inustione satis superque saluti tuæ cautum existimas; non omnes, quos mancipat sibi cauterium, continuò morbus pileo donat. Si enim neminem morte damnaret infirmitas, quem hæc ultronea plaga saluti commendat; nulli non cauteriata cutis esset ægroto. [z] *Vt cauterium incertum solamen est & certus labor:*

Nunc verò, quòd, ut annotant plerique, fons ille medicus incertum ægro solamen sit, & certus labor (quis enim illum sine labore, vivâ mortuâq; carne, quis pustulis, quis sordibus expiet, quis velut infantulum, suis quotidie fasciis explicet & involvat?) hinc paucis cordi est, & plurimis odio.

Non absimili quoque ratione falleris, quisquis aut avus, aut avunculus, longâ nepotum serie satis tibi superque consultum putas. Incertum, mihi crede, hi quoque solamen sunt, & certus labor. Eccur? paucis accipe. [a] *sic frequens nepos,*

Huic de porrigine, illi de aphthis, isti de varis metues; alios dentitio, alios papulæ, alios morbus sonticus divex abit; uni cibus, alteri vestis, tertio nutrix, quarto pædagogus quærendus: nec temerè quidem; si enim hunc colis, illum negligis, istum plebejâ, alterum splendidâ veste donas, invidiam [b] *frequens labor, & cura, ac incertum solamen:* [c] *ratione morbi,* [d] *vestis,*

 illis,

c *nutricis,* illis, tibi calumniam emis. Quid ſi offenſa nepoti ſit Rumina? quid ſi lac nutricis oppidò tenue? ſi minùs digeſtum? ſi aduſtum nimis? ſi affectibus effrænis turbidum? Quid ſi nutrix ipſa, ut illa Veſpaſiani, ægra ſit; ebrioſa, ut Tiberij; crudelis, ut Caligulæ; libidini prona, ut complures hoc ævo (quo proſtituta virginitas ubera ſua cariùs elocare cernitur, quàm honeſta viduitas?) numquid hîc iterum tibi novus de novâ præ foribus labor eſt?

f *cuſtodis,* Quid ſi pædagogo comis auctoritas? ſi ſeveritas manſueta? ſi accommoda puero ſcientia deſit? quid niſi novus hîc iterum labor, nova moleſtia, eventus ambiguus? Sin autem illos gerulâ, iſtos g *gerulæ,* cuſtode deſtituis; & ignem, & aquam, & lapides, & collactaneos ipſos timeas neceſſe eſt; ne dicam maturos, præcoceſque omni ex arbore fructus, notiſſimam pueritiæ peſtem. Hinc vides, opinor, tantam tibi eſſe laborum copiam, quantam nepotum.

Video; ſed pueritiæ ſudores ea, quam virilis ætas promittit, meſſis ſolabitur. Vtinam! ſed in herbâ eſt hactenus, adeoque nunc incerta, ſi umquam: itaque miror ejus te ætatis ſcientiam profiteri velle, cujus ignorantiam ultrò confeſſus eſt ille, qui cælo docente ſupra mortalium cæteros didicit, ſapuitque, Salomon. *Tria ſunt*, inquit, *diffi-* h *ætatis,* *cilia mihi, & quartum penitùs ignoro, viam aquilæ in cælo,*

viam

viam colubri super terram, viam navis in medio mari, & viam viri in adolescentiâ. Nec injuriâ. Quis enim nescit, quàm inconsultus sit adolescentiæ in juventutem flexus, quàm præceps decursus, quàm incertus exitus? Facit quidem ignea naturæ vis adolescentes calidos ad omnia, sed non item callidos; multorum subitò cupidos, sed & subitò saturos; studiosos honoris, sed dedecoris impatientes: facit illos humanitas alteri, suoque sexui perquàm accommodos, sed utriusque periculo; disertos, sed & dicaces: facit animi corporisque vigor viribus non rarò spectandos, sed sæpiùs præfidentes: facit inexperta temeritas omnium sciolos, sed singulorum pænè ignaros. Et quid, obsecro, ex tam ancipiti morum conflictu solaminis certi speres? Dicam. *i conditionis.*

Hunc mercibus, illum sago, istum togæ, quartum aulæ, quintum infulæ destino: & quam de singulis spem concepi, ne quâ vacillet, firmabo disciplinâ, quàm potero, severissimâ.

Audio: sed quàm vereor, ut tam certa spes, dubijs adeò fundamentis innixa, subsistat. Plures sanè commericiũ bonis exuit, quàm explevit; plures Mars perdidit, quàm provexit; plures Humfredos vidit aula, quàm Arsenios; plures oneravit infula, quàm ornavit; plures schola Marsyas quàm Apollines, plures Nęvios quàm Cicerones, plures Baraballos protulit quàm Petrarchas. Et nepotes tuos omnes

omnes eximios fore quis promittit? Ingenium: at anceps eſt. Diſciplina: at ambigua eſt: vel enim cura ſine naturâ nihil proficit, vel deficit invito cane venatio.

l *Teſtis Landelinus.*

Omnia tuta times, inquis. Fateor; ſed non ſine exemplo. Educabat, in antiquiſſimæ ſpem familiæ, nepotem ſuum, optimâ juvenem indole, Landelinum Ansbertus Cameracenſis Epiſcopus; & ne quâ curam falleret, propriis in ædibus ad omnem, quam id generis & moris adoleſcentia poſtulat, gratiam inſtituebat: ſed is, mox æqualium pravâ conſuetudine degener, virtuti ſimul ac diſciplinæ renuntiat, ſubitòque peſſimus ex optimo nepos factus, ne dicam prædonum ſignifer (argumentum non exiguum fruſtrà laborantis induſtriæ) quærit latrociniis, quod ſcelere perdat.

Verùm unicus Ansberto nepos erat, inquies, plures mihi; ac, ut unicum facilè tranſverſum agi quotidie cernimus, ita nullum è pluribus frugi eſſe, aut rarò videmus, aut numquam.

Bene eſt; res tibi, ut video, ad triarios venit; cave ne mox etiam ad reſtim, ſi triarios tuos, ſi optimum quemque Mars, aut mors pignoretur ut aſſolet.

m *Imò & ratione ipſius ſpei.*

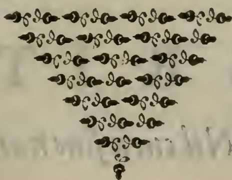
Fieri id quidem poteſt, non infitior; ſed quis peſſima ſemper ominari te cogit? Quod minimè credas, ſpes ipſa, quin & virtus, aut ſi mavis, natura.

Spes

Spes ſiquidem, bravio quolibet teſte, dum omnes fovet, vix uni favet: virtus defectum inter & exceſſum media, duobus à vitijs quodammodo ſuffocatur. Natura, traducis culpę ſcelere, vitio pronior, quàm virtuti, faciliùs longè deficit quàm proficit. Nec mirum: fiunt ex ſingulis imperfecta defectibus, perfecta vero perfectis dumtaxat omnibus abſolvuntur. *virtutis,* *natura,*

Et ſanè quid præter vitium à juvenibus expectes, non video; hoc ævi præſertim, quo puellis (quarum tamen ad efformandos adoleſcentiæ mores plus nutus unicus agit, quàm Catones innumeri) is maximè juvenis placet, qui minimè frugis eſt. *a præſertim puellarum culpâ,*

Tu tamen, ſi quid prætera ſolatij à nepotibus manere te autumas, cùm illorum copia tam incertum ſolamen ſit, & tam certus labor, ſpe ſaltem hac fruere, teque ſolare, ne fortè re careas.

VANITAS.

Excellens præceptor.

VERITAS.

Nil cura sine natura.

VERITAS.

HABES hîc hippodromi gloriam, habes Camerarium, habes Rossium alterum, cui nullum adeò barbarum equi genus exhibeas, quod non illius industriâ

o Vt non arguit doctus equisso doctum asinum.

Carpere mox gyrum incipiat, gradibusque sonare
Compositis, sinuetque alterna volumina crurum.

Etenim, si quem ei fòrs ascensu difficilem obtulit, continuò mordicus illum auribus tenet, popismo mitigat, superat plausu: si morosum, facto à lentissimis gradibus initio, mox clogmo ad celeritatem incitat; nimiumque præcipitem, adducto placidè fræno, invitat potiùs ad moram, quàm compellit: si nec sic proficit, indito mox auribus scrupulo reddit immotum; si reluctantem saltui, vacuum, & fræno à fronte, & fustibus à tergo adhibitis transmittit; si sternacem, voce, oculis, baculo corrigit; si erectorem, virgâ; si calcitronem, etiam compedibus; si suspicacem, iterum iterumque pavido terriculum objicit, dum illi audaciam non calcaribus incutiat, sed persuadeat verbis; si denique contumacem, virgulâ inter aures, clavo post ephippia, &, si opus est, propositis sub oculos ignibus domat.

Quid multa? gnarus hic est in paucis, quis fræ-

no ſonipes, quis lupato, quis calcaribus optimè ſerviat, novit quem chalinum, quod pſelium, quos dactylios, quod henium, quem echinum quiſque deſideret; & ne diutiùs te morer, voce, virga, fręno, cruribus, palpo, calcaribus, herbâ, jejunio; flectit hebetes bruti ſenſus ad omnia; ſed quòd non parum fortè miraberis; hîc tamen fruſtrà eſt. quid ita? in promptu cauſſa eſt, aſinum exercet.

p *ſic nec inſignis magiſter inſignē diſcipulum:* I nunc, & eximium te litteris ac moribus autuma, quod magiſtrum utriſque divinum nactus es: crederem utique, ſi facere naturam diſciplina poſſet, ut fingere; ſi in diſcipulum, cum præceptis, præceptor influeret. Vtut ſit, ſapientia moderatoris utilis eſſe diſcipulo poteſt, glorioſa eſſe non poteſt. Magiſtrum ſi habet hebes egregium, habet quem ſequi velit, ſed deſperet aſſequi; habet quem verè eſſe ſe cupiat, ſed falsò putet. Fallimur enim, ſi in- q *quia nihil cura ſine natura.* genium mortalis induſtrię fructum credimus; Dei munus eſt, dos naturæ. Nec ſanè priùs ingenioſum è ſtupido Chryſippus efformet, quàm equum ex aſino Camerarius. Parum enim refert, Ariſtoteles ſit aut Plato, qui docet, ſi Philonides eſt qui diſcit. Docuit ignavos, docuit ignaros, docuit ſtultos etiam Poſſidonius; & horum quidem paucos forſitan, illorum verò & iſtorum plures procul dubio, quàm eximios.

Vſus eſt magiſtro patre, uſus eſt Cratippo Tullij filius,

filius, utroque tum ſuis in litteris principe; ſed adeò fruſtrà, ut qui vel è ſolo patris aſpectu ſcientiam ſimul ac virtutem haurire debuerat, nec frugi umquam fuerit, nec eruditus. Sic nempe non omnes continuò ſapientiam diſcunt, qui audiunt. Audivit illam olim ſub Ammonio aſinus; nihilo tamen ſub ſtudiorum finem doctior fuit, quàm ſub initium; nec ſolus, ut arbitror, niſi fortè quadrupedum.

r Teſtis Ciceronis filius,

ſ teſtis aſinus Ammonii,

Fatigavit univerſam ſæculi ſui ſapientiam congenita filio Herodis Attici, viri litterarum gloria longè clariſſimi, hebetudo, nec unicum illud omnium labor impetrare ab indocili potuit, ut vel prima litterarum elementa perdiſceret. Memorabile tamen hîc fuit quoddam Philoſophi ſingularis inventum, juſſit is coætaneos illius ſingulos ſingulis characterum nominibus inſigniri, diſertè cavens, ne ſodalem ſuum quiſpiam diverſo ab his vocabulo compellaret; ut apices quos ſtudio non poterat, luſu tandem & uſu etiam ignarus imbiberet. Dictum, factum; ſed fruſtrà: cauſſam quæris? *Nil cura, ſine naturâ.*

t teſtis filius Herodis Attici,

Taceo Iuſtinianum, cæteroſque analphabetos omnes: non quod difficile ſit eos numerando percurrere, qui in vulgus noti ſunt; ſed quod reſpuat infamiam calamus, quod liber erubeſcat. Piget illum videlicet tot ignorantiæ noſtræ prodi-

u teſtis Iuſtinianus

gia ſcribere, piget hunc ferre, pudet utrumque tot brutos ſub humanâ ſpecie ſenſus agnoſcere, quos nullus umquam limare valuit labor, nedum expolire. Ne quid tamen à me deſideres, ab uno diſce omnes.

x *teſtis compoſitum Senecæ Nero:* Prodiit è divinâ Senecæ diſciplinâ Nero; ſed quàm magiſtro diſſimilis, mores dicent. Vacabat aſſiduò litteris Seneca, aleis Nero: vertebat ille, ſtudiorum gratiâ, noctem in diem; hic è diverſo ignaviæ cauſsâ, diem in noctem: erat ille moribus per omnia commodis, hic infeſtis: ille animi ſui dominus, hic mancipium corporis: ille ſibi potuſque parciſſimus, hic numquam non ſatur, numquam non ebrius: ille ſupra hominem patiens, hic ſupra belluam ſævus: ille in omnes pius, hic etiam in ſuos impius adeò, ut & fratris, & uxoris, & matris, & magiſtri parricidio ſe polluere non dubitârit: ad ſummam, erat omnium amor Seneca, erat odium Nero: erat vitiorum colluvies Nero, erat virtutum epitome Seneca. Cauſſam quæris? jam dixi, *Nil cura ſine naturâ*; atque adeò fit, ut ſit etiam celebri magiſtro infamis diſcipulus.

y *ſed bonus magiſter malo diſcipulo infamia eſt.*

VANITAS.

Ingens Patronus.

VERITAS.

Falſa gloria, verus error.

VERITAS.

z Optandum ut omnes intelligant, quàm falsa sit de ingenti patrono gloria.

VTINAM id pro rei merito, utinam pro voto meo, utinam pro suo, totiusq; patriæ bono omnes Principum Regumque familiares agnoscerent! non esset profectò, qui aureæ libertatis pretio splendidam hanc servitutem emeret, nedum emptâ supra modum omnem & fidem insolesceret: non esset, qui potentiæ suæ metuens, potentes Reip. nervos succideret: non esset, qui nequa fortè salus ad Regem penetraret, & aures illius, & os, & oculos, & manus obsideret: non esset, qui funestis promeritum consilijs odium: exoneraret in Principem: non esset, qui fucato religionis & patriæ studio; Ecclesiam ipsam in Ecclesiæ perniciem laicis redderet vectigalem.

Nunc verò, quod pygmæo, quem hîc cernis, usuvenit,

a Vt extollitur à monte Pygmæus, & magnũ se credit;

Vt cùm, teste polo, non sit nisi perbrevis unguis,
Appendix & præda gruum;

ob additam tamen sibi montis hujusce stylobatam, omnes infra se positos, ipso cum monte, despiciat; ne dicam monti insultet, dum Briareum se credit, aut Enceladum, ceteros pepones dumtaxat, aut fungos; idem quoque Principum; idem Regum clientibus accidit, ut licet humili plerumque

b sic extollitur à patrono cliens, & idem sibi persuadet:

que naturâ ſint, & fortunâ; quia tamen ſupra vulgus potentum favoribus eminent, invideant etiam confeſtim ſuperioribus, inferioribus immineant, parem non ferant.

c *uterq; tamen naturâ humilis, & tantùm favore ſublimis;*

Sed quàm perperàm utrique, res ipſa demonſtrat. Quid enim ſtultius, quàm quòd hæc hominis epitome, eam, quam montis beneficio debet, eminentiam non illius altitudini, ſed propriæ tribuat humilitati? Evexit enim verò Molonem collis iſte, non auxit; non crevit in montem pumilio, ſed aſcendit. Quin vero, quò ceteros altiùs deſpicit, eò ſuſpicientum in oculis minor eſt, eò vertigini propior & ruinæ.

d *nec alterutrum ſublimitas majorem efficit, ſed minorem potiùs,*

e *& ruinæ magis expoſitum.*

Audi hoc, quiſquis ſplendidum aulę periculum periculis emis, & venditas, multis unum, magnis maximum: Regum enim amicitiis præter regna ipſa periculoſius nihil. Audi, quiſquis, ut privatim diademati inſultes, publicum mentiris obſequium: audi, quiſquis pompam, quam œconomiæ titulo Principibus excutis, in te transfers illuſtriùs, ut invidiam, quæ aliàs inempta veniret, cariùs emas: audi, quiſquis tam inſolenter patriæ moderaris ærario, ut Regem ipſum regni ſui mendicum veriùs facias, quàm hæredem; ſervi ſui mancipium, quàm dominum: audi, quiſquis avidam ſanguinis Auguſti manum officij corymbo ſpecioſè prætexis: audi, quiſquis prædæ ſtudio

f *Imò qualis qualis ſit cliens,*

publica, queîs facilè mederi potes, incendia negligis; negligis autem? imò verò funestas patriæ faces tamdiu bonorum calumniis ventilas, dum innoxio multorum sauguine eas inflammes potiùs, quàm extinguas: audi, quisquis post rapinas innumeras, & latrocinia, universis Reip. spoliis imparem te videns, patriam ipsam, etiam his quos perditos expetis, prædam facis; malus Principi, pejor Reipub. pessimus tibi: audi, inquam, & mecum falsam hanc arrogantiæ tuæ gloriam, verumque errorem ad trutinam rationis expende.

g *quò maior patronus, eò minor ipse est.* h *Minimus hominum maximo suppedaneo indiget.*

Magnnm scilicet te credis, & extra fortunam positum, quia magnis inniteris: ego verò ideò parvum te arguo, quia magnis inniteris; ideò imbellem, quia potentibus; ideò fortunæ obnoxium quia fortunatis. Quæ magni respuant suppedanea, pusillis subveniunt, & quidem minimis maxima. Fulcitur muro hedera, palmes ulmo; sed eò solùm, quòd parvus utrique & impotens sui culmus est: sic clientem suum ingens patroni auctoritas elevat, dum extollit: auget animos nimirum fortuna sublimis, non hominem.

i *Quid, quòd parit vertiginem & lapsum sublimitas?*

Vis altiùs me tecum philosophari? Imminuit hominem fortuna sublimis, dum animos auget. Facilè vertiginem patitur, qui plurima despicit, eò vicinior lapsui, quò sublimior, si fulcro præsertim lubrico nititur, ut tibi accidit, & caduco,

Fasti-

Faſtidioſus imprimis eſt amor Principum, breves amicitiæ, quas diſſui rariùs cernimus, quàm diſſecari. Numquam tutò ſceptra timent, aut æmulum ferunt; atque adeò vix privatorum unus omni ſæculo, omni regno integrum tumulo corpus dedit. l *quia faſtidioſa Magnatũ amicitia.* m *& æmulis obnoxia.*

Teſtantur id Italica theatra, Iberici cultri, ſclopi Gallici, ſecures Anglicæ. Docet Alexander in Attalo, in Theleſphoro Lyſimachus, in Sejano Tiberius, in Narciſſo Claudius, in Perennio Commodus, in Plutiano Severus, in Ablavio Conſtantinus, in Beliſario Iuſtinianus: noſtrâ verò majorumque memoriâ Fredericus II. in Veneâ, Ioannes in Alvaro, Philippus in Brocâ, Henricus VIII. in Moro, IV. in Ancræo. Fuerunt hi omnes utique ingentes ingentium clientum patroni. Sed quàm exiguum ſit, quod tantis è clientibus reliquum fecit fortuna, facilè intelliges, cùm alios naribus, alios pedibus, alios manibus, alios oculis, alios capite, alios membris omnibus patroni injuriâ truncos, imò nullibi & ubique ſepultos invenies. Nec dubito, quin mox de ſingulis, quod populus olim de redacto in cineres Hercule protulit, exclamabis: *Huc ille decrevit gigas?* n *Teſtes quamplurimi Principum familiares,* o *omnes tandem miſerè lapſi.*

Time itaque, vel alieno ſanguine cautior, quiſquis patroni magnitudinem jactas. Securè vivit, qui providè metuit.

VANITAS.

Nova dignitas.

VERITAS.

Ascensus iste, descensus est.

VERITAS.

MIRVM id utique videatur, & paradoxum; niſi diverſum te ſimilis Auguſtanę machina doceat. Invenit hanc, ut fertur neceſſitas elaboravit induſtria, fructus exercuit, ut terra, quæ aquarum ubere deſtituta, nec fœtes ſuos parere poterat, nec enutrire; talis inſtrumenti munere, tot venis, quot rivis irrigua, in eam paſſim fertilitatem adoleſcat, quæ coloni, licet amariſſimi, vota numquam non ſuperet.

p *Vt machina hæc magno molimine,*

Suſpenditur fluminis medio varijs inſtructa gradibus rota, quam perennis aquæ prætercurrentis impetus ſic uſque circumagit, ut axis illius verſatilis colomnæ curriculis commiſſus, columnam volvat aſſiduò, columna cochleas, cochleę aquam; dum id, quod cochlearum infima fluminis imbibit, in vaſa gradatim ſingula, & tandem è vaſis in deſtinatum montis altiſſimi jugum plenis ſiphonibus effundatur: ſic continuò per cochleæ ſpiras aſcenſu ſimul & deſcenſu, dum pars fluminis attollitur ultima, prima deſcendit.

q *& quaſi aſcenſu deſcenſuq; continuo,*

r *aquam ex humili in ſublime tollit,*

ſ *ut repentè præcipitet:*

Multi multa de inventi hujus geometricâ ratione diſſerunt; ſed in eo laborant omnes, ut quâ vi elementum grave aſcendere ſimul & deſcendere poſſit, ſcitè demonſtrent. Vbaldus certè, vir in

 Mathe-

Mathematicis eximius, libro rem integro persecutus est; sed persecutus, ut creditur, non assecutus.

t *sic nova dignitas hominem è vulgo,* Verùm nihil hoc meâ, illud ago. Sicut ascensus hic verè descensus est; non secus etiam nova, de quâ tibi jamjam temerè gratulatus es, dignitas. Aquæ multæ populi sunt, ait virgo vates Apostolus: electus igitur è populi medio, u *labore non exiguo,* per varios amicorum curriculos, ne dicam cuniculos, per prehensationes innumeras, per effusa in complures munera, per cochleas viasque non rectas ad eum, quem designaveras, honoris apicem ascendisti: fallor; alieni jam factus arbitrij, qui priùs fueras tui, in pristinum ex aulâ, servus è domino, descendisti.

x *& continuo quasi ascensu,* Nec de nihilo quidem hæc dico: etenim si inhonorus honor, non honor est, sed onus; an mirum, si qui levior hærebas in humili, jam munere novo gravior depressus es altiùs? Et in equuleum ascenditur, & in crucem; ac è diverso in lectulum, & in sedile descenditur, & in imò sæpiùs habitat quies: nonnullis opprobrium, multis supplicium, omnibus labor est scandere: vepricosi, & lubrici sunt humanorum gradus ascensuum, tremulus vertex præcipitium horrendum: ægrè conscenditur ad eminentem statum: anxiè ubi consistitur, graviter inde & repentè descenditur.

Sed pleniùs tecum loquar, & planiùs. Vides ut has

has aquæ guttulas idem utique, qui eas extulit, gradus ut plurimùm in via, & ubi ad terminum pervenerint, universum repentè præcipitet, quas tamen non nisi longo temporis intervallo in sublime provexit? Ita vix, imò ne vix quidem efferuntur, & decidunt, fluvioque de facili redduntur, unde non nisi difficulter emerserant.

Attende quod agitur, & molam hanc fortunæ rotam puta; ut non dicam quòd quo temporis articulo amicorum te favor extollit, hoc ipso te inimicorum invidia subruat. Aut enim competitorem passus es neminem, & frivola est dignitas, quam nemo desiderat; aut si multos habuisti, multos habes & æmulos. Meminisse te pervelim, quòd nec inter amicos desint, qui modò prudentiorum edocti consilio, jam non supra meritum, ut priùs, sed ex merito tuo te judicantes, suis te manibus ruinę exponendum doleant, & dejectum spe citius velint, quàm revera provectum. Memineris oportet, paginæ sanctioris judicio, populum fluxis aquarum vorticibus comparatum, memineris, inquam, ab eloquentiæ principe candidatorum arenam campum Martium cum Euripo, qui agitationes & æstus patitur quotidie plurimos, non immeritò fuisse collatum: & tum denique cogita, an non proximus ascensui descensus sit. Ascensûs profectò finis, in molę gradibus descensûs initium

y *aut potiùs descensu evehit,*

z *ut mox deturbetur vitio vel alieno, vel suo.*

est

est; & in Republica honoris apex gradus opprobrij, non immeritis modò, sed ijs etiam quos virtutis suæ patrocinio, communis favor evexit. Plena sunt ejusmodi tragœdijs scriptorum volumina, plena, quælibet sæcula, plena cujusvis Reip. monumenta.

a *Testes varii:* Quid Romanum Diogenem, quid Polycratem Samium, quid Cornelium Scipionem Asinam, quid Andronicum, quid Lentulum, quid Sejanum memorem? Dionysius b *Dionysius,*

Ille Syracosiâ modò formidatus in urbe,
Vix humili duram reppulit arte famem.

c *Belisarius,* Sileo Belisarium, invictum quidem hostibus Iustiniani Archistrategum, sed fortunæ tandem invidiâ subjugatum, excæcatum inquam, præ Sophiæ foribus gloriosâ victoriis manu stipem ingloriam emendicasse. Taceo in nullo Regum fortunam adeò magnas & volucres vicissitudines fecisse, neque alijs in negotijs toties ex abjectâ celsam, & humilem è celsâ, quàm in Demetrio Antigoni filio, Poliorcete dicto; cui, ut nomine, ita fortunâ suppar fuisse videtur Demetrius ille, cui Nicatoris cognomentum fuit: siquidem hic patriâ primùm, inde & regno exul, pòst carceris incola, variante demùm sæpiùs Syriæ fortunâ, & patriâ, & regno, quod assecutus denuò fuerat, & vitâ demum ipsâ privatus est. d *Demetrius,*

Præ-

Prætereo Lysimachum, qui quadraginta liberis, aliis alio casu uno in bello amissis, postremò ipse domesticæ cladi cumulus accessit. Quintum denique Cepionem, A. Vitellium omitto, quorum ille Præturæ splendore, triumphi claritate, Consulatûs decore, Pontificis Maximi sacerdotio id assecutus, ut Senatûs patronus diceretur, spiritum tamen in vinculis, cor scalis in Gemoniis manu carnificis exuit; hic verò, dum se & ære alieno, & humili fortunâ vix expedit, Imperator subitò proclamatus in Germaniâ, mox in urbem redux, pęnè simul Augusti nomine salutatus est, & apposito gladij mucrone sub mento, ne vultum submittere posset, cœno sordibusque à pueris passim impetitus est.

e *Lysimachus,* f *Quintus Cepio,* g *A. Vitellius,*

Hircanum commemoro, qui Iudęorum Rex atque Pontifex per Aristobulum exilio, per Antiochum post desectas etiam aures carcere, per Herodem denique morte mulctatus est. Iustinianum loquor, qui Imperium Orientis simul & nasum amisit, ac post varios fortunæ parum constantis eventus ad extremum à Philippico unà cum filio suo Tiberio securi percussus est; qui & ipse vix de exule Imperator factus, mox ab Anastasio proditus, & lumina, & Imperium perdidit. Henricum denique VI. Anglorum Regem profero, quem post fortunam regni bis reducem,

h *Hircanus,* i *Iustinianus,* l *Henricus VI. Angliæ Rex.*

ducem, post ternos carceres, violenta postremò mors sustulit.

m *Ioannes XIII. Pontifex,*

Piget exequi, qui potentes brevi ad impotentiam, qui reges ad infame servitium sint redacti. Ioannes XIII. post quartum indepti Pontificatûs annum, cùm in Concilio Constantiensi damnationem suam confirmare, & tricoronidem infulam deponere coactus esset, cùm annos ad minus tres per ignominiam in rerum omnium necessitate, ne dicam in carcere, exegisset; coëmptà demum magno auri pondere fugâ, lacrymabundus ijs de genu supplicare visus est, quos nec alloquio dignatus fuisset, dum suos Regibus, ut certè assolet, deosculandos pedes præbere consueverat.

n *Comes Essexius,*
o *Marchio Ancræus.*

At sæculi nostri, ferè dixerim, soli sunt Comes Essexius, & Ancræus, de quo antè meminimus, Marchio, gravissima sanè fortunæ levis, hoc est ascensûs simul & descensûs, argumenta.

p *Vel etiam fortunæ culpâ,*

Sed finge te nec tuo nec alieno vitio cadere; cades fortunæ, quæ nullis infestiùs irascitur, quàm quos blandissimè demulsit. Ludus est arcegeris avis lignea omnium sagittis in sublimi proposita: at fortunæ ludus est vir honore conspicuus, ideò

q *quæ ludum hunc amat,*

æmulis obnoxius, quia cęteris altior. Audi illam apud Boëtium: Hæc nostra vis est, hunc continuò ludum ludimus; rotam volubili orbe versamus, infima summis, summa infimis mutare gaudemus:

mus: aſcende, ſi placet; ſed eâ lege, ne, cùm ludicri mei ratio poſcet, deſcendere injuriam putes.

Nulla potens eſt contra fortunam potentia, quæ in ipsâ fortunæ rotâ ſtabilita eſt. Dignitatem ſi dedit, eripiet. Miraris? nomen illi à volubilitate inditum eſt: nam quæ priùs Vortuna à Verto dicebatur, unius mutatione litteræ in Fortunam abiit: vel certè illud à Fero mutuata eſt, quòd temerè & ſine ratione feratur? ab Hebræis etiam à verbo *Pox*, id eſt *fregit*, quòd humana conſilia frangere ſoleat, dicta fuiſſe perhibetur. Vnde & vitreæ vulgò pilæ inerrare veriùs fingitur, quàm inſiſtere. [r] *teſte nomine ſuo,*

Quare, ut Willegiſius ille, quem, patre rhedario natum, Otto III. ſubitò primum inter electores elegerat, in veteris fortunæ ſuæ memoriam, rotam (quæ exinde Archi-Epiſcopatui Moguntino ſemper inſigne fuit) & in muſeo, & ubique ſibi propoſitam voluit: ſic tu inconſtantis hujuſce Deę tibi rotam obverte continuò, ne inopinatum aliquando ſubvertat. Regem hunc ſequere, qui non quadri-jugum, ſed quadri-regem Seſoſtris currum trahens, volubilem triumphantis eſſedi, fortunæ dico, rotulam aſſiduò reſpexit, ut diſceret. Sæpiùs enim, quæ pridie tibi viſa fuerat felix, poſtridie infelix apparuit; quæ publica, privata; ſerva, quæ libera; plebeja, quæ equeſtris; torva, quæ reſpiciens; [ſ] *teſte rotâ Willegiſii,* [t] *& Seſoſtris,* [u] *omnibuſq; fortuna titulis.*

ciens; rebellis, quæ obſequens; inſtabilis, quæ ſtata, lubrica, quæ viſcata; fugitiva, quæ redux: reſumptis denique talaribus abiens, quæ poſitis illis, globoque in cubum feliciter converſo, manens. Nulla fortuitis manendi fides eſt: cum aſcendere credimur, deſcendimus; cùm ſtare videmur, tum vel maximè ruimus. Non eripit ruinæ dignitas, ſed exponit. Aſcenſus iſte, deſcenſus eſt.

VANI-

VANITAS.

Imperii splendor.

VERITAS.

Non sibi, sed aliis.

VERITAS.

x *Vt fax & focus, dum aliis lucendo prosunt, sibi officiunt;* y *sic Imperator* z *lucendo aliis,*

HABET hoc Imperij splendor, quod facis & foci, ut non sibi, sed alijs luceat, ac dum prodest omnibus, uni officiat sibi. Consumitur ardendo simul & lucendo focus & facula: consumitur majestate, curis numquam securis ardente qui imperat: habet nimirum lucem suam purpura, habet & ignem: sed lucem nonnisi sanguineam, sed ignem nonnisi arcanum.

Hæc illa lux est, quæ divini luminis æmula, non deficit divisa, sed proficit: hæc illa lux est, quæ ut in se nutans semper ac tremula cernitur, sic alijs constanter benefica, ijs præsertim, quos vel patria, vel genus obscuros habet: hæc illa lux est, quâ Principum incomparabilis idea Salomon sagacissimos Reginę omnium, quas Oriens vidisse se meminit, prudentissimæ oculos sic rapuit; ut cum patrijs egressa finibus propiùs illam fuisset intuita, ipsam quoque sibimet rapere visus sit, nec illam modò, sed omnes præterea, quibus vel Solymæ nomen dumtaxat innotuit: hæc illa lux est, cujus à lumine Consul, Prætor, Quæstor, Ædiles; Tribunus, Chiliarcha, Senator, & quisquis demùm vel domo, vel munere clarus est, splendorem mutuat: sed tamen hæc etiam illa lux est, quæ quòd

omnibus

omnibus in ſublimi propoſita ſit, ut multos recreat, ita ſecum plures offendit.

In alto ſiquidem poſitos, propter diſſimilitudinem, humile vulgus odit. Arduum eſt tot hoſtium vultus, tanto in ſe ſtudio defixos, in arduo fugere. Livor abdita penetrat, & putas, conſpecta prætereat? Falleris, nulla Regibus ſine metu, nulla ſine tumultu animi dies eſt, nullæ non ſuſpectæ deliciæ, nulla quies non inquies; dum ubique cervicibus impendentem Damoclis mucronem vident. [a] *ſibi nocet.*

Vt enim periculi nihil ſit, quod in quibuſdam urbibus natura civium pręſtat apta ſervitio; quando tamen pavor aberit animo recolenti illud Laberij: Multos timeat neceſſe eſt, quem multi timent? cujus illa eſt ratio, quam docet Ovidius:

——— *Quem metuit quiſque, perire cupit.*

Habet hoc inſuper ſingulare Principum vita, ut quibus fidendum eſt, diffidant ſemper, fidantque quibus fidei nihil eſt. Adde, quod inter ejuſmodi conſiliarios ferè conſtituti ſunt, quorum pleroſq; aut æmulatione diſcordes, aut fide dubios, aut veritatis odio infenſos habent; plane ut eorum ſententiam nec illis integrum ſit non audire, nec tutum ſequi. Sic in ſe nutat & tremit aſſiduò lux illa, quæ ceteros animat.

Et ſanè quomodo non nutet ac tremat aſſiduò, qui habere ſe ſentit in arenis domum, in prærupto ſedem,

ſedem in miſerij ipſis invidiam? Rarus eſt Imperator populo charus: rarior tam charus, ut non chario rillo ſucceſſor foret. Hi ſunt vulgi mores, odiſſe præſentia, futura celebrare.

Non te ad hiſtorias Græcas hîc mittam, aut Latinas: quis enim inter omnes Imperij quondam Romani luce conſpicuos, celeberrimas regni victimas neſcit? ad unius dumtaxat Galliæ, Principibus ſuis, neſcio quo fato ſemper infeſtæ, Reges te provoco; videbis iſthîc maximè verum eſſe illud Satyrici:

Ad generum Cereris ſine cæde & ſanguine pauci
Deſcendunt Reges. ———

Videbis regnum à pleriſque ferrro partum, ferro ſervatum, ferro amiſſum. Sic videlicet lucem ſuã habet purpura, ſed ſanguineam.

b *& ardendo aliis, ipſe conſumitur.*

Verùm habet & ignem; ignem nempe, qui dum alios fovet, ſe deſtruit: nec omnes fovet quidem, ſed veluti prudenter amicos reficit, ita temerè familiares adurit.

c *Teſtis Imperii conditio,*

Quid enim imperium, niſi ſtatus virtuti arduus, vitio pronus: ſtatus, inquam, certi laboris, mercedis ambiguę, ſed ut plurimùm infauſtæ? Audi me. Quo die primùm Imperator denuntiatus es, fulgidas compedes, claramque miſeriam induiſti, ne dicam, tibi moriens, alijs vivere incœpiſti, quodque duriſſimum eſt, ingratis.

Si

Si mihi non credis, morientis omnes & nati ſolis Imperatores interroga; & uno ſimul ore reſpondebunt, eodem ſe calle ad ruinam & ad Imperium aſcendiſſe. Quod ſi omnibus innoteſceret, non diſſiderent Thebis, etiam amborum à morte, ob unius ſceptri regimen fratres duo; ſed plura jam dubio procul regna forent, quàm Reges. [d] moderator.

Clariſſimum nomen Imperium eſt, ſed duriſſimum munus. Non habitat voluptas in arduo, laboris hoſtis eſt, quietis amica, quam certum eſt, omnium, qui egregio publico ſtuduêre, Principum eveniſſe hactenus nemini.

Hinc bello, inde paci, iſthinc ærario invigilandum eſt, ſi non tuis, alienis ſanè, ne te tuis evertant. Nec tamen, quod peſſimum reor, par ſemper neceſsitati theſaurus eſt. Nemo Principibus ditior, nemo pauperior: effundere coguntur in alios, quo ſæpiùs ipſimet carent aut indigent; atque adeò ad opima de optimatibus ſpolia, ad intolerabiles ferè à ſubditis largitiones, ad privatas inimicitias, & odia publica, ad bella civilia, ad ſuam denique & regni perniciem adiguntur, vel etiam inviti. [e] cura.

Sic nimirum & ignem ſuum habet purpura, ſed arcanum; ſic aliјs non ſibi lucet & ardet ſplendor Imperij.

VANITAS.

Magna claßis.

VERITAS.

Venti ludibrium.

VERITAS.

QVOD molitur ætas robuſtior, hoc præludit imbellis; ſed utraque luditur, viliùs hæc, illa pretioſius; hæc in cræpundijs, illa in negotijs, utraque in delicijs; hæc rhombum aëri, illa claſſem æquori credit, utraque vento: utrumque magno molimine ventus in altum ſubvehit, & nullo mox negotio repentè præcipitat; utrumque modicus auræ ſibilus animat, & immodicus, aut nullus exanimat. Ac de rhombo quidem inter pueros conſtat, de claſſe verò inter omnes.

f *Puerilis rhombus, & navium claſſis.*

g *venti æquale ludibrium ſunt.*

Quis enim neſcit, roſtratas mille ducentas, & onerarias ad tria circiter millia, quas in Græcos Xerxes armaverat, tribus hominum myriadibus inſtructas ſupra viginti, ut plurimum Æolo per ludibrium triumphatas? Quis neſcit fœderatas inimico rebelli fœdere Provincias, licet eâ navium copiâ potiantur, quam aſſequi ſe poſſe ceteræ deſperent Reſpublicæ, plura tamē, ſi rem ad calculos evocent, naufragia numerare poſſe, quàm navigia. Hoc certũ eſt, tam opima de omni genere navium ſpolia vento ceſſiſſe, ut, ſi omnes, quas maris abyſſus abſorpſit, viſui pateant, univerſum, quaquâ diffunditur, Oceanum triplici, ut minus, ſororum ordine conſtratum repertum iri nullus addubitet.

h *Claſſis Xerxis numeroſiſſima,*

i *Batavi frequentiſſima,*

l *Hispani potentissima anno 1588.* Sed quid externa recenseo? quid enumerando dubia rem indubiam in dubii suspicionem adduco? Sensit hæc patria, luxit Hispania, gavisa est Anglia circa annum à nato in terris Deo millesimum supra quingentesimum octogesimum octavum eam classem à vento expugnatam, quæ non Angliæ modò, & ei, quam fœderatam vocant, Belgicæ expugnandis par erat, sed hostibus prætereà Christiani nominis universis. Ini mecum, si placet & navium illius numerum, & apparatûs molem, & commeatûs impensas; & tum demum judica, an falli me credas, an fallere, an verò comperta describere.

m *ratione multitudinis navium,* Quadriennium, ut fertur, integrum in classis hujusce fabricam varijs in Provincijs labor incubuit. Antverpiæ, Dunkercę, Slusæ, tanto studio ædificatum, ut ne noctu quidem, aut sacratis diebus operę intermitterent. Missi quoque Gedanum conquisitores emendis ratibus. Nec segniùs in Hispaniâ puppes, sociosque navales Rex collegerat. Naves, quę ex Hispaniâ solverant, quinque & quadraginta supra centenas erant: n *& magnitudinis,* eo ex numero centum & decem armatæ, nonnullæ septingentarum eoque amplius vehium; o *ratione tormentorum,* Ceteræ commeatus, ac necessitatum alia subvehebant; hominum aliæ octingentos, millenos aliæ, tormenta verò quadraginta, aut quinquaginta, p *militum,* quorum in universum millia

millia duo, & quingenta promiſcuæ magnitudinis. Nautarum ſociorumque navalium, præter copioſiſſimum militem, millia duodecim, mixtum genus ex Hiſpanis, Luſitanis, Cantabris, Gallo-Britannis, Hollandis, ex Septemtrione, totâque adeò Europâ maximis ſumptibus conquiſitum. Naves ipſæ & altitudine & robore caſtellis pares; ligna quinûm in craſſitudinem palmorum, contra quamvis communium tormentorum injuriam. Aderat flos omnis nobilitatis Hiſpanicæ, ne ſcilicet expeditioni deforet, qualem in exteras gentes Hiſpani numquam ſuſceperant.

q *nautarum,*

Emiſſus Madriti in publicum libellus, quo accuratè claſſis hujus rationes confectæ erant; qui navium, qui militum, qui ſociorum navalium numerus, qui Præfecti, Centuriones, Signiferi; recenſita quoque tormentorum copia, & pulveris pyrij, commeatus bis cocti panis, laridi, caſei, orizæ, fabarum, piſorum, olei, aceti, vini, recentis aquę ſimiliumque, cujuſque menſurâ quàm accuratiſſimè adſcriptâ.

r *commeatus,*

Eo ex indice, ut pauca repetamus, fuêre in claſſe ad XIV. mille, centum & ſeptuaginta cados vini, quæ menſura culeos rhenanos ſeptem mille & octoginta quinq; facit. Cetera hinc conjectare in arduo non eſt. Senûm menſium annona univerſæ claſſi proviſa. Armorum quoque, pręter quę miles

s armorum, quiſque geſtabat, ingens vis ad quemvis caſum; tuborum longiorum millia ſeptem, & quęcumq; ad eos pertinebant, breviores mille, haſtæ altiores, & bipennes totidem, ligones, & quodvis inſtrumentum pro foſſoribus ſeptingentis congeſta erant; currus præterea?, carri, funes, terebrę, & quæcumque neceſſaria aut erant, aut videri poterant. Tantæ molis erat, per ſe quidem non vanum Europæ terrorem, ſed permiſſu Numinis, inane ventis ludibrium ſtruere.

t magnâ ex parte tempeſtate periit, vento facta ludibrium. Oppugnata ſiquidem claſſis hæc tum ab Hollandis, tum ab Anglis per vices aliquot, dum Parmenſi, qui Belgicæ præerat, jungere ſe non poteſt, rupis ad inſtar ſubſtiterat. At tertiâ demum Septembris die, exorta repentè tempeſtas immanis, ſic univerſam protinus expugnavit, ut circa Hiberniam, dierũ dumtaxat binûm ſpatio, duę ſupra triginta perierint, amiſſis ad millia decem hominibus. Ceteræ in Norwegiam, aliæ aliò delatæ, quædam longè adeò provectæ, ut ne famâ quidem umquam quidquam de iis compertum ſit.

Sed quid ad hæc tanti moliminis caput, & Princeps Philippus, id nominis Secundus? In homines armaveram, inquit, non in Deum. Rectè. Intelligebat nimirum, etiam claſſi attribui poſſe, quod patientis animi corporiſq; ſpeculum, Orientis Propheta ſimul & Regulus de ſe dixerat: *Quia ventus eſt vita mea.*

VANI-

VANITAS.

Numerosus Exercitus.

VERITAS.

Publica pernicies.

VERI-

VERITAS.

u *Insanum, de numeroso exercitu gloriari.*

IMPIA vanitas, ne dicam amentia? Quis umquam pestiferam pro salute febrim coluit? quis de publicâ pernicie gavisus est sapiens? nemo profectò, nisi, qui nimiâ fortè præfidentiâ nimiùm sapiens, omnem salutis suæ spem numeroso posuit in exercitu, quem & suam, & Reipublicæ pestem credere potiùs debuerat.

x *Vt pestis omnia destruit,*

Quid enim pestis, nisi contagiosa quædam lues est, quæ mox ubi funestam, quâ maximè pollet, putredinem cordis ipsius adytis insinuarit, sicut evestigiò urbes civibus, ærarium pecuniâ, populos commercio privat; ita tumulos cadaveribus, domesticos periculo, vicinos metu, Rempublicam luctu obruit?

y *sic numerosus exercitus,*

Quid numerosus item exercitus, nisi quædam perditorum colluvies, vitiorum contagio, hirudo pecuniæ, agrorum sterilitas, vastitas urbium, pauperum oppressio, ruina divitum, sacrorum interitus, omnium pernicies?

Nec facilè noxiam magis publico pestem ostenderis, per quascumque demum historias, ab ultimâ licet hominum memoriâ repetitas, quàm individuum belli comitem & fautorem exercitum.

Non

Non tacebis, ſcio, notiſſimam olim Gręcis contagionem illam, de quâ Lucretius ait, nullum ferè hominem id temporis Athenis repertum, quem vel morbus, vel mors, vel luctus non attigerit. Nec eam ſilebis, quæ ſub Vaſpaſiano decem quotidie millia hominum Romæ ſuſtulit. Nedum hanc omittes, quæ ſub Leone Iſaurico trecenta circiter hominum millia Conſtantinopoli interemit. Sed iſtam præ ceteris, opinor, objicies, quæ ſub annum 1570. quatuor dumtaxat menſium ſpatio, Moſcoviam ducentorum quinquaginta millium ſtrage depopulata eſt.

z *Peſtis multas urbes & gentes depopulata eſt.*

Verum, vide quantum tibi, cauſſæ meæ bonitate confiſus, elargiar. Eſto, vera ſit incredibilis illa, ne dicam mendax, octingentorum & ſexaginta millium clades, quâ, ut Goulartius refert, ſub annum 1578. Cairum ferè totam peſtis evertit: nihil tamen hæc admodum ad ſtragem illam facient, quam ubivis gentium is peperit exercitus, quem certam tuæ ſalutis anchoram credis. Vtinam non falsò, ut Holofernes olim, quem Hebræa mulier perdidit; ut Valentinianus, quem ſocius prodidit; ut Maximi duo, pater & filius, qui, quos milites ſuos appellabant, invenêre carnifices!

a *plures exercitus.*

Verùm ne promiſſi diutiùs me reum agas, audi me clades recenſentem, non quas à multis retrò ſæculis nati denatique ſolis vidit Imperium; ſed

b *Teſtis vel ſola Belgica,*

eas tantùm, quas ab annis circiter bis triginta sensit hæc Belgica, quam ab hæreditarijs quasi belli calamitatibus Bellicam veriùs dixero: pacis siquidem usque adeò ignara est, ut nomen illius perceptum sibi aliquando meminerit, fructus numquam. Audi me, inquam, & ex unius anguli scintillis totius orbis incendium disce.

Vtinam, utinam tam exiguo in nos tempore aut furore debacchata fuisset belli rabies, ut nesciri se pateretur! Adhærent hodieque templis nostris, adhærent ædibus facies illæ funestissimæ; ac tametsi populatrices illarum flammas clemens Dei manus uno forsan in angulo latiùs in præsens dominari prohibeat, fumum tamen hactenus omnium oculis infestum voluit, & pręsentem præteritæ stragis indicem fixit. Clamat hoc terra colonis, mare nautis, urbes mœnibus, thæsauri pecunijs, domus civibus, parentes liberis, curia Magistratibus, mortui sepulchris, sepulchra cadaveribus, templa sacerdotibus, aræ denique ipsæ Numine suo toties spoliatæ.

c *vastata ex integro,*

Sed memoriâ dignum est, quod Margareta, quam à nuptijs secundis Parmensem vocant, dum à Belgij moderamine missionem rogat, 8. Septembris anni 1567. Regi in hæc verba conqueritur: Tantum auctoritatis, tantum militum Albano Duci attributum, ut illud existimationi suæ, hoc com-

d *& depopulata,*

composito Provinciarum statui multùm officiat. Iam enim ex iis, qui aut præsenti hospitiorum onere, aut veniæ desperatione, aut futurarum calimitatum metu, in alienas terras profugiebant, secumque pecuniam & suppellectilem asportabant, centena circiter hominum millia numerari. Vnâ re sustentari se pariter ac populos, adventu Regis, qui, ut porró certiùs speraretur à Provincijs, quatuor antè diebus Wacquenium, pro Hornano maris Præfectum, cum novem instructis milite navibus in Hispaniam properasse. Quòd si mutatâ fortè sententiâ differre adventum in aliud tempus satius haberet, orare ex animo, ut se nono jam anno moderantem Belgio, diuturnâ administratione liberatam velle, pro suâ indulgentiâ, ne gravaretur.

Porro si tot orbata civibus patria, cùm nihil etiamnum[e] sanguinis humani gladius hauserat; quid non medio deinde[f] sęculo effusum credimus? cùm Mosa, Rhenusque, & Scaldis, & reliqui per Belgium rivi, toties humano sanguine decolores, truncisque legionum artubus, & magnarum spolijs animarum tumidi, erubuêre, quod senserant; cùm fractis insuper Oceani claustris Neptunum ipsum miles in certamen elicuit, mare ceu terram pedes invasit, terram immisso navigavit mari, elementisq; simul omnibus civis in civé pugnavit?

e *etiam sub initium turbarum,*
f *nedum post.*

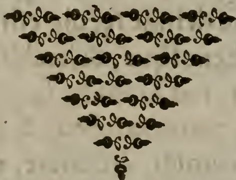
Si ſola, quam nullus à bello non novit
Oſtenda, Flandris Troia, tot Hectorum,
Tot Neſtorum perenne buſtum,

[g] *Quot millibus Oſtenda ſola ſtetit etiam victori,* [h] *quot urbes alia.*

duorum ſupra ſeptuaginta millium ſanguine, Alberto etiam victori, ſtetit? quis non urbium ceteras (quarum tamen nulli belli furor parcere viſus eſt) integro cruoris diluvio venditas pariter & emptas intelligit?

[i] *Quin etiã peſtis damna, belli damna ſunt.*

Quid, quòd deletis idemtidem magnis exercitibus, majores iterum copiæ undique gentium ſubmiſſæ certatim opplevêre campos, & uno in Belgio tota velut Europa pugnavit & recidit? Adde numeroſos, quos mihi tantopere jactas, exercitus, tot animarum quoque reos miritò dici, quot hîc aut annonæ caritas, aut ipſa contagio, utraque belli pediſſequa, publicaque pernicies ſuſtulit.

VANI-

V A N I T A S.

Insignis victoria.

V E R I T A S.

Alienæ gloriæ.

VERITAS.

SCilicet, Horati, ——*Moveat cornicula risum, Furtivis nudata coloribus;*

l *Alienis plumis gloriatur Horatij cornicula.*

& alienâ te victoriæ laude prætumidum mirer ac prædicem? Ita ſanè, ſi tui ſimilis, quid agam, neſcio: verùm ſcio quàm optimè, & nihil minùs tuum eſſe pronuntio, quàm quod maximè tuum exiſtimas. Age, ſodes, unice tot millium victor invicte, ſolus modò cum ſolo congredere, & me quoque victis adde, ſi potes. Metuis? te provoco.

m *alienâ laude victor.*

Quid ais? Victoriam, quam uni tibi propriam vendicas, arte an Marte partam autumas? Si arte, quis illam excogitavit? præſentiſſimus machinator, & militarium operum conficientiſſimus. Quis exercuit? miles. Gregarius forſan; imò verò egregius adeò, ut nemo non palmaris. Quis præfuit? Dux celeritate, fortitudine, prudentiâ, felicitate nemini non præferendus. Quid in urbem aditum dedit? ſtratagema. Quid ſtratagemati? navis. Quid illa? ceſpitem vexit. Quid iſte? texit militem. Quid inde? jugulavit hic vigiles, ſocios excivit. Nihil inde refertis pyrio pulvere machinis ad valvas actum? diſſiluere repagula; & ecce ſubſidium: plateas ilicò quaquâ verſus eques infeſtas habuit, nequà fortè vires diſperſæ coïrent; pedes curiam,

n *Victoria, ſi arte parta,*

o *multum ad alios pertinet,*

curiam, portas & aptiſſimas quaſque urbi tuendæ ſtationes, ac contubernia militum occupat. Tu verò quid inter hæc? ſolviſti ſtipendia? Solvit & victus. Iuſſiſti ſtratagema? egregium facinus: ſi perinde victoria voluntatis merces eſt, atque potentiæ, nemo non vincat. [p] *nihil ad victorem,*

Quid igitur illam tibi propriam judicas, quæ, vel ipſo te judice, nullius minùs eſt quàm tua.

Sin autem Marte partam vis; age rurſus in arenam deſcende, ne vel opinione tuâ victor hinc abeas. Cedò, præluſit pugnæ veles? prælusit. Iuſtis deinde caſtris utrimque certatum eſt? æquis; nec tamen aut in ullo duce militem, aut in milite ducem deſideravi. Quin muralibus urbem machinis verberandam Chiliarcha curavit? curavit; ſed par fuit murorum & hominum contumacia. Quid bombis attentatum? caſtella. Quid vineis? foſſa. Quid cuniculis? tormentarij ſuggeſtus, & aggeres, qui tandem, foſsâ ruinis ſuis exæquatâ, adeundæ urbis, & victoriæ gradum militi præbuere. [q] *ſic etiam ſi Marte,*

Sed nihil hæc tuâ: ſaltem eminus victores ſpectaſſe te prædica. Quin verò, quod rei caput eſt, animavi. Nugas agis; animavit & tubicen. Conſilio, inquam, & imperio fortunam ſtiti. Iterum nugas agis. Quis non amplius præliaribus & decretoriis victoriæ manibus, quàm inermibus pugnæ ſpectatoribus oculis tribuat? [r] *nihil ad victorem,*

Quid,

r *sed plurimùm ad militem,* Quid, quòd ipsa, quàm stetisse te memoras, fortuna non infimam ejus, quam tuam vis, victoriæ sibi partem vendicet?

Censuit hoc sanè non verè minùs, quàm gratiosè de Cæsare apud Cæsarem Cicero. Soleo, inquit, sæpe ante oculos ponere, idque libenter crebris usitare sermonibus; omnes nostrorum Imperatorum, omnes exterarum gentium, potentissimorumque populorum, omnes clarissimorum Regum res gestas, cum tuis, nec contentionum magnitudine, nec numero præliorum, nec celeritate conficiendi, nec dissimilitudinis bellorum posse conferri, nec verò disjunctissimas terras citiùs cujusquam passibus potuisse peragrari, quàm tuis, non dicam cursibus, sed victoriis lustratæ sunt. Itaque, Cæsar, bellicæ tuæ laudes celebrabuntur, illa quidem, non solùm nostris, sed pænè omnium gentium litteris atque linguis, neque ulla umquam ætas de tuis laudibus conticescet. Sed tamen ejusmodi res, nescio quo modo, etiam dum audiuntur, aut dum leguntur, obstrepi clamore militum videntur, & tubarum sono. Et certè in armis militum virtus, locorum opportunitas, auxilia sociorum, classes, commeatus multum juvant; t *& fortunam.* maximam verò partem, quasi suo jure, fortuna sibi vendicat, & quidquid est prosperè gestum, id pænè omne ducit suum.

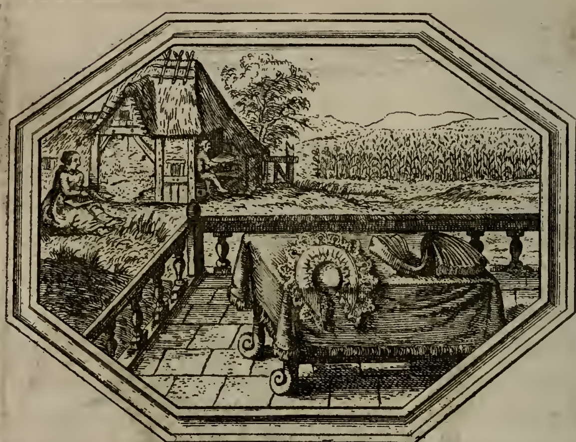
Audis

Audis hæc, famæ victor, non pugnæ, & adhuc aliquid tibi è victoria, aut te victoribus adſcribis? Rectiùs enimverò te victis adnumeres, qui palmaribus inſtructus copiis, herbam inermi porrigis.

VANITAS.

Votorum ſumma.

VERITAS.

Longus labor, brevis uſus.

VERITAS.

BENE eſt,abundè eſt, parta jam,parta eſt quies.

Optavi tenero quidquid ab ungue, meum eſt.

veriùs diceres,breve eſt. Brevis hîc omnium, brevis etiam fortunæ curſus eſt, maximè proſperæ. Stultus nauta, qui tunc demum tranquillitatem ſibi ſpondet, cùm portum fugiens, in altum venit.

u *Votorum ſumma,*

Diſce vel à lino,quod moneo. Vt enim hęc rari ſtaminis carbaſus, immenſi laboris opus eſt, usûs exigui; ita quod à cunis ad tumulum uſque proſecutus es,votum, nec adhuc,ſi rectè judicas, aſſecutus; toties vitæ ſuæ ſudor eſt, nec unius forſitan horulæ fructus, fortè luctus omnium.

x *ut tenuiſſima carbaſus, longi laboris opus eſt, & brevis uſus;*

Vllámne humanis in rebus conſtantiam exiſtimas? Labuntur ac fluunt omnia, ſuæque nos ruinæ continenter involvunt.Nec ipſum adeò ſolem per dies ſingulos reſtaurata nativitas,ab interitu vindicat. Indies oritur, indies moritur,& quot habet imperij momenta, tot habet & fati ſui monumenta.Paſcit ſe,& depaſcitur ipſe flammis ſuis ignis, & conſumitur aër ab omnibus, quos arcano dente conſumit. Flumina quoque tantæ viciſſitudinis metu conterrita, omni vi & viâ,quâ poſſunt, ſe in fugam conjiciunt,ac in maris,ceu matris ſuæ,

y *quia nulla in rebus omnibus conſtantia.*

ſinum abdunt ſe univerſa:ſed charybdim fugiunt, & in ſcyllam incidunt. Iuveneſcunt plantæ in annos ſingulos, & conſeneſcunt. Vt naſcitur aſſiduò phœnix, ſic aſſiduo quoque denaſcitur: & veniet aliquando dies illa, quæ parricidam ſui conſtituet, quem huc uſque ſemper lux viderat patrem. Ipſa denique artis noſtræ & induſtriæ monumenta naturæ ſerviunt, adeoque & tempori, quod ipſius quæſtui præſidet, quotidianum interitûs ſui vectigal appendunt.

z Sic Carolus V. exemplo ſuo docuit,

Quid in tantâ rerum omnium inconſtantiâ, inconſtans ipſe, præter inconſtantiam conſtans ſperes, ſanè non video. Noverat illud, & alterno, quem viderat, rerum humanarum æſtu, penitùs imbiberat Carolus id nominis Quintus. Vnde, cùm poſt expeditiones profectioneſque varias, novem in Germaniam, ſex in Hiſpaniam, ſeptem in Italiam, quatuor in Galliam, decem in Belgium, duas in Angliam, totidem in Africam, mari undecies remenſo, poſt bella, paces, fœdera, victorias, tantæ felicitatis omnia, ut Carolum vixiſſe & imperaſſe, nullos niſi hoſtes pœnitere poſſet; cùm, inquam, etiam Franciſcum I. Galliæ Regem è Ticinenſi prælio captivum abduxiſſet, celeberrimoque ſymbolo ſuo, *Plus ultrà*, ſubſcriptum, appoſito per ludibrium cancro, notaſſet, *Plus citrà, hodie mihi, cras tibi*: non captivo ſuperbè ſuccenſuit, ſed ſub-

a & ſententiâ.

miſsè

miſsè prorſus ac verè de ſeipſo ſentiens, ſubjungi tritum hoc voluit, *Homo ſum, humani nihil à me alienum puto.* Item cùm Imperatoris hactenus invicti, genium in Henricum Galliæ Regem immigraſſe, ex Metenſi potiſſimùm quadraginta millium clade didiciſſet, non annos illi ſuos, non palmas, ſed (quod amicam juvenum eſſe fortunam, ſuamque jam faſtidio ac ſatietate captam crederet) filii ſui juventam oppoſuit, atque adeò præmori ſibi certus poſthumũ regni domum in Philippum transferens fato præripuit. Sed his nunc omiſſis linum conſule.

b *Sicut carbaſus breviſſimi usûs longiſſimo labore paratur:*

Numquid ut in futilem trium admodum dierum laciniam adaptetur, ſerendum priùs ſarriendum, evellendum, ſtringendum, macerandum, inſolandum, molliendum, flagellandum, pectendum, nendum, occandum, coquendum, texendum, dealbandum, lactandum, poliendum, complicandum, ſecandum, ſuendum, lavandum, ſtipandum, & numquam denique non hominis alicuius, aut inſtrumenti arbitrio exercendum? Non ſecùs illa tibi tamdiu ſperata felicitas, ecquando te tandem inviſit? nempe, cum votis, cum curis, cum labore, cum æſtu, cum frigore, cum inedia, cum vigiliis, cum invidia, cum opprobriis, cum odio, cum rixis, ſi non emortuum, attritum certè, mors eâ te frui vix, imò ne vix quidem, ſineret:

ſineret: brevi ſiquidem in vitæ ſtadio quid non breve eſt?

c *ſic & votorum ſumma;* d *at mox tollitur.* e *Teſtis Marius,*

Quin obſervatum ſæpe ſæpiùs, mox omnia ſimul à morte ſurripi, cùm ſors omnia contulit. Illa videlicet tyrannis æmula, victimas non niſi ſaginatas amat: hæc lanionibus ſimilis; ſaginat, ut necet. Sic Marium, qui fortunæ ſemper imperare creditus fuerat, numquam ſervire, pòſt exantlatos domi militiæque labores innumeros, prima dies Conſulem, ſecunda miſerum, tertia vidit interemptum. Sic &, Chriſto teſte, Euclioni Evangelico, poſt ſtrangulata meſſibus horrea, labore, ut aſſolet, nec levi nec brevi, ne unius quidem noctis inducias mors indulſit. *Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te, & hæc quæ paraſti cujus erunt?*

f *teſtis dives Evangelicus.*

g. *Adde nec votorum quidem ſummam hic dari.*

Quid, quòd inquietum eſt cor noſtrum, ut Aurelius ait, donec in illo quieſcat qui omnia movet immotus: ac proinde nec voto te quidem tuo hîc potiri poſſe jam liquet, nedum frui.

Nihil itaque votorum ſumma, ſi juſtes es arbiter, niſi longus labor, brevis uſus. Erro: longus labor eſt, & longus abuſus.

VANI-

VANITAS.

Flos vitæ.

VERITAS.

Defluit ultrò.

V E R I T A S.

PERGIS, ut video, caput impudens, pergis æternum promittere, quod breve convicimus. Sed perge, nihil moror; tuo te gladio jugulas. Quis hujus rei teſtis eſt? idem qui, ſi tibi credimus, adverſarius, flos ipſe.

h *Flos vitæ,* Eſt mihi, inquis, flos vitæ. Bene habet: ſic enim unus omnium, qui rerum naturas exploratas habent, conſenſus hominem arbori, adoleſcentiam flori, fructui virilem ætatem comparat; ſed, quod inde conficitur, cæcitas humana non videt: tu vide, mi cenſor, & judica.

i *ut flos arboris, defluit ultrò;* Age, vel ad momentum has, quas prę oculis habes, arbores intuere, & ceteras, quas oculis non potes, animo percurre; mox dices, Flos defluit ultrò. Si fateri renuis, ipſe te arguet, & aſſiduo caſu in ſe teſtimonium dicet. Ecce dum loquimur, areſcit, & nullius impulſus attactu, continuò defluit; fructum verò, niſi ſi arbori vim adferas, non auferes.

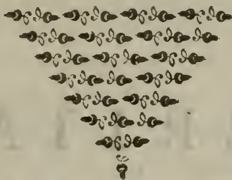
l *non item fructus.*

m *Citiùs perit adoleſcentia,* Quorſum hæc? audi. Non eſt juvenum vita ſenectute ſecurior, aut à morte remotior: quin verò ea periculoſior eſt vitæ pars, quam ſecuritas nimia reddit incautam, intraque brevæ vitæ ſpatium nihil eſt procul. Principium quidem vitæ eſt Flos

iſte,

iſte, atque adeò ab extremo facilè remotior creditur, ſed falsò: tunc enim id rectè dumtaxat diceretur, quando omnes æquis ſpatijs viverent: nunc pluribus viis, & ſæpiùs prima ætas in mortem incidit. Ipſe adeò maternis adhuc viſceribus incluſus embryo, ſæpè priùs tumulo datur, quàm luci, ne dicam vitæ. Plures fructibus flores nullo negotio decidunt, plures macello vituli quàm boves mactantur. Et ſanè, inſignis ſenum raritas, ingens adoleſcentię crebriùs morientis argumentum eſt. [n] *quàm maturior ætas.*

Quid plura? non ſecùs, ac ea quæ per acutum, ut Mathematici loquuntur, vitrum oculis objiciuntur, cùm maximè diſſita videantur, contigua ſunt: ſic fit, ut plerumque vicinior ſit morti, qui remotior videbatur. Cauſam quæris? Nihil eſt alteri vicinius, quàm mors vitæ, flos ruinæ. [o] *Mors illi vicina, etſi remota videatur.*

VANITAS.

Ætas integra.

VERITAS.

Carpitur aßiduè.

VERI-

VERITAS.

QVOMODO integra, quæ, ex quo esse cœpit, carpitur assiduè, & munitissimis portiunculis, dum datur, eripitur? Quomodo integra, cui multum deest; & quantulum sit quod restat, incertum est?

p Ætas integra aut plena.

At lunam Astronomi plenam, vel, si mavis, integram vocant, dum quo crescat non habet, sed quò in singula pænè momenta decrescat. En iterum capra sibi cultrum. Imò verò habet, habet eadem hæc luna, quo rursus innovata succrescat: nec quantulum sit, quod ei superat, incertum est. Tantò minùs integra est ætas tua, quàm lunæ facula; tantò minus certa, quod incerta futuri est, certa præteriti, nullis umquam remediis instaurandi; hoc tamen illi similis, quod numquam sibi similis.

q minùs dici potest, quàm luna:

Motu siquidem perpetuo cęlum voluitur, momenta horas, hora diem rapiunt, is alium diem trudit, isque alium, & numquam quies: sic menses prætereunt, sic anni; sic & ætas currit ac properat, imò volat. Ex quo loqui cœpimus, mutatio illi aliqualis incessit, & modò per singulos syllabarum tractus vitæ aliquid discedit, accedit morti: semper illa præterlabitur, semper hæc instat.

r quia semper illi aliquid deest,

Clariùs tecum loquar. Quam ætatem, amabò te, quem annum, quem menſem, quem diem, quam horam, quod vitæ tuæ momentum integrum vocas? An præteritum? at illud jam eſſe deſiit. An futurum? at hoc nondum eſt. An præſens? at iſtud, ſi rectè ratiocinaris, cùm eſſe dicitur, jam non eſt; aut ſi eſt, ita diviſum eſt, ut ipſius initium finis ſit præteriti, & finis initium futuri.

s *propter aſſiduam temporis inconſtantiam,*

t *cujus nulla pars, ut præſens, deſignari poteſt,*

Inſignis verò integritas, quæ nec minimâ ſui parte ita aliquando integrè præſens eſt, ut non magis ſit abſens, aut veriùs non ſit.

VANI-

V A N I T A S.

Vita longæua.

V E R I T A S.

Pejor fortuna ſuperſtitis.

VERITAS.

u *Defuncto juvene longævus senex infelicior.*

QVID inter immaturè defunctum juvenem, maturumque senem, illi adhuc superstitem, interest? Nihil, nisi quod ille miseriis expeditus sit, hic obnoxius; ille carcere solutus, hic vinctus; ille in Patriam redux, hic exul; ille in portu quiescat; hic fluctuet in mari; ille brevi tempore mortem timuerit, hic longo; ille periculi jam securus agat, hic anxius incudem inter & malleum trepidet, certus tamen, intra minimam momenti particulam (quid enim totus universi decursus divinis in oculis nisi momentum est?) eo loco se fore, quem alter nunc occupat.

x *Duos inter reos ultimò superstes infelicior est,*

Quod si nescit, hoc ipso magis miserum reor, quòd minùs miserum se sciat; nisi fortè è duobus aliàs capitali simul supplicio addictis, ille felicior est habendus, qui novissimè jussus est dare colla securibus, quod quis sanæ mentis asserere præsumat, non video. Hoc scio, verum esse, & omnibus usu magistro percognitum,

y *quia mortis timor morte pejor.*

Pejor est letho timor ipse lethi:

z *Hine in pœnam reorum pessimus ultimò plectitur.*

ac proinde pejor hæc est rei fortuna superstitis. Hinc est, quod qui inter sceleratos dux esse convincitur, omnium postremus mori jubeatur; ut, dum aliorum miserandos exitus videt; moriatur in singulis, qui peccavit in omnibus.

Tuam

Tuam hîc iterum fidem appello, Vanitas. Quid ais? quid infelicius autumas, unâ morte perfungi, an tot mortibus exanimari, quot ante oculos nostros funera indies efferuntur? Audio, das manus. Hoc itaq; manet in causâ, pejorem esse fortunam superstitis rei; ego verò addo, etiam senis, parium enim non potest non esse par ratio: in eo tamen disparem fateor, quòd reo intervenire aliquid potest, unde collegæ supplicium evadat, & vivat; senē verò omnibus sensibus ferè præmortuum, quam senectuti, quę ipsa & morbus & viva quodammodò mors est, eripere sola mors possit, morti nihil; quæ juvenem eò feliciùs sustulit, quò citiùs tot tantisque calamitatibus absolvit.

a Sic defuncto juvene superstes senex magis miser est.
b quia continuò mortem spectat & expectat.
c quam evadere non potest, sicut reus potest:

I nunc, inanis homuncio, & de diuturno vitæ tempore gloriare. Falsa est hæc, ut vides, felicitas, vera miseria. Nec enim in misero tantilli temporis spatio ulla diu stare felicitas potest. Raró senex, idemque felix. Plus dico, raró vivus, idemq; felix. Quid enim vita, nisi militia? quid porrò militia, nisi omnium planè calamitatum epitome? Patiens profectò Vates ille, qui incredibili miseriarum omnium tolerantiâ, ipsos perennis miseriæ carnifices fatigavit, humanæ vitæ, quas expertus fuerat, ærumnis penitùs exprimendis nomen aptius invenire non potuit. Si tamen militiam esse negas, jam doceo; sed, quò meliùs tibi fidem faciam, Petrarchæ

d & quia senectus ipsa miseria est,
e imò & vita ipsa.
f Hinc & militia dicitur,
g qua nulla major miseria.

h Pugnani hic in ſe

trarchæ verbis ex integro, non meis. Omnia hîc, ut Heraclitus voluit, ſecundùm litem fieri univerſa teſtantur. Rapido ſtellæ obviant firmamento, contraria invicem elementa confligunt, terræ tremunt, maria fluctuant, aër quatitur, crepant flammæ, bellum immortale gerunt venti, tempora temporibus concertant, ſecum ſingula, nobiſcum omnia, ver humidũ, æſtas arida, mollis autumnus, hyems hiſpida; & quæ viciſſitudo dicitur, pugna eſt. Taceo, quòd nullum animal bellis vacat: homo ipſe Terreſtrium dux, & rector animantium, qui rationis gubernaculo ſolus hoc iter vitæ, & hoc mare tumidum turbidumque tranquillè agere poſſe videretur, quàm continuâ lite agitur, non modò cum aliis, ſed vel maximè ſecum? Quis Philoſophorum, quis Grammaticorum, quis Rhetorum conflictus? quæ Dialecticorum altercationes? quæ denique artium omnium diſcordiæ? Qui clamores inter cauſidicos? quàm bene conveniant, ipſarum cauſarum immortalitas probat. De concordia Medicorum, teſtimonium ſit ægrorum. Vitam certè, quàm brevem dixêre, ſæpe ſuis litibus fecêre breviſſimam. Quanta eſt præterea de ſacris & de Religione difformitas animorum? non tam litteratorum verbis hominum, quàm populorum armis & campo ſæpius commiſſa quàm ſcholæ. Quid de communi vita, deque actibus

i & in hominem omnia.

l ſive animæ.

m ſive corporis,

bus mortalium loquar? Vix duos in magnâ urbe concordes, cùm multa, tum maxima ædificiorum habituumq; varietas arguit. Nam, quis umquam tam locupletis delicatique patris-familias nactus est domum, ut non ibi multa mutaverit? ut quod uni studium fuit exstruere, alteri sit voluptas evertere? Testantur mutatæ sæpè fenestræ, obstrusa ostia, passimque vetustis in parietibus novæ indicant cicatrices. Neque in alienis id tantùm, sed in nostris patimur, sua dum cujusque sententia secum pugnans, quod ait Flaccus:

n *sive fortuna bona;*

Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis;

quò luce clarius fiat, quis nostrûm quisque cum aliis, quísve secum sit. Iam qui vestium modus, quíve habitus triduum totum nostris durat in urbibus? quæ municipiorum scita non cum suis latoribus desinunt? Adhæc, quænam Ducum in ordinandâ acie, quænam Magistratuum in ferendis legibus, quænam nautarum in capiendo consilio disparitas quæve discordia est? Quin verò, nihil etiam eorum quæ delectant, sine lite agitur. Agè enim, in amore quantus zelus? quanta in conjugio dissonantia? quot querelæ? quantæ suspiciones amantium? quæ suspiria? qui dolores? quanta dominorum ac servorum contentio, qui non ideò minùs infesti, quia domestici hostes sunt, cum quibus nulla umquam pax speranda, nisi quam

o *leges ipsa.*

p *conjuges.*

q *socij.*

mors fecerit vel paupertas? Non dicam fratrum quoque gratiam raram, non filiorum etiam in parentes: ſed parentum, quorum opinatiſsimus eſt amor, quanta indignatio in filios, quos, dum bonos cupiunt, malos lugent, atque ita quodammodò, dum valdè diligunt, oderunt? Quanta verò in amicis quamvis finium concordia, vitæ tamen actuumq́ue diſcordia? quanta opinionum atque conſiliorum conflictatio? ut vix Ciceroniana, cujus antè meminimus, definitio ſtare queat. Eſt & in amore odium, & in pace bellum, & in conſenſione diſſenſio.

r *filii,* s *parentes,* t *amici;*

Iam quæ infantium bella cum lapſibus? Quæ puerorum rixa cum litteris? amariſſimè ſerentium quod prædulciter metant. Quænam inſuper adoleſcentium lis cum voluptatibus, dicam veriùs, imò quanta ſecum lis, affectuumq́ue colliſio? Quænam feminis puerperii difficultas, quantumq́ue diſcrimen? Quænam viris cum paupertate atque ambitione luctamina? Quanta vitæ, plura quàm expedit ſatagentis, anxietas? Quod denique illud ſenum cum ætate ac morbis, propinquante morte, quod omnium ipsâ cum morte, quòdq́ue ipsâ quoque eſt morte moleſtius, cum perpetuo mortis terrore certamen? Porrò, quis neſcit, quàm grave quiſque ſecum aſſiduè bellum habet? Nam, & corpus hoc quàm contrariis æſtuet

u *homo cum artibus,* x *laboribus,* y *paupertate,* z *divitiis,* a *morbis,* b *morte,*

ac

ac turbetur humoribus, ab his, quos Physicos dicunt, quære. Animus quàm diversis quamque adversis secum pugnet affectibus, unusquisque non alium quàm sese interroget, sibique respondeat. Quàm vario, quamque reciproco mentis impulsu modò huc rapitur modò illuc, nusquã totus, nusquam unus, secum ipse dissentiens, se discerpens?

c *affectibus atque adeò secum.*

Nam ut sileam reliquos motus, velle, nolle, amare, odisse, blandiri, minari, irridere, fallere, fingere, jocari, flere, misereri, parcere, irasci, placari, labi, deijci, attolli, titubare, subsistere, progredi, retroverti, inchoare, desinere, dubitare, errare, falli, nescire, discere, oblivisci, meminisse, invidere, contemnere, mirari, fastidire, despicere, simulque suspicere, ejusmodi sunt, ut iis sine ullâ requie, ab ingressu usque ad exitum, pugnet & fluctuet vita mortalis. Hæc ille.

Sic de vitâ, sic de humanis omnibus, sic de homine & in hominem, sic de nihilo & in nihilum pugnant hîc omnia, quo nihil est vanius. Credes quod assero, ubi ipsum cum humanis omnibus hominem meritò nihili faciendum ostendero. Aggredior.

d *Imo verè humana omnia, & homo ipse adeò vana, ut nihil sint.*

Si sit natura, si cælo judice, cuivis
Nasci culpa, labor vivere, pœna mori;
Si caro nostra cinis, cinis auræ ludus, & auræ
Ludibrium nihil est; numquid homo ipse nihil?

Si nihil ipsus homo est, basis omnium; inanis inani
Spes innixa basi, resque, quid est, nisi nil?
Si nihil est, homo mansuri nova tristega tecti
Figit in externâ cur peregrinus humo?
Omnia posse studet cur solus in omnibus, ex se
Qui nihil ipse potest, aut potiùs nihil est?
Cur petit altisonæ monumenta perennia famæ,
Quem sua sors memorem vix sinit esse sui?
Quod memorem, vix esse sui sua sors sinit, ipsum
Hoc est, immemorem quod facit esse sui.

VERITAS.

QVÆ cùm ita ſint; quouſque tandem, perfida Vanitas, Iudicis abutêre clementiâ? quamdiu tua mortales improbitas circumveniet? quem ad finem falſi veriq́ue neſcios effrenata raptabit audacia? Nihílne te Oratorum Reip. Chriſtianæ monita, nihil Paſtorum excubiæ, nihil tot in te ſcripta volumina, nihil conſenſus bonorum omnium, nihil intentâ jam pridem, & tantùm-non illata perduellionis pœna deterruit? Patêre tua mendacia non ſentis? conſtrictas nunc etiam, Iudicis ipſius conſcientiâ, teneri inſidias tuas non vides? Quid antiquæ, quid novæ legis tempore geſſeris, quos fortunæ, quos cæli bonis everteris, quid ſuaſeris, quid deſignaveris, Veritatem fugere exiſtimas? O tempora! ô mores! Bonorum quilibet hoc intelligit, Paſtores vident, Oratores arguunt, Iudices audiunt, hæc tamen vivit? Vivit, imò verò & in domos, & in Senatus, & in templa paſſim admittitur? ducit in fraudem, trahit in perniciem unumquemque mortalium? Vos autem, Veritatis propugnatores acerrimi, & muneri veſtro & Reip. Chriſtianæ nihil ultrà debere vos crediris, ſi iſtius fraudes ac damna vitatis.

e *Patent itaque vanitatis fraudes*

f *& facinora;*

g *& adhuc toleratur.*

Ad mortem, ad ignes, & æternos quidem, om-

nium votis damnari te jampridem, Vanitas, oportebat, illis te crnciatibus devoveri, quibus humanum genus numquã non obiicis. An verò publicum viarum grassatorē è medio tollere, cuilibet aggresso liberũ est? Vanitatem orbem terræ furore, rapinis, cæde, incendiis, quotidie divexantē Veritas perfert? Habent profectò, habent sanctiores meæ litteræ tot in te SS. Traidis Senatusconsulta, quot paginas, quibus confestim interemptam te convenit: non deest Veritati consiliũ, non deest auctoritas summi Iudicis. Vos, vos, dico aperte, Christiani & Veritati deestis, & vobis. Tu interim vivis, & vivis impia, non ut sceleribus tuis patrocinetur impunitas, sed invidiæ. Quid enim?

h *Pœnas æternas meretur,*

i *juxta Dei decretum,*

l *nec adhuc punitur?*

Indictum est animis bellum, fixa jam castra nequitiæ, erecta levitatis vexilla, scriptus ubique trossulorum exercitus, æruscata militum stipendia, strati per compita murices, positæ bonis omnibus insidiæ; eorum autem ducem castrorum, & hostium intra mænia, atque adeò in ædibus, ac ipsis sacræ non minùs quàm profanæ curiæ penetralibus, videtis intestinam aliquam quotidie perniciem Reipubl. Christianæ molientem, nec adhuc exilio perfidam, aut bonorum multa auctoritas, aut ipsa tot fraudum scelerumque testis & rea conscientia?

m *Mala fecit facitq; innumera;*

n *nec adhuc vel coacta vel sponte exulat?*

Etenim,

Etenim, quid eſt, ô VANITAS, quod jam ampliùs ſperes, ſi neque lugubris impenſæ tenebræ, neque culinæ, nihil non decoquentis, fumus multò denſiſsimus obſcurare nunc faſtus tui inſolentiam poteſt, nec ædiũ tot occluſa repagulis veſtibula, nec multiplex rationabilis linguæ vallum, nec inſcrutabilis humanæ mentis abyſſus ærufcationis tuæ ſigna falſiſsima diutiùs continere; ſi erepunt, ſi proſiliunt, ſi patent omnia? Mitte, quod affectas, conſilium; obliviſcere fraudis & ſcelerum; proderis, accuſaris, convinceris undique: luce clariora ſunt deſignata jam pridem per te facinora, quæ ne fugere me credas, audi.

O *maximè tùm videat patêre ſcelera ſua,*

Meminiſtin', perfida, ut Epuloni Evangelico divitias in vita, & prodigo Iuveni delicias in ſiliquas verteris? Recordaris, quàm fallax inæſtimabilis pretium ſanguinis Iudæ appenderis Chriſti anno ſupra trigeſimum tertio, Martii vero die circiter vigeſimum? Senſiſtíne, cùm periculoſis crebriſque velitationibus Antonium, Pachomium Macariumq́ue laceſſeres, tum temporis te meis præſidiis, meâ diligentiâ conſiliiſque præoccupatam, arenâ ſimul & victoriâ cedere debuiſſe? Si tibi, certè mihi non excidit, quàm funeſtas Alexandriæ ſub Theodoſii Minoris tempora inſidias adornaris, Pelagiam, inquam, ipſiſſimam caſtitatis perniciem, quæ ob formæ venuſtaté, corporiſque cultum,

P *diverſis locis & temporibus perpetrata?*

cultum, non jam Veneris ſerva, ſed ipſa Venus habita, ſolis oculis captivam poſt ſe urbem traxiſſet, niſi illam vigiles Nonnii Antiſtitis oculos, laqueos amantium capillos reſcindere, feminam tum veſte tum nomine exuere, nulloq́ue prætereà fuco frontem pingere coëgiſſem, quàm pudibundâ præteritorum memoriâ. Vis paucis multa? nullum jam tot annos facinus extitit niſi per te, nullum flagitium ſine te; tibi uni frequens corporis animiq́ue pernicies ſemper curæ fuit ac luſui.

q Suadetur, ut ſponte exulet: Et dubitas etiamnum vitam iſtam, juſtis ſuppliciis debitiſq́ue ereptam, fugæ ſolitudiniq́ue mandare? dubitas, quorum mentes ſenſuſq́ue vulneras, eorum conſuetudinem fortunamq́ue vitare? Egredere, libera Remp. metu; in exilium, ſi hanc vocem expectas, proficiſcere. Nemo eſt extra illam improborum manum, quam ex perditis, atque ab omni non modò conſcientiâ, verùm etiam ſpe derelictis conflaſti, qui non te metuat, non oderit, non extinctam velit.

r ſed non audit. Quid ad hæc Babylonia meretrix? Silet impudens, & cum fronte aures ſimul & linguam perdidit.

ſ Siſtitur itaque judicanda Iuſtitia. Te itaque ſumma juris & æqui Parens IUSTITIA, per eam, quam adfers egregio publico fidem, obteſtor, ut ne funeſtam hanc Patriæ facem, malorum fomitem, bonorum odium, vitæ mortem,

ſalutis

ſalutis exitium, diutiùs noſtris in finibus hęrere patiaris. Liberet malos audaciâ, bonos metu, omnes interitu: exultet terris bellua, ne cælis homines; ferat ſupplicium coacta, quod jam pridem ſuâ ſponte ſubire debuerat.

Quid enim? illáne, ut umquam ſe corrigat? ut malum oderit? bonum amet? patriæ conſulat? minimè gentium. Audiat itaque, quam meretur, ſententiam perfida, exulet templis, Curiis, domibus, mœnibus, agris, corporibus, animis, fortuniſq; omnium, & ne quà ſe denuò forſan inſinuet, obſervent illam Prælatorum oculi, præoccupẽt Oratorum monita, arguant Senatus-Conſulta, arceant eorum, qui ſacris quæſtionibus præſunt, judicia. Sentiat improba, ſe jam inde à principio, naturâ tuâ conſiliiſque damnatam, tantiſper exilio contabeſcere, dum illam Iudex omnium VERITAS, flammæ, mortiſque numquam non vitæ, ſupplicio ſine fine devoveat.

EPINICIVM,
QUOD
VERITATI & Victori
GRATVLABVNDVS ACCINIT
PETRVS-ANTONIVS PIERSSENE,
BRVGIS
AD D. SALVATORIS CANONICUS.

DIREMPTA *lis est. Indice quàm bono*
Dirempta tandem! Diffuge VANITAS,
Et ultrò & ultrà VERITATI
Da meritos, malefida, fasces.
At tu beatis auspiciis rege,
Tuóque felix utere VERITAS
Et jure & orbe, VANITATIS
Inde procul, procul usque pulsis
Dolis & armis. Si referat pedem,
Habes Tribunal; si renovet dolos,
Habes Patronum, qui clienti
Expediat laqueos, & ultrò
Suis dolosam retibus implicet:
Sic pollicetur jam prope nuperis
Linguæ venenis, sensuumque
Decipulis, quasi liber orbis.

Sic pro amico amicus
fide-jubet,

IN-

EPI-

EPITOME TOTIVS OPERIS.

ACCVSATIONIS MATERIA.

fol. 1. litt. n

Accusationis caput.

XIV.

XXVII.

Divitiæ.

XXVIII.

Domus.

XXIX.

Picturæ.

XXX.

Bibliotecha.

XXXI.

Amici.

XXXII.

Inimici.

plis diversarum, ibid. c at que adeò fragilior vitro, præsertim formosa: 137. d quia forma naufragium est, ibid. e tyrannis, ib. f vernix, ib g calamina, ibid. h regnum malè custoditum, ibid. i quod omnes omnibus modis ambiunt. 174. l

XXXVIII.

Filia nupta.

Vt auget verrucas sublata verruca; 176. m sic filia, quâ se pater per nuptias exonerat, onera, ibid. n. sive œconoma sit, ibid. o sive formosa, ibid. p sive perfida marito, ib. q sive fidelis. 177. r sive indotata, ib. ſ sive benè dotata, 178. t sive malè, ibid. u sive mediocriter; ibid. x maximè si aut ipsa moritur, aut maritus. 179. y

XXXIX.

Nepotes.

Vt cauterium incertum solamen est & certus labor: 181. z sic frequens nepos, ibid. a frequens labor, & cura, ac incertum solamen ibid. b ratione morbi, ibid. c vestis, ibid. d nutricis, 182. e custodis, ibid. f gerulæ, ibid g ætatis, ibid. h conditionis. 183. i Testis Lãdelinus, 184. l Imò & ratione ipsius spei, ibid m virtutis, naturæ, 185. præsertim puellarum culpâ, ibid. n

XL.

Præceptor.

Vt non arguit doctus equiso doctum asinum, 187. o sic nec insignis magister insignem discipulum: 188. p quia nihil cura sine naturâ. ibid. q Testis Ciceronis filius, 189. r testis asinus Ammonii, ibid. ſ testis filius Herodis Attici, ibid. t testis Iustinianus, ibid. u testis compositus Senecæ Nero: 190. x sed bonus magister malo discipulo infamiæ est, ibid. y

XLI.

Patronus.

Optandũ, ut omnes intelligant, quàm falsa sit de ingenti patrono gloria. 192. z Vt extollitur à monte pygmæus, & magnum se credit; ib. a sic extollitur à patrono cliens, & idem sibi persuadet: ibid b uterque tamen naturâ humilis & tantùm favore sublimis; 193. c nec alterutrum sublimitas majorem efficit, Sed minorẽ potiùs, ibid. d & ruinæ magis expositum. ibid. e Imò qualis qualis sit cliens, ib. f quò major patronus, eò minor ipse est, 194 g Minimus hominum maximo suppedaneo indiget. ibid. h Quid, quòd parit vertiginem & lapsum sublimitas? ibid. i quia fastidiosa Magnatum amicitia, 195. l & æmulis obnoxia. ibid. m Testes quamplurimi Principum familiares, ibid. n omnes tandem miserè lapsi, ibid. o

XLII.

Dignitas.

Vt machina, Augustanæ similis, magno molimine, 197. p & quasi ascensu descensuq; continuo, ibid. q aquam ex humili in sublime tollit, ibid. r ut repentè præcipitet: ibid. ſ sic nova dignitas hominem è vulgo, 198. t labore non exiguo, ibid. u & continuo quasi ascensu, ibid. x aut potiùs descensu evehit, 199. y ut mox deturbetur vitio vel alieno,

XLVIII.

CATALOGVS AVCTORVM,

quorum in hoc opere ſententiæ, aut hiſtoriæ.

Acurcia.
Ælianus.
Aldrovandus.
Alexander ab Alex.
Antoninus.
Apollodorus.
Ariſtoteles.
Athenæus.
D. Auguſtinus.
Auſonius.
D. Bernardus.
Beyerlinck.
Biblia.
Bidermannus.
Boëtius.
Briſſonius.
Cælius.
Carneades.
Cartagena.
Cato.
Cauſsinus.
Chryſoſtomus.
Cicero.
Cornelius à Lapide.
Crantzius.
Dauroutius.
Democritus.
Dio Caſsius.
Drexelius.
Dubravius.
Eginardus.
Eraſmus.
Foulloucius.
Fulgoſius.
Gellius.
Giraldus.
Guicciardinus.
Halicarnaſſæus.
Haræus.
Hermannus Hugo.
Hieronymus.
Hippocrates.

Home-

Homerus.
Horatius
Hugo à S. Victore.
Innocentius.
Ioannes de Serres.
Ioſephus.
Iunius.
Iuvenalis.
Lactantius.
Laërtius.
Livius.
Ludovicus Melſus.
Lycoſthenes.
Majolus.
Manilius.
Mariana.
Martialis.
Marulus.
Mejerus.
Mirandula.
Natalis.
Nonnius.
Olaus Magnus.
Oſtienſis.
Ovidius.
Paſchaſ. Iuſt.
Pauſanias.
Petrarchà.
Peucerus.
P. Ant. Ferrarius.
Platina.
Plautus.
Plinius.
Plutarchus.
Polydorus Virgilius.
Quinctilianus,
Reydanus.
Richterus.
Sabellicus.
Salianus.
Salomon de la Broûe.
Saluſtius.
Sanderus.
Saxo.
Scribanius.
Seneca Tragœd.
Seneca Philoſophus.
Sigonius.
Strada.
Suetonius.
Textor.
Theophraſtus.
D. Thomas.
Thorius.

Tre-

SYL.

SYLLABUS

Rerum & ſententiarum.

Benè

Fabius

ad

N

O

P

Philippi

Robore

Staphy-

FINIS.